

Mauthausen 2016

Aktualno

**Izšel je Slovenski
zbornik 2016**

STRAN 14

Nuša Kerševan:

**PST je pot, je spomin
in je zgodovina**

STRAN 12-13

Ob obletnici osvoboditve nekdanjih koncentracijskih taborišč

Slovenske delegacije na spominskih slovesnostih

Na naslovnici tokrat objavljamo fotografije s spominske slovesnosti ob 71. obletnici osvoboditve nekdanjega koncentracijskega taborišča Mauthausen, ki se ga je udeležil tudi avstrijski predsednik Heinz Fischer. Na osrednji slovesnosti so predstavniki nacionalnih taboriščnih odborov vsak v svojem jeziku nagovorili okrog 6000 zbranih, med katerimi je bilo ogromno mladih iz vse Evrope.

// PIŠE IN FOTO: J.A.

Ob obletnici osvoboditve koncentracijskih taborišč so prireditve pripravili v vseh nekdanjih taboriščih, med njimi tudi v taboriščih Buchenwald in Dora. Osrednja je bila na hribu Ettersberg v Turingiji nedaleč od Weimarja, kjer so v nekdanjem taborišču, skozi katero je v letih 1939 do 1945 šlo več kot 250.000 ljudi, odprli prenovljeno razstavo dokumentov in predmetov iz taborišča. Slovesnosti se je udeležilo 44 preživelih taboriščnikov iz številnih evropskih držav. Med njimi je bil tudi 88-letni **Tomaž Vuk** iz Mirna pri Gorici kot član delegacije ZZB za vrednote NOB Slovenije.

Slovenska delegacija je položila venec v spominskem parku v Buchenwaldu, na osrednji slovesnosti, na kateri je govoril dozdašnji predsednik mednarodnega komiteja Buchenwald - Dora

V nekdanjem taborišču Dora pa je venec položila slovenska veleposlanica v Berlinu **Marta Kos Marko**. Nato si je ogledala tudi srhljive ostanke v podzemnih rovih gorovja Hartz, v katerih so izdelovali rakete V-2. Tomažu Vuku se je zahvalila za njegov prispevek med drugo svetovno vojno, ko je skupaj z drugimi slovenskimi taboriščniki vgradil kamenček v mozaik k dogajanju, ki

Slovenska delegacija s predstavnico slovenskega veleposlaništva Majo Brdnik pred vhodom v nekdanje taborišče Buchenwald

Veleposlanica Marta Kos Marko s preživelim taboriščnikom Tomažem Vukom v taborišču Dora

Francoz Bertrand Hertz, pa je venec položila tudi predstavnica slovenskega veleposlaništva iz Berlina, Maja Brdnik. V spremstvu in ob razlagi Tomaža Vuka si je ogledala nekdanje taborišče, ki so

ga 11. aprila 1945 taboriščniki, vključeni v ilegalno organizacijo, sami osvobodili.

Ob tej priložnosti je bila v Weimarju tudi volilna skupščina Mednarodnega komiteja Buchenwald - Dora, na kateri je kot slovenski predstavnik sodeloval Boris Nemec. Za novega predsednika so izvolili Dominiqua Duronda, sina nekdanjega francoskega taboriščnika in nekdanjega predsednika mednarodnega komiteja. »Glavna naloga bo nadgraditev spletne strani našega komiteja, ki jo vzdržujejo v največjih evropskih jezikih. Končno smo odprli prenovljeno razstavo, ki je posvečena trpljenju in umiranju borcev proti nacizmu v taborišču in je zastavljena v skladu z modernimi smernicami obveščanja in izobraževanja z veliko slikami ter z audio- in videoposnetki. Res pa je, da postajajo sporočila na tovrstnih razstavah o dogajanju v času nacizma vse manj 'pretresljiva',« je povedal **Boris Nemec**.

je pripeljalo do tega, da imamo danes svojo državo. V Dori je bilo med 32 tisoč jetniki od 700 do 800 Jugoslovancev, od tega 325 Slovencev. Le peščica jih je preživela.

Slovenska delegacija, ki jo je vodil Janez Alič, član predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije, je položila venec tudi v nekdanjem taborišču Flossenbürg, ki so ga ameriške enote osvobodile 23. aprila 1945, v njem pa so nacisti umorili več kot dva tisoč Jugoslovancev. Prav tako so se poklonili spominu na umrle v nekdanjem taborišču Terezin na Češkem, v katerem je bilo med 18 tisoč zaprtimi največ Poljakov, Jugoslovancev in Rusov. Ob 71. obletnici osvoboditve koncentracijskih taborišč na nemškem ozemlju so se predstavniki slovenskega veleposlaništva v Berlinu udeležili spominskih slovesnosti tudi v nekdanjih taboriščih Sachsenhausen in Ravensbrück. ■

Brez osvoboditve ni osamosvojitve

// PIŠE: **Miran Potrč**

dolgoletni poslanec, član Sveta ZZB za vrednote NOB Slovenije

Delovanje za osamosvojitve Slovenije je poleg upora proti okupatorju in zmage nad nacifašizmom najpomembnejše dejanje slovenskega naroda v zadnjih 75 letih. Borcem za svobodo, ki sestavljajo bistveni in najbolj zaslužni del ZZB NOB, je zgodovina že priznala glavne zasluge za osvoboditev domovine. Žal ne brez poskusov razvrednotenja njihovih ravnanj, ki so vedno znova vsebina politike slovenskih političnih strank, katerih predhodnice so bile v času druge svetovne vojne sodelavke okupatorja in želijo danes to sramotno ravnanje opravičevati na ideoloških podlagah, kot prizadevanja za boj proti revolucionarnim, ne pa osvobodilnim ciljem narodnoosvobodilnega gibanja.

Ko se je približevala osamosvojitve, so se tri družbenopolitične organizacije v Sloveniji – ZKS, SZDL in ZSMS – preoblikovale v politične stranke, Zveza sindikatov, Zveza borcev in Zveza vojnih invalidov pa v stanovske organizacije svojega članstva, čeprav je borčevska organizacija zaradi skrbi za pošteno vrednotenje zgodovine v veliki meri ohranjala še status politične organizacije. Takšne vloge ji v tem času nihče ni oporekal, saj takrat tudi stranke Demosa še niso zmanjševale pomena in vloge NOB za narodno osvoboditev in začetke ustvarjanja slovenske državnosti, uveljavljene na podlagi novih ustavnih rešitev, saj so se zavedale, da je za uveljavljanje plebiscitne volje slovenskega naroda potrebna njegova enotnost. Pozneje, po dejanski osamosvojitvi in zmagi v agresiji JLA na Slovenijo, pa so začele vse bolj uveljavljati svojo revanšistično politiko.

Na novo oblikovane politične stranke, v devetdesetih letih združene v Demosu, so se vse bolj oddaljevale od objektivnega vrednotenja preteklosti in začele ustanavljati svoje idejno drugače opredeljene veteranske organizacije ter v javnosti, šolskih programih in na novo oblikovanih zgodovinskih institutih lažno prikazovati in vrednotiti posamezne dogodke, dejanja in usmeritve iz polpretekle zgodovine. Številni posamezniki, vidni člani političnih strank, nastalih iz nekdanjih družbenopolitičnih organizacij, se takim rav-

nanjem niso organizirano upirali. Zato se je, deloma upravičeno, ZZB NOB vse bolj oddaljevala od konkretnega sodelovanja s političnimi strankami in zagovarjala tezo, da mora imeti enakopraven odnos do vseh političnih strank, kot posameznike pa podpirati tiste člane strank, ki neprikrito pozitivno vrednotijo NOB.

Številni dokumenti govorijo o tem, da se je organizacija Zveze borcev zelo odločno in argumentirano postavila v bran samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Že naslednji dan po napadu JLA na Slovenijo, 28. junija 1991, je izvršni odbor Republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije v imenu vseh borcev izrazil najgloblje ogorčenje in odločen protest zaradi surovega nasilnega posega enot JA v samostojno in neodvisno Slovenijo. Poudaril je, da za taka dejanja ni in ne more biti opravičil, in izrazil prepričanje, da slovenski narod tudi tokrat, enako kot leta 1941, ne bo dopustil, da bi se zlomila njegova volja po svobodi, neodvisnosti in lastni državi. Pozval je vodstvo armade, da vojsko umakne v vojašnice, in v imenu borcev in udeležencev NOB izrazil vso pripravljenost po svojih močeh storiti vse potrebno za obrambo domovine.

Nasilni poseg JLA je v naslednjih dneh kot nelegalno ter politično in moralno neopravičljivo in nesprejemljivo dejanje javno obsodila tudi skupina desetih generalov, nekdanjih borcev NOV Slovenije, ki so se jim 4. julija na sedežu Zveze borcev pridružili še številni drugi. Poudarili so, da je JLA nastala in se razvijala kot oborožena sila vseh narodov in narodnosti za obrambo njene neodvisnosti in ozemeljske celovitosti, ne pa za omejevanje svobode, suverenosti in enakopravnosti njenih narodov in narodnosti. Pozvali so k enotnosti vseh demokratičnih političnih sil in povabili druge aktivne in rezervne starešine JLA ter borce NOV, da se vključijo v dejavnosti za varnost in mir.

Dokumentov o tem je obilo. Zato se je treba upreti lažem, s katerimi posamezniki obtožujejo nosilce aktivnosti za osamosvojitve in le sebe, ne pa vsega slovenskega naroda, razglajajo za osamosvojitelje. ■

SVOBODNA BESEDA

8 - 9: Kolumni:

Jože Poglajen: Sonet nesreče

Martin Premk: Premagani zmagovalci

10 - 11: Aktualno:

Organizirana bančna kriza in prodaja NKMB

V nove boje za delavske pravice

12 -13: Naš pogovor: Nuša Kerševan

14- 17: Aktualno:

Slovenski zbornik 2016

Vse dejavnejša skrajna desnica

Slavnostna seja ZZB NOB

18 - 25: Dogodki in prireditve

27: Jubileji

28 - 29: Pisma

30 - 33: Sporočila ZZB

za vrednote NOB Slovenije

36 - 37: Reportaža:

Z Danilom Škorjo v Mostarju

38 - 40: Imeli smo ljudi

41: Srečanje

s Tomažem Alaufom

43: Vabila

Fotografija na naslovnici: Slovesnost ob 71. obletnico osvoboditve koncentracijskega taborišča Mauthausen. (Foto: Saša Frantar, Muzej novejšje zgodovine Slovenije)

SVOBODNA BESEDA je revija ZZB za vrednote NOB Slovenije za domoljubna, socialna, gospodarska, politična, zgodovinska in kulturna vprašanja doma in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije

Zanj: Tit Turnšek, predsednik

Uredniški odbor: Janez Alič (predsednik), dr. Maca Jogan, Božo Kovač, Mitja Meršol, Franc Štibernik.

Odgovorna urednica: Jožica Hribar

elektronski naslov: svobodna.beseda@gmail.com

Jezikovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:

ZZB za vrednote NOB Slovenija,
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana
telefon: (01) 434-44-45; fax: (01) 434-41-17
romana.jemec@zzb-nob.si

Cena: 3 €

letna naročnina: 36 evrov,
trimesečna naročnina: 9 evrov

ISSN 2463-8218.

Transakcijski račun: SI56 0201 0001 8541 225

Davčna številka: SI 84151714

Tisk: Schwarz print, d. o. o. Ljubljana

Nova biografija Benita Mussolinija

V Cankarjevi založbi je sredi aprila izšla dopolnjena izdaja Mussolinijeve biografije s preprostim naslovom Mussolini. Avtor biografije je avstralski zgodovinar Richard J. B. Bosworth, ki velja za enega največjih poznavalcev obdobja fašizma.

Knjiga Mussolini velja za enega najboljših prikazov življenja in dela italijanskega dučēja, postavljenega v družbeno in politično okolje in čas, kar vse mu je omogočilo, da je kot diktator vzpostavil fašistični režim, ki ga je občudoval tudi Hitler. Hkrati je to okolje omogočilo njegov vzpon in na koncu padec. Knjiga odstira vpogled v Mussolinijevo zasebno

Jože Pirjevec (levo) in urednik knjige Tine Logar //foto: Jožica Hribar

in javno življenje ter bralcu omogoča razumeti okoliščine in vzrode razvoja fašistične ideologije, ki je tlakovala pot v drugo svetovno vojno. Prikazuje politika, ki je sanjal, da bo pobil štiri milijone manjvrednih slovanskih Italijanov, in je usodno posegel tudi v naše kraje in med naše ljudi na Primorskem. Avtor na podlagi številnih dokumentov, dejstev, detajlov in anekdot izrisuje portret človeka, ki je veljal za karizmatičnega, bil pa je zelo aroganten, a spreten demagog, nagnjen k brutalnemu obnašanju in nasilnemu vladanju.

Spremno besedo k temu obsežnemu delu je napisal zgodovinar dr. Jože Pirjevec. Sicer se je osredotočil na položaj Slovencev v Italiji, pri tem pa je zelo natančno predstavil okoliščine, ki so privedle do odkritega sovraštva do Slovanov in omogočile grozote, ki so se Slovincem pod Italijo dogajale pred in med drugo svetovno vojno. Mussolini je zrasel iz skromnih protiklerikalnih razmer, v mladosti je bil vnet bralec knjig, tudi sam je napisal približno 40 del. V času svojega vzpona je za državo Italijo naredil nekaj pomembnih potez, med drugim je skušal omejiti mafijo na Siciliji, omejil je vladajoče oblastne elite in s svojo socialno politiko in javnimi deli dal možnost tudi malim ljudem. Ker je bil zelo spreten govornik, je svoje zamislil zavil v spretno retoriko, zaradi česar ge je imelo ljudstvo zelo rado. Bil pa je velik nacionalist, njegovi najhujši »sovražniki« so bili Slovani ali konkretnje Slovenci. Ti so bili prvi narod v Evropi, ki se je uprl naraščajočemu fašizmu (organizacija TIGR ...), kar je dučejevo sovraštvo samo še okrepilo.

Otroške risbe v bolnici Franja

V partizanski bolnici Franja so 9. maja odprli razstavo najgrajenih risb z mednarodnega likovnega natečaja z naslovom Otroci pomagajo otrokom, kar je prva razstava v več kot 70-letni zgodovini bolnice Franja, ki se ponaša z znakom evropske dediščine. Natečaj so lani pripravili v

Risba: Lucija Peternelj, 3. r., učiteljica: Marjeta Kavčič, OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas

Osnovni šoli Ivana Tavčarja Gorenja vas v sodelovanju z Rdečim križem Slovenije, otroci pa so ustvarjali na temo Udejanjamo naša načela in izhajali iz sedmih temeljnih načel Rdečega križa, ki so: humanost, nepristranskost, nevtralnost, neodvisnost, prostovoljnost, enotnost in univerzalnost. Otroci naj bi se zavedali, da lahko s svojim malim delom veliko pripomorejo k reševanju življenja ljudem, ki jih obkrožajo. Razvijali naj bi kulturo medsebojnega razumevanja in spoštovanja ter iskali rešitve za boljše življenje. Na natečaju so sodelovali osnovne šole in vrtci iz različnih slovenskih krajev pa tudi iz sosednje Hrvaške. Otroci so ustvarjali v različnih tehnikah, a bistvena so njihova sporočila; znajo biti tankočutni in čuteči, želijo pomagati oziroma sodelovati po svojih močeh ...

»Partizanska bolnica Franja je enkratni primer zdravstvene oskrbe ljudi v izrednih razmerah in izjemen simbol človečnosti, solidarnosti in tovarštva med domačini, osebjem bolnišnice in ranjenimi vojaki, ki so se bojevali proti fašizmu in nacizmu med drugo svetovno vojno. Predstavlja del skupnih vrednot, zgodovine in kulturne dediščine evropskih narodov in je dobitnica znaka evropske dediščine. Z različnimi izobraževalnimi in kulturnimi programi, ki poudarjajo to evropsko dimenzijo, želimo spomeniško območje predstavljati najširši javnosti, še posebej mladim,« so zapisali v Mestnem muzeju Idrija.

Odkritje obnovljenega spomenika na Taboru

Spomenik 47 članom Sokolskega društva Tabor, padlim v NOB, pred dvorano danes Športnega društva Tabor v Ljubljani je spet dobil prvotno podobo. Krožno medeninasto skulpturo z zarezanimi robovi, ki spominja na cvet z imeni 47 članov Sokolskega društva Tabor, padlih v NOB, si je leta 1957 zamislil arhitekt Edo Ravnikar. Potem pa je skulptura

leta 2008 izginila neznano kam. KO ZB za vrednote NOB Tabor - Ledina si je v sodelovanju s ČS Center ves čas prizadevala, da se skulptura vrne na svoje mesto. Oddelek za kulturo Mestne občine Ljubljana je že konec leta 2015 poskrbel za obnovo spomenika. Odkrili pa smo ga 20. aprila.

Ob tej priložnosti je spregovoril predsednik ZZB za vrednote NOB Ljubljana **Janko Heberle**. Izrazil je prepričanje, da bo spomenik na Taboru ne glede na vse poskuse zanikanja naše zgodovine ostal živa priča junakov slovenskega naroda, ki se je leta 1941 odločno uprl okupatorju in v tem boju tudi zmagal. Z nekaj besedami je spomine na sokolsko gibanje, ki se je še v času pred prvo svetovno vojno in po njej bojevalo za slovenstvo, obudil tudi 97-letni Savo Bensa, ki večino svojega življenja živi z dvorano ŠD Tabor. Zapustil jo je samo takrat, ko so ga nacifašisti izgnali v koncentracijsko taborišče Dachau. K spomeniku sta položila venca delegacija KO ZB za vrednote NOB Tabor Ledina in ŠD Tabor.

V kulturnem programu so sodelovali učenci OŠ Ledina z recitalom pesmi Karla Destovnika Kajuha in pevski zbor Doma upokojencev Tabor. Pevci so skupaj s številnimi prisotnimi znova dokazali, da leta niso ovira za sodelovanje na tovrstnih slovesnostih, predvsem pa za prenašanje vrednot NOB s starejših na mlajše generacije.

Meta Verbič, foto: Dom upokojencev Tabor

Obletnica žice in pohodov, ujeta v slike

Ob letošnji obletnici pohoda ob žici некоč okupirane Ljubljane so v prestolnici pripravili tri zanimive fotografske razstave, ki so popestrile aprilsko in majsko praznovanja, na katerih smo se spomnili 75. obletnice ustanovitve OF in 71. obletnice osvoboditve ter 60. obletnice pohodov. Razstava fotografij z naslovom POT spomina in tovarštva je bila na ogled na panojih Krakovskega nasipa. Razstavo je odprl župan MOL Zoran Janković.

Anton Majcen in Cveto Pavčič ob fotografiji iz leta 1957, na kateri je zmagovalna ekipa: Majcen je prvi z leve, Pavčič prvi z desne. //foto: J. H.

V Galeriji Kresije je bila na ogled razstava **Tomaža Alaufa Strast, imenovana Pohod**. Na njej je avtor obiskovalce s svojo zbirko popeljal skozi zgodovino Pohoda, prikazal je mejnike pri graditvi Poti in z maketami predstavil spominska znamenja, ki označujejo traso pohoda. Na ogled so bili tudi spominska priznanja, diplome, plakete, značke in drugi predmeti, ki so jih prejeli udeleženci pohoda od leta 1957 do danes. Posebno mesto je bilo na razstavi namenjeno 80-letnemu Antonu Majcnu - Zvonetu, udeležencu vseh dosedanjih pohodov in še danes aktivnemu tekaču. Bil je član znamenite peterice, ki je leta 1957 zmagala na pohodu, in poznejši redni

član teka trojk. Prisoten pa je bil tudi Marko Račič, najstarejši slovenski udeleženec olimpijskih iger, ki je na dan odprtja razstave praznoval 96. rojstni dan.

Zbrane je poleg župana Ljubljane Zorana Jankovića in častne meščanke Nuše Kerševan, predsednice Društva Zeleni prstan, nagovoril tudi Janez Koželj, podžupan Ljubljane. Prav on je kot mlad arhitekt skupaj s kolegom Mitjo Omerso zasnoval traso današnjega zelenega prstana okrog prestolnice. Letos, ob 25. obletnici osamosvojitve, pa se spominjamo tudi 25. obletnice sramotnega žaganja jamborov na Poti, kar so si privoščili tedanji oblastniki, ki so želeli odstraniti vse, kar je spominjalo na socialistične čase. Zato je Tomaž Alauf za razstavo pripravil tudi maketo jambora.

V Mestnem muzeju Ljubljana pa so postavili razstavo *Ljubljana v obroču bodeče žice (1942–1945)*. Na njej je prikazana posebna oblika terorja, ki ga je mesto doživelo med drugo svetovno vojno, v času italijanske okupacije. Odprtja razstave so se udeležili kar trije podžupani Mestne občine Ljubljana: Jelka Žekart, ki je razstavo odprla, Tjaša Ficko in Dejan Crnek, ter župan Škofljice Ivan Jordan. Zbrane je nagovorila **Nuša Kerševan**, častna občanka in predsednica Društva Zeleni prstan, ki skrbi za današnji zeleni obroč okrog Ljubljane. Razstavo je v sodelovanju z Muzejem novejšje zgodovine Slovenije pripravil kustos Blaž Vurnik.

Kustus Blaž Vurnik

V Kamniku odprli Vojni muzej Triglav

Pod glavno avtobusno postajo v Kamniku so na začetku aprila odprli Vojni muzej Triglav. V njem so na ogled eksponati iz obdobja vseh treh vojn, ki so potekale na naših tleh: od prve

Predsednik Kulturno-zgodovinskega društva Triglav Jernej Brajer, Franc Sever - Franta in župan Marjan Šarec //foto: J. H.

prek druge pa vse do osamosvojitvene. Razstavljeni predmeti – orožje, uniforme, oprema, dokumenti in drobni predmeti – so v lastni Kulturno-zgodovinskega društva Triglav (KZT), njegovih članov in nekaterih drugih posameznikov, pri pripravi pa je sodeloval tudi Vojaški muzej Slovenske vojske.

Muzej so slovesno odprli kamniški župan Marjan Šarec, poveljnik operativnega štaba Šlandrove in Zidanškove brigade, eden redkih še živčih komandantov druge svetovne vojne, Franc Sever - Franta, in predsednik KZD Triglav Jernej Brajer. Franta je ob odprtju poudaril, naj ta muzej ne bo le spomin na preteklost, postane naj prostor, kjer bodo mlade ljudi

vzgjali v mirovništvu in zavesti, da ne smejo dovoliti, da se kadar koli ponovi pekel predhodnih vojn. Kajti »nobena vojna ne prinese nikoli za nikogar nič dobrega, prinaša pa sovraštvo, trpljenje in nesrečo,« je med drugim poudaril 93-letni Franta. »Ko se začne vojna, ni več poti nazaj,« pa je opozoril župan Marjan Šarec in dodal, naj muzej postane prostor, v katerem bodo mlade generacije videle, kakšno zlo je vojna in kaj je treba preprečiti. Dodal je, da so se iluzije, kako je izbojevan mir trajen, že zdavnaj razblinile.

Vojni muzej v Kamniku zaokroža muzejsko podobo, saj nekaj ulic stran stoji Maistrov muzej, zato sta mlada umetnika Lana Bučevac in Matic Smolnikar za uvod v odprtje muzeja zaigrala in zapela Pomladno pesem Rudolfa Maistra. Na razstavi so med drugim razstavljene tudi uniforma avstro-ogrškega generala, uniforma Maistrovega borca in uniforma divizijskega generala, kakršno je nosil tudi Rudolf Maister. Poleg tega pa so na ogled še izvirne nemške in partizanske uniforme, uniforme JLA in Slovenske vojske ter zbirka več kot sto kosov orožja in vojaške opreme z območja Slovenije. Za ogled muzeja se je treba naročiti.

Več na www.kdztriglav.com ali 041/510-369.

Italijanski veleposlanik v Posočju

Posočje je obiskal novi italijanski veleposlanik v Sloveniji, **dr. Paolo Trichilo**. Najprej je obiskal italijansko kostnico nad Kobaridom in tam položil venec v spomin na padle italijan-

ske vojsake. Po ogledu kostnice je sledil pogovor na kobarški občini, v njem so kobarški in bovški župan ter načelnik tolminske upravne enote visokemu gostu orisali dolgoletno sodelovanje s sosednjimi občinami v Videmski pokrajini kot tudi priprave na prihodnje evropske razpise. Predstavili so mu tudi zamisel o zgraditvi Parka spomina nad Kobaridom. Ta spomenik bo posvečen vsem tristo tisoč padlim vojakom na soški fronti in bo po predvidevanjih dokončan novembra leta 2018, ko se bomo spominjali stote obletnice konca prve svetovne vojne.

Veleposlanik si je nato z velikim zanimanjem ogledal Kobarški muzej in razstavo v Fundaciji Poti miru v Posočju. Ob koncu obiska ga je sprejel tudi tolminski župan Uroš Brežan in ga med drugim seznanil s projekti, ki jih tolminska občina izvaja skupaj s partnerji iz Furlanije - Julijske krajine, gost pa si je ogledal še Tolminski muzej.

Obisk veleposlanika je bil priložnost za spoznavanje in ustvarjanje medsebojnega zaupanja. Veleposlanik Paolo Trichilo je prisluhnil besedam gostiteljev in obljubil vsestransko pomoč italijanskega veleposlaništva pri uresničevanju skupnih projektov. Na sliki: veleposlanika Paola Trichila (četrti z desne) so v Kobaridu sprejeli bovški župan Valter Mlekuž (levo), deželni predsednik vojnih invalidov Giovanni Picco (drugi z leve), čedajski župan Stefano Baloch (tretji z leve),

kobarški župan Robert Kavčič (četrti z leve), italijanska generalna konzulka v Trstu Iva Palmieri, direktor kostnice iz Sredipolja, polkovnik Norberto Zorzitto (drugi z desne) in načelnik tolminske upravne enote, Zdravko Likar (desno).

Besedilo in foto: Z. L.

Iz zgodovine se je treba učiti

V Sivi hiši na Dunaju je bilo 29. aprila 1943 obglavljenih 13 žrtev iz Sel, Železne Kaple in Borovelj. Na ta dogodek je s spominsko hojo med nekdanjim sedežem gestapa v grajskem dvoru in deželnim sodiščem v Celovcu konec aprila spomnilo društvo Memorial Kärnten - Koroška. Posebej so se letos spomnili napada nacistične Nemčije na Jugoslavijo 6. aprila 1941 in s tem povezanega začetka brezobzirnega nasilja nad

koroškimi Slovenci, seveda pa tudi 75. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte. Pri deželnem sodišču je zbrane dvojezično pozdravil podpredsednik sodišča **Manfred Herrnhof**. V svojem govoru je poudaril pomen kulture spominjanja in nujnost učenja iz zgodovine.

To, da je Avstrija postala neodvisna in suverena, je med drugim zasluga partizanskega boja, je v svojem govoru poudaril predsednik društva Memorial Kärnten - Koroška **Franc Wakounig**. Po hoji skozi mesto je Wakounig na dvorišču celovskega gradu spomnil na dejstvo, da so po napadu na Jugoslavijo pri ponemčevanju Gorenjske prednjačili prav Korošci.

Slavnostni govornik, tajnik Zveze koroških partizanov in prijatelj protifašističnega odpora **Andrej Mohar**, pa je med drugim ugotovil, da je skupno naprežanje za ohranitev slovenske besede na Koroškem v odporu za preživetje združilo različne tabore, kajti z ramo ob rami so stali komunisti, socialisti, ateisti in verniki. Predvsem ženske, ki so ostale na domovih, so pomagale partizanom. S tem v zvezi je govornik omenil tudi napredne nemško govoreče sodeželane. Mohar je spomnil na sadove skupnega upora proti nacifašizmu, hkrati pa opozoril na odpor družbe in politike pri izpolnjevanju in priznanju izbojevanega. Na koncu je pozval politiko, da pomaga utrditi partizanski boj kot zgodovinsko dejstvo v kolektivni zavesti.

Besedilo in foto: F. R.

Cvetje ob Titovem spomeniku

V Kumrovcu so tudi letos 4. maja počastili spomin na dan, ko je pred 37 leti umrl predsednik naše takratne skupne države Josip Broz - Tito. Številni so se tega dne z nostalgijo spomnili nanj, nekateri so ga že pozabili, mnogo mlajših pa sploh ne ve, kdo je bil Tito. Najlepše zaživi spomin nanj v njegovi rodni vasi, v Kumrovcu.

Tudi letos smo se zbrali pri njegovem spomeniku v Ku-

mrovcu in ob polaganju vencev v spomin obudili čas, ko je bil Tito še z nami. Ob 15. uri in 5 minut se je oglasila sirena, prisotni smo z minuto molka izrazili spoštovanje do vodje nekdanje skupne države Jugoslavije. Krajši nagovor je imel predstavnik Zveze združenj protifašističnih borcev in protifašistov Hrvaške, zbrane pa je pozdravil tudi predstavnik občine Kumrovec. Sledilo je polaganje vencev, ki so jih položili predstavniki hrvaške borčevske organizacije, predstavniki lokalne oblasti, delegacija Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, nato pa ZZB za vrednote NOB Brežice, Krškega in Sevnice. Hrvati so skupaj s predstavniki društev Tovariši Tito položili kar trideset vencev, Slovenci pa dva.

Razmišljali smo, zakaj je iz Slovenije tako malo delegacij. Morda številna združenja ne vedo, da se vsako leto na dan Titove smrti v Kumrovcu polagajo venci? Prav bi bilo, da bi o tem razmislili in se prihodnje leto izkazali z večjo udeležbo. Naj poudarim, da so nas Slovence posebej lepo pozdravili in so nam številne delegacije izkazale pozornost. Več obiskovalcev se v Kumrovcu zbere okoli 25. maja, nekdanjega dneva mladosti. Letos bo to srečanje v soboto, 28. maja.

Lojze Štih

Houston, imamo problem

Na velika platna prihaja dokumentarni film »Houston, imamo problem« Žige Virca, slovenskega režiserja mlajše generacije. Bralci se ga bodo spomnili po kratkem igranem filmu »Trst je naš«, ki je bil njegovo diplomsko delo in je ob nastanku v Italiji dvignil veliko prahu. Film satirično prikazuje osvoboditev Trsta s pomočjo junaka, ki se v prostem času ukvarja z uprizarjanjem zgodovinskih bitk.

Houston, imamo problem je miselno izzivalni, napeto fantazijski in srhljivo resničen dokumentarec, ki nas popelje v negotova 60. leta prejšnjega stoletja, ko skušajo ZDA v prestižni tekmi osvajanja vesolja prehiteti Sovjetsko zvezo, Jugoslavija pa išče način, kako bi lahko unovčila norijo hladne vojne. Predsednik Tito se domisli, da bi lastni vesoljski program prodali ZDA. Neverjetna zgodba precepa med resničnostjo in domišljijo vodi v osupljiv presek naše preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Film je namreč presenetljiva zmes resničnosti in domišljije, ki prikazuje polpreteklo zgodovino v perspektivi teorije zarot. V filmu se prepletajo osebno pričevanje Ivana, inženirja v jugoslovanskem vesoljskem programu, in sveži, javnosti do zdaj neznani arhivski posnetki.

Četudi je osnovna filmska zgodba (morda) izmišljena, pa dragoceni dokumentarni posnetki govorijo o naši preteklosti, ki že postaja zgodovina. Govorijo o tem, da je Jugoslavija na svetovnem zemljevidu igrala zelo pomembno vlogo, da so jo obiskovali ugledni tuji državniki, ki so njenega predsednika z veseljem vabili tudi k sebi na obisk. Tako vidimo predsednika Tita vsaj dvakrat na obisku pri ameriških predsednikih, film pa

pripoveduje tudi o tem, kakšno neverjetno znanje je premogla nekdanja država in kaj vse so zmogli in znali naši ljudje. Kot je povedal zgodovinar dr. Božo Repe v pogovoru za Dnevnikov Objektiv, ni nobenega trdnega zgodovinskega dokaza, da je Jugoslavija sploh kdaj imela oziroma razvijala vesoljski program. A v Jugoslaviji je bilo, pravijo, vse mogoče. In tako si tudi na zabrisani meji med resničnostjo in domišljijo filozof Slavoj Žižek v filmu postavlja ključno vprašanje, kaj je pravzaprav res.

Vse dejavnejša skrajna desnica

Sredi aprila je bil v Novi Gorici posvet o skrb vzbujajočem naraščajočem delovanju skrajne desnice v Evropi in na našem obmejnem območju. Ob 75. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda ga je organiziralo Območno združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica. Posveta se je udeležilo dvajset uglednih osebnosti z Goriškega in iz zamejstva.

Po zanimivi in vsebinsko polni razpravi so udeleženci osvetlili vzroke za pojav neofašizma v Evropi, ki ni več tak, kakršen je bil v preteklosti, ampak so njegove pojavnne oblike različne in odvisne od zgodovinskih in gospodarskih okoliščin v posameznih državah. Na splošno se skrajna politična desnica v Evropi vzpenja. V vrsti evropskih držav so te stranke presotopile parlamentarne pragove in že pomembno vplivajo na politično življenje v svojih državah.

V sosednji Italiji je desnica dokaj močna, še posebno pa je moč pridobila v času Berlusconijeve vlade, ko je bila del vladne koalicije. Skrajna desnica se je tradicionalno skoncentrirala ob meji s Slovenijo, saj je »Julijska krajina kot vrt, na katerem cveti fašizem«, kot je že leta 1920 ugotovil Mussolini.

Udeleženci posveta so opozorili na dejstvo, da so se v Gorici v zadnjem času zvrstile tri javne manifestacije skrajne desnice. Posebno dejavna je Casa Pound, ki očitno ima podporo župana Gorice, saj ji ta celo prireja sprejeme, zato tudi ne preseneča, da si je izbrala Gorico za svoj sedež. Zborovanj in manifestacij v zamejstvu se redno udeležujejo tudi skrajni desničarji iz Slovenije. Ti v svojih nastopih pogosto blatijo NOB in govorijo, da je bil Tito zločinec. V Italiji se je razvila tudi Lega nazionale, ki je posebno močna v Gorici. Ta si prizadeva za nacionalistično vzgojo otrok, zlasti pa za poitalijančevanje manjšinskih otrok. Skrajno desničarske stranke v Italiji na vse kriptično iščejo dokumente, ki naj bi pokazali na grobišča s po vojni pobitimi Italijani. Čeprav so bila vsa grobišča že raziskana in znanstveno obdelana, skrajna desnica zahteva vnovična preverjanja, da bi dokazala genocidno naravo Slovanov. Na vsa odprta vprašanja je že leta 2000 dala odgovore Mešana slovensko-italijanska zgodovinsko-kulturna komisija, ki je izdelala poročilo in ga predala obema vladama. Ugledni zgodovinarji in drugi strokovnjaki iz obeh držav so pripravili dokument, ki je na strokovni podlagi argumentirano odgovoril na vsa vprašanja o fojbah in številu žrtev med vojno in po vojni na obeh straneh. Slovenska stran je poročilo objavila, uradna italijanska stran pa ne in sodeč po nekaterih izjavah uglednih predstavnikov italijanske države ga tudi nikoli ne bo.

V zdajšnjih razmerah naraščanja različnih manifestacij skrajno desnih strank na italijanski, pa tudi na naši strani je še toliko bolj pomembno, da se naša država odzove in ob 70. obletnici priključitve Primorske k matični domovini pripravi primerno proslavo. Ta naj najširši javnosti pokaže enotnost slovenskega naroda, odpornega proti pogubnim poskusom ideološkega razdora in sejanju medsebojnega sovraštva.

**Komisija za informiranje
pri OZB NOB Nova Gorica**

Jože Pogljajen

Sonet nesreče

Zgodba o davčnih (pri)tožbah delavcev, ki se na delo vozijo v Avstrijo, je dobila pospešek, ko je davkarija od teh delavcev terjala poplačilo dohodnine tudi za nazaj, kar je pomenilo dokaj velike številke na položnicah. SDM (sindikat delavcev migrantov) je zagrozil, da bo, če vlada ne bo ustregla njegovim zahtevam, da ti delavci plačajo nižje davke kot drugi državljani, organiziral državljansko nepokorščino. Vlada v njegove zahteve ni privolila, se je pa bila pripravljena pogajati o kompromisni rešitvi, ki bi bila skladna z določilom slovenske ustave o enakosti pred zakonom. SDM je odgovoril z množičnim vlaganjem pobud za referendum o zakonih. Predsednik državnega zbora je to »nepokorščino« ocenil kot zlorabo pravice do referenduma in ni dovolil zbiranja podpisov za kar šest zakonov, med katerimi nobeden ni povezan z zahtevami sindikata.

Temu, da si je SDM privoščil zlorabo pravice do referenduma, da bi svojim članom priboril davčne privilegije, so pritrdjevali tudi »janševi« ustavni pravniki, denimo nekdanji ustavni sodnik Tone Jerovšek ali pa profesor na Fakulteti za državne in evropske študije Matej Avbelj. In drugi. Dr. Sašo Zagorc je denimo zapisal, da bi pristajanje na to serijsko vlaganje referendumskih pobud pomenilo isto, kot če bi direktor v hotelu gostu dopustil, da namerno pušča odprte pipe na sodčkah vina, češ, saj ima do tega pravico, ker ima »all inclusive« aranžma.

Tu bi se zgodba lahko končala, če se na zahteve SDM-a ne bi prilepil SDS. Aprila je nenadoma »zaradi zdravstvenih težav in drugih zadev« s položaja prvega moža SDM-a odstopil Dušan Cvetko. To je tisti Cvetko, ki je prostodušno pripovedoval, da jim ne gre za referendum, ampak zgolj za državljansko nepokorščino, ker vlada noče sprejeti njihovih zahtev. Zamenjal ga je doktor mikrobiologije Martin Ivec, ki je Cvetkovo relativno spravljivo retoriko takoj spremenil v retoriko SDS-a, češ da gre za grobo kršenje pravice do referenduma. Sledile so očitno z roko SDS-a napisana pritožba na ustavno sodišče, zahteva poslancev SDS-a za razrešitev predsednika parlamenta Milana Brgleza in kazenska ovadba zoper njega. Tako so pogajanja med vlado in SDM-om o kompromisni rešitvi finančnih težav omenjenih delavcev postala orodje SDS-a za politični obračun v

parlamentu. Janševa udarna garda s prvo postavbo Grims, Gorenak, Irglova, Bahova, Breznik in vzpenjajoča se zvezda janšizma Mahnič je najprej ozmerjala »brglezove« pravnike, da so le četica plačancev, kot je bila tista, ki je Brglezu svetovala, naj odvzeme mandat Janezu Janši, ko je ta sedel v zaporu na Dobu. A glavna tarča je bil predsednik državnega zbora Milan Brglez, ki si je upal na glas reči nekaj kritičnih besed na račun njihovega destruktivnega delovanja v parlamentu. Pri tem poslanci SDS milo rečeno niso izbirali besed. Kot uverturo v obračun je Brgleza že pred to »obravnavo« javno pred parlamentom opsoval, da je fašist in veleizdajalec, bolj ali manj očitni pretendent za Janševo nasledstvo Aleš Primc.

Omenjeni poslanci so k temu debele tri ure dodajali, da je totalitarist, diktator, pristranski, ohol, nadut, nekorekten, nehuman samovoljnež in lažnivec, nedostojen svoje funkcije, uzurpator oblasti ter resnice in pravice, agresivnež brez argumentov; človek, ki bi ga morali nadzorovati z alkotestom; insinuator, strahopetec, ki beži pred argumenti (SDS-a); sončni kralj Ludvik, Lukašenko, Stalin, površnež, pozabljevec, ki zavaja javnost, prodaja meglo. Skratka, je človek, ki bi moral oditi že prej (zaradi Janše in intervjuja v Mladini); človek, ki eklatantno, grobo, zavestno, očitno ruši ustavne temelje Republike Slovenije, zlorablja uradni položaj, v medijih pa joka in stoka, da ga SDS hoče linčati; človek, ki ne reče ne (tudi) internacionalnemu socializmu in ne ukrepa proti tistim, ki nosijo totalitarne simbole, v medijih podpihuje sovraštvo; človek, ki ga baš briga za ustavo; vehementnež, ki v državnem zboru »tepihuje« demokracijo, žali poslance in obračunava z SDS-om ... In ne nazadnje, nosi rdečo kravato!

In epilog? Delavci migranti od tega niso imeli nič. SDS-u je hrbet obrnila celo zvesta NSi, Brglez je tudi v tem drugem poskusu zrušitve ostal predsednik parlamenta. V zgodovino pa bo šel njegov priložnostni sonet (nesreče), ki o SDS-u pove, da je »ječa, čas v nji rabelj hudi, skrb vsak dan mu pomlájena nevesta«, in okarakterizira njeno delovanje, v katerem je »zloraba prava, ključ, vrata, srečna cesta, ki pelje nas iz demokracije mesta, tje, kje laž resnico v celoti grudi, tje, kjer bomo mi na oblasti, tje, kjer bomo se delil na naše, vaše ...«.

Martin Premk

Premagani zmagovalci

Minilo je enainsedemdeset let od zmage v drugi svetovni vojni, kmalu bomo praznovali še petindvajset let osamosvojitve in zmage v »desetdnevni vojni«. V drugi svetovni vojni, ko so bili Slovenci kot manjvredni ljudje razkosani in obsojeni na uničenje, so se vsi, ki niso hoteli kloniti in so upali na boljše življenje, zbrali v partizanih. Vojno so končali kot zmagovalna zavezniška vojska, ki je v okviru jugoslovanske partizanske vojske sama osvobodila svojo domovino. Osvobodena je bila tudi Primorska, prvič v zgodovini so Slovenci razširili svoje ozemlje in se združili kot narod. Le zanemarljivo majhen del sonarodnjakov je takrat zaradi umazanih in krvavih rok ali strahu pred maščevanjem pobegnil v tujino. Vsi drugi so začeli obnavljati in graditi novo domovino, v kateri bi bilo življenje boljše kot pred drugo svetovno vojno.

Na oblast so prišli ljudje, ki so vodili partizanski boj, in tudi po vojni se jim ni bilo hudo žrtvovati za obnovo in graditev domovine. Številni med njimi so bili sicer brez najboljše izobrazbe, a jih je vodila želja po znanju in napredku, hoteli so ustvariti boljše življenje zase in za prihodnje rodove. Po obnovi porušene domovine se je začela graditev tovarn, cest, šol in bolnišnic, vodovodov in električnih napeljav. Življenje je počasi postajalo vse boljše in varnejše, vsi ljudje so dobili pravice in ugodnosti, ki jih še nikoli niso imeli. Tudi skupna država Jugoslavija je uživala velik ugled v svetu in z njo so bili Slovenci vključeni v najuglednejše mednarodne kroge.

Vse do osemdesetih let je kazalo vedno bolje, potem pa se je začela gospodarska kriza, ki je sprožila tudi val napetosti med narodi nekdanje države. Edina rešitev se je pokazala v osamosvojitvi, tok dogodkov je pripeljal do tega, da je jugoslovanska vojska poskusila s silo zaustaviti slovenske namene. Začeli so se spopadi, v katerih so se pripadniki milice in teritorialne obrambe pogumno uprli in po umiku jugoslovanske vojske postali zmagovalci. A že pred tem so na oblast prišli ljudje, ki jih je morda najbolje opisal eden izmed »pomladnih« voditeljev, Ivan Oman, z besedami: »Ni važno, da je pismen, važno je, da je naš.«

Osamosvojitvena vojna je z zmago le še utrdila na oblasti tretjerazredne politike in kulturnike podeželske miselnosti, ki so si nato desetletja podajali oblast. »Desnica« je takoj po osamosvojitvi začela odkrito razprodajo in ropanje premoženja, svoje vrste pa okrepila z maščevalnimi argentinskimi pribežniki (ti so tam dolga leta prijetno sobivali z raznimi Mengeleji in Eichmani), ki so bili – zagrenjeni zaradi svoje vloge med drugo svetovno vojno – pripravljeni poteptati vso resnico in vse vrednote. »Levica« je še nekaj časa poganjala dediščina prejšnje družbene ureditve, vmes pa se je pridno trudila olastniti in razprodati vse nekdanje skupno premoženje in pokradeno strpati v lastne žepe.

Pod novo »oblastjo« v samostojni državi je tako začela prevladovati plemenska miselnost. Ta vse vidi kot plen, ki ga je treba pograbit in ga razdeliti sorodnikom – če ne krvnim, pa vsaj političnim. Ni torej čudno, da jim je v dveh in pol desetletjih v nekoč strpni družbi uspelo uničiti vse vrednote in razprodati vse, kar je bilo vrednega, in družbo narediti polno sovraštva.

Načrtov za prihodnost skorajda ni, vsak resni gospodarski načrt postane le nov način, kako priti do plena. Vse, kar je uspešnega, pa je skladu s plemensko miselnostjo treba takoj zatreti in oropati.

Glede na razsulo v družbi, ki je pripeljana na rob uničenja, tako gospodarskega kot značajskega, morda sploh nismo več zmagovalci ne druge svetovne in ne osamosvojitvene vojne. Očitno so nas pred petindvajsetimi leti le premagali jugoslovanski generali, ko so s premirjem in umikom na oblasti utrdili različne »pomladnike«. Če je vojna res »nadaljevanje politike z drugimi sredstvi«, kot pravi von Clausewitz, potem to, kar se je zgodilo pri nas pred petindvajsetimi leti, ni bilo do zdaj nikdar videno v zgodovini vojn in pri nikomer od vojaških teoretikov od Sun Tzuja dalje: da vojska deželo porazi z umikom ter ji tako utrdi gnilo oblast, ki jo do konca uniči. S tem so bili premagani vsi, ki so se tako v zadnji kot v predzadnji vojni zmagovito bojevali za svobodo in boljše življenje.

Slovensko gospodarstvo

Organizirana bančna kriza in prodaja NKBM

V novejši slovenski zgodovini ima julij 2010 posebno mesto. Takrat se je namreč začela izvajati strategija režirane krize slovenskega bančnega sistema z namenom poceni prevzema bank in pomembnejših podjetij. V juliju leta 2010 so bančna posojila realnemu sektorju našega gospodarstva (brez investicijskih skladov, zavarovalnic ...) obsegala 21,3 milijarde evrov. V letu 2010 je imela Slovenija rast bruto domačega proizvoda in presežek v menjavi s tujino 0,6 milijarde evrov (kaže, da prihranki presegajo vlaganja). Ob normalni ročnosti terjatev ne bi smelo biti težav, da se dana posojila nemoteno servisirajo. Umik kapitala z medbančnega trga 2009 je namreč z depoziti v celoti nadomestila država.

// PIŠE: **France Križanič**

Julija leta 2010 je Banka Slovenije povečala zahtevani količnik kapitalne ustreznosti bank. Količnik predstavlja razmerje med kapitalom in danimi krediti in to razmerje so banke zlahka izboljšale tako, da so zmanjšale obseg kreditov. Marca 2016 je ta znašal le še 9,5 milijarde evrov, kar pomeni, da so poslovne banke iz realnega sektorja našega gospodarstva umaknile 55 odstotkov vsote, ki je pred petimi leti in pol zagotavljala normalno okrevanje našega gospodarstva.

V okviru procesa krčenja kreditov je konec leta 2013 potekal še bolj protisloven postopek sanacije bank. Zanj je Banka Slovenije opravila ali naročila skupaj tri analize, tako imenovane stresne teste (angleški izraz je »stress test«, je pa to preverjanje, ali banka obvladuje tveganja v zvezi z morebitno gospodarsko krizo: upad BDP, rast brezposelnosti ipd.). Interni stresni test Banke Slovenije je pokazal za 2,7 milijarde evrov primanjkljaja. Test Ronalda Bergerja je pokazal za 3,3 milijarde evrov primanjkljaja. Test svetovalne družbe Oliver Wyman je pokazal za 4,8 milijarde evrov primanjkljaja.

Za relevantne so bili izbrani rezultati svetovalne družbe Oliver Wyman. Ta je predpostavljala, da bo slovenski BDP v letih od 2013 do 2015 upadel za 9,5 odstotka, dejansko pa se je povečal za 4,4 odstotka. Slabe terjatve, na katerih je temeljila »sanacija« bank (nacionalizacija in dokapitalizacija NLB, NKBM, Abanke in Banke Celje), so bile torej iz-

računane na podlagi fiktivnih in zgrešenih podmen. Do tako slabih rezultatov pa je, povrh vsega, svetovalna družba Oliver Wyman »prišla« tako, da je na začetku septembra leta 2013 (po nareku neznanih storilcev) zamenjala metodologijo ocenjevanja.

Banka Slovenije bi morala rezultate testov s takšno razliko in ob tako nerealnih predpostavkah zavreči in začeti analizo znova.

Interni stres test Banke Slovenije je pokazal za 2,7 milijarde evrov primanjkljaja. Test Ronalda Bergerja je pokazal za 3,3 milijarde evrov primanjkljaja. Test Oliverja Wymana je pokazal za 4,8 milijarde evrov primanjkljaja

Omejimo se na Novo kreditno banko Maribor (NKBM)! V letih od 2010 do 2015 je zmanjšala obseg kreditov nebančnemu sektorju za 1,6 milijarde evrov ali za 40 odstotkov (podatki so za skupino in upoštevani so krediti ne glede na odpise). Leta 2015 je skupina NKBM kreditirala že za dobrih 666 milijonov evrov (21,5 odstotka) manj sredstev, kot pa jih je zbrala z depoziti nebančnega sektorja. Omejevanje kreditne aktivnosti NKBM je močno vplivalo na poslabšanje gospodarskih raz-

mer v malih in srednjih podjetjih ter v vzhodni Sloveniji.

Če upoštevamo povprečno knjižno vrednost NKBM od leta 2009 do 2011, dokapitalizacijo v letu 2013 in kupnino pri prodaji banke leta 2016, je Slovenija s prodajo NKBM izgubila približno milijardo evrov, kar ustreza stroškom graditve avtoceste od Ljubljane do Brežic. Tudi če nam ti podatki niso na voljo, imamo povsem nedvoumno na voljo naslednje informacije:

a) Končna prodajna cena NKBM (250 milijonov evrov) obsega le 40,5 odstotka knjižne vrednosti banke (616 milijonov evrov v letu 2015 – upoštevana je dokapitalizacija v letu 2013) in 28,7 odstotka zneska, ki ga je v sanaciji leta 2013 Republika Slovenija vložila v NKMB (870 milijonov evrov). S tem so bila javna sredstva oškodovana najmanj za znesek v razponu od 366 milijonov do 620 milijonov evrov.

b) Ko bodo sodišča pravnomočno odločila, da mora Republika Slovenija povrniti neupravičeno nacionalizirana sredstva v NKBM, se bo obseg oškodovanja javnih sredstev še dodatno povečal.

c) Če bi bila vrednost NKBM res samo 250 milijonov evrov, bi Banka Slovenije zahtevala takojšnjo dokapitalizacijo. Pa je ni. NKBM je imela 2015 visoko kapitalno ustreznost, 25,1-odstotno.

d) Pri tako nizki prodajni ceni bi moral prodajalec (SDH) postopek končati. Očitno pa je bil postopek prodaje NKBM voden tako, da je končno ceno »določil« kupec.

Organi pravne države bi morali v skladu s svojimi pooblastili izvesti ustrezno revizijo prodajnih postopkov NKBM, zbrati dokumentacijo v postopku prodaje, preveriti vsa ravnanja odgovornih oseb in ugotoviti, v katerem primeru je tako nizka cena rezultat nevestnega dela v službi, zlorabe položaja ali celo čiste goljufije. Tako ali drugače imamo opraviti z velikim oškodovanjem javnih sredstev. Vse to pa poraja sume storitve več kaznivih dejanj, ki se na to navezujejo. Vprašamo se lahko, katera skupina (klika, združba ...) slovenske institucije blokira, da se na omenjena dejanja ne odzovejo. Odgovor nam bo dal tudi informacija, kdo je pri nas danes (v enaindvajsetem stoletju) sposoben organizirati sodne procese na podlagi očitnih policijsko-tožilskih konstruktov. ■

Ob 1. maju, mednarodnem prazniku dela

V nove boje za delavske pravice

Letos mineva 130 let od slavnih protestov v Chicagu, ko so delavke in delavci zahtevali uvedbo osemurnega delovnika, namesto razumevanja za njihove zahteve pa so oblasti nanje poslale oborožene policiste. V izgrelih, ki so svoj vrhunec dosegli 4. maja 1886, je bilo ubitih enajst ljudi, več kot 130 je bilo ranjenih, oblasti pa so v mesecih zatem priprle na stotine sindikalnih voditeljev. V spomin na te dogodke so na drugem kongresu Druge socialistične internacionale leta 1891 v Bruslju 1. maj razglasili za mednarodni dan dela.

// PIŠE IN FOTO: **Gregor Kašman**

član Inicijative za demokratični socializem, članice koalicije Združena levica

Današnje razmere so takšne, da so delovni ljudje povsod po Evropi v defenzivi, saj je kapitalu uspelo v zadnjih desetletjih razbiti enotnost delavskega razreda. Razmere so kritične in kar kličejo po uporabi, s katerim bi delavske množice ubranile in razširile krog svojih pravic, hkrati pa znova vzpostavile razredno zavest, brez katere dolgoročni uspehi na tem in na drugih področjih ne bodo mogoči. Delo, ki smo ga že zastavili, je

CETA) med Evropsko unijo in ZDA.

Težav je veliko in dela za izboljšanje položaja delovnih ljudi še dolgo ne bo zmanjkalo.

Ob letošnjem prazniku dela, ki je že za nami, pa je še posebej pomembno, da ne pozabimo na še eno dimenzijo delavskih bojev – na njihovo nadnacionalno osnovo. Tako kot je kapitalizmu uspelo fragmentirati delavske množice, da se danes delijo po ločnici javni proti zasebnemu sektorju, jim je ob pomoči desnice in ekstremnega centra uspelo obrniti delovne ljudi v Evropi proti tistim iz drugih delov sveta. Temu se moramo odločno upreti. Ne ogrožajo nas namreč množice lačnih in izkoriščanih z drugih kontinentov, temveč kapitalizem, ki s svojim imperialnim značajem onemogoča dostojno življenje ljudi v tako imenovanem tretjem svetu, obenem pa dan za dnem uničuje socialno državo in briše s krvjo priborjene delavske pravice na stari celini. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da so morda danes res na udaru tisti zunaj Evropske unije, a kaj hitro se lahko ob pomanjkanju »tuje grožnje«, grešni kozli najdejo tudi med delovnimi ljudmi v EU.

Nujnost krepitve delavskega organiziranja se najbolj nazorno pokaže, ko pogledamo, v kakšnih razmerah so trenutno delovni ljudje v Sloveniji in po svetu. Čeprav nas finančni strokovnjaki v medijih prepričujejo, da je krize konec in da gospodarstvo hitro okreva ter da trenutni gospodarski sistem ponuja najboljšo podlago za napredek vsakega posameznika, je resničnost popolnoma drugačna. Na začetku tega leta je bilo v Sloveniji brez dela več kot 112.000 ljudi, stopnja brezposelnosti med mladimi

do 25 let pa je dosegla 27,2 odstotka, dve tretjini zaposlenih sta prejemali nižjo plačo od nacionalnega povprečja. Da sploh ne omenjamo atipičnih oblik zaposlitve, ki danes postajajo bolj pravilo kot izjema: zaposlitev za določen čas, študentsko delo, agencijsko delo na klic, samozaposlovanje, ki prikriva dejansko sliko nezaposlenih, in druge vse hujše oblike izkoriščanja.

Istočasno smo izvedeli, da si 62 najbogatejših Zemljanov lasti več premoženja, kot ga premore revnejša polovica vsega svetovnega prebivalstva, in da

Ne smemo pozabiti, da so morda danes res na udaru tisti zunaj Evropske unije, a kaj hitro se lahko ob pomanjkanju »tuje grožnje« grešni kozli najdejo tudi med delovnimi ljudmi v EU.

treba nadaljevati in okrepiti, poiskati pa moramo tudi nova področja, na katerih je treba jasno določiti cilje in voditi boj za njihovo uresničitev. Iz minimalne plače je treba izključiti vse dodatke in začeti aktivno delovati za njeno povečanje tako, da bo zagotavljala dostojno preživetje tistim, ki jo prejemajo. Še bolj odločno moramo nastopiti proti privatizaciji našega skupnega premoženja, povečevati moramo pritisk proti temu, kar prevladujoča ideologija imenuje varčevanje, zavzeti se moramo za uvajanje oblik delavskega upravljanja v podjetjih, javnost moramo ozaveščati o negativnih posledicah, ki bi jih tudi na področju delavskih pravic prinesel podpis trgovinskih sporazumov (TTIP, TISA in

direktor v današnjem svetu navadno prejme kar 100-krat višjo plačo od povprečnega delavca v istem podjetju. Na nevzdržnost in nepravilnost zdajšnjega gospodarskega modela kaže tudi podatek, da se je samo v letih gospodarske krize premoženje enega odstotka najbogatejših ljudi v Sloveniji povečalo za 127 odstotkov, v istem obdobju pa je v državi pod prag revščine padlo dodatno skoraj 40.000 ljudi.

Vse to nas ne sme demotivirati. Nasprotno, narediti moramo vse, kar je v naši moči, da spremenimo tok zgodovine, povrnemo dostojanstvo delovnim ljudem in zgradimo pravičnejšo, socialistično družbo. Družbo, v kateri ljudje ne bodo vrednoteni le po tem, za koliko zmorejo povečati bogastvo najbogatejših, ampak po svojem prispevku k zadovoljevanju družbenih potreb. Družbo, v kateri bomo potrebe človeka postavili pred interese kapitala. ■

Nuša Kerševan, predsednica Društva Zeleni prstan

PST je pot, je spomin in je zgodovina

Z množičnim pohodom in tekom trojk po znameniti Poti spominov in tovarištva v Ljubljani (PST ali Pot) – približno 42 tisoč ljudi je letos v štirih dneh prehodilo to posebno pot – so se pohodniki in tekači znova poklonili Ljubljani, mestu heroju, ki je bilo med drugo svetovno vojno kar 1171 dni obdano z bodečo žico. Letos praznujemo 60 let organiziranih pohodov. V maju smo se s številnimi slovesnostmi spomnili preteklosti, hkrati pa pozdravili Ljubljano kot zeleno prestolnico Evrope. Ta naziv je dobila tudi zaradi zelenega obroča, ki z drevesi objema glavno mesto, PST je športno-rekreativna površina in obenem zgodovinski spomenik, ki objema naše glavno mesto in jo vsak dan prehodi na stotine ljudi vseh starosti in obeh spolov. PST je z odločbo Ministrstva za kulturo od letos vpisana v Register žive kulturne dediščine. Predlog in gradivo so pripravili v Mestnem muzeju Ljubljana, pri tem so sodelovali Nejka Batič in Janez Polajnar z oddelka za kulturo Mestne občine Ljubljana ter Nuša Kerševan. Za ohranjanje pomena in namena PST skrbi društvo Zeleni prstan, ki ga zadnja leta vodi Nuša Kerševan, častna meščanka Ljubljane in njena nekdanja županja.

// POGOVARJALA SE JE: **Jožica Hribar** // FOTO: **Nik Rovan**

Pot upravlja Društvo Zeleni prstan, ki ga vodite. Kdo pa skrbi za njene površine in drevesa?

Pot spominov in tovarištva dejansko upravlja Mestna občina Ljubljana (MOL) s svojimi enotami in javnimi podjetji, naše društvo Zeleni prstan, ki je prostovoljno in nepridobitno združenje občanov, pa v sodelovanju z MOL skrbi za ohranjanje pomena, namena in videza Poti. PST je živi spomenik narodne samozaveesti in svobodoljubnosti Ljubljancank in Ljubljancanov ter obenem urejeno zeleno območje, kjer se združujejo prijatelji narave in kulture ter zdravih rekreativnih, športnih in drugih dejavnosti.

Mestna občina Ljubljana zagotavlja sredstva za redno čiščenje in investicijsko vzdrževanje s pomočjo javnega podjetja Snaga in invalidskega podjetja Želva, pri saditvi in vzdrževanju dreves pa sodeluje podjetje Tisa. Ob trasi PST je po ocenah posajenih približno sedem tisoč dreves, poleg avtohtonih dreves na Golovcu in ob posameznih delih trase. Ob posaditvi dreves so strokovnjaki predlagali tudi vrste dreves, ki na posameznih delih 34 kilometrov dolge trase najbolj uspevajo. Eden izmed študentov Biotehnične fakultete je naštel, da ob trasi raste kar 42 različnih vrst dreves: največ je javorjev, lip, brez in vrb, pa tudi iglavcev in drugih listavcev.

Naše društvo posadi vsako leto na dan zemlje spominsko drevo, na dan miru v septembru pa drevo v parku UNESCO Osnovne šole Jožeta Moškriča, ki je zgrajena tik ob PST. Številni ljubitelji narave

posadijo v sodelovanju z našim društvom ali Mestno občino spominska drevesa v spomin na svoj ali družinski praznik.

Kako je sploh nastala ideja, da se žičnati obroč, v katerega je bila med drugo svetovno vojno ujeta Ljubljana, spremeni v rekreativne površine?

Prvi pohodi in teki so po vojni potekali po travnikih in poteh originalne trase nekdanje žice. Prvi organizirani pohod, imenovan Ob žici okupirane Ljubljane, pa je bil 23. junija leta 1957. Leta 1961 je bila trasa nekdanje žičnate ograje označena s 102 osemkotnimi spominskimi kamnoma. Kamne je oblikoval arhitekt Vlasto Kopač, postavitev pa so finančno podprla številna ljubljanska podjetja. Že pred tem pa so bili na križiščih trase z mestnimi vpadnicami postavljeni spomeniki, največ jih je oblikoval prav Vlasto Kopač, nekaj pa tudi arhitekt Edo Ravnikar. Leta 1968 so bili sprejeti občinski odloki o zaščiti spominskih kamnov, spomenikov in trase žične zapore.

Leta 1972 je mestna mladinska organizacija predlagala ureditev sprehajalne poti po trasi nekdanje žične ograje na podlagi idejnega načrta, ki so ga pripravili trije študenti arhitekture: Mitja Omersa, Franc Kastelic in Jože Štoka. Na osnovi tega predloga je bil čez dve leti ustanovljen odbor za zgraditev zdajšnje Poti spominov in tovarištva. Graditev je potekala od leta 1977 in je bila simbolično dokončana leta 1985, ob 40. obletnici osvoboditve Ljubljane. Največji del Poti je bil zgrajen s prosto-

voljnim delom mladinskih delovnih brigad iz Ljubljane in pobratenih mest v takratni Jugoslaviji in Evropi.

Leta 1985 je bila Pot označena z novimi usmerjevalnimi tablami in zemljevidi, ob križiščih z vpadnicami pa so bili postavljeni jambori za zastave. Oznake in jambori so bili izbrani na javnem natečaju, njihov avtor je arhitekt Janez Koželj, sedanjí podžupan Mestne občine Ljubljana. Leta 1987 je takratna Skupščina mesta Ljubljana sprejela odlok o določitvi Poti spominov in tovarištva za spomenik skupnega pomena za mesto Ljubljana. Ta odlok še vedno velja, treba pa bi ga bilo dopolniti in uskladiti z zdajšnjim stanjem.

Nekoč je bila to Pot ob žici, potem Pot spominov in tovarištva, danes je preprosto Pot. Kaj se je najbolj spremenilo na njej, odkar vi vodite Zeleni prstan?

V skladu z veljavnim odlokom je uradni naziv še vedno Pot spominov in tovarištva ali krajše PST. Uporablja pa se tudi naziv Pot, kot je označeno na usmerjevalnih tablah, ki so bile potrjene z natečajem. Nekateri jo imenujejo tudi Zeleni prstan ali Zeleni obroč. Ne glede na poimenovanje pa so jo ljudje prevzeli za svojo in jo skrbno čuvajo. Ob 50. pohodu pred desetimi leti je naše društvo izdalo knjigo *Pot spominov in tovarištva - 50. jubilejnih pohodov*, katere avtor je Janez Kos. V uvodu knjige je takratni predsednik našega društva akademik, dr. Matjaž Kmecl, med drugim

napisal: »Varujmo to svojo pot, kot smo jo doslej – za njo stoji velika zgodovina in ob njej ljubi zeleni dih narave.«

Čeprav so PST ljudje vzeli za svojo, kot pravite, pa nekatera drevesa ob poti očitno precej motijo, saj vandali vsako leto poškodujejo kar nekaj mladih dreves. Žal skoraj vsako leto naravne ujme ali drevesni škodljivci povzročijo odmiranje na srečo manjšega števila dreves, ki jih skupaj z Mestno občino Ljubljana sproti nadomeščamo.

Nesprejemljivo in nedopustno pa je vandalsko uničevanje dreves, kar se žal občasno dogaja. Nerazumljivo je, zakaj vandale motijo drevesa, ki pomenijo za vse nas bolj zdravo življenje. Večina ljudi to vandalsko početje obsoja in nas na vsak tak primer opozarjajo. Upravna enota Mestne občine vsako namerno poškodbo prijavi pristojnim organom, ki so nekaj povzročiteljev tudi prijeli, a žal se to početje občasno ponavlja, predvsem ponoči, ko na Poti ni sprehajalcev.

PST je bila leta 1991 skoraj obsojena na uničenje. Tedanji mestni oblastniki so požagali jambore ob Poti in menda so imeli namen pot celo preorati.

Dejanje, ki si ga je privoščila desničarska mestna oblast leta 1991, ko je prav na predvečer praznika OF nezakonito in s pretvezo prenove dala požagati jambore na križiščih vpadnic in kovinske zvezde na spomeniku Prva žica, je nerazumljivo in nedopustno. Njihov namen je bil tudi, da bi traso Poti spominov in tovarštva preorali, ker je to »komunistični« spomenik. V proračunu mesta so tedaj črtali sredstva, namenjena za redno vzdrževanje PST.

Na pobudo skupine Ljubljančank in Ljubljančanov, ki jih je zaradi tega dogodka in posledičnega vandalizma in

zanemarjanja PST zaskrbelo usoda tega zgodovinskega in naravnega spomenika, je bil v Mestnem odboru ZZB za vrednote NOB že leta 1991 ustanovljen iniciativni odbor za ohranitev PST, ki je leto dni pozneje prerastel v Društvo Zeleni prstan. V zadovoljstvo nekdanjih, sedanjih in prihodnjih generacij je Društvo Zeleni prstan skupaj z MOL ohranilo Pot spominov in tovarštva in jo obogatilo z novimi drevesi, klopmi, mostički in urejenimi prostori za športne in rekreativne dejavnosti.

V obdobju 1986–1990 ste bili županja Ljubljane, uradno ste bili tedaj predsednica Skupščine občine Ljubljana, ki je bila po površini veliko večja. Kako se spomnite tistih časov?

Obdobja, ko sem opravljala naloge predsednice Skupščine mesta Ljubljana, se rada spominjam, čeprav časi niso bili rožnati. To je bil čas visoke inflacije in vse večjih razhajanj v tedanji skupni državi. Imela pa sem zelo dobre sode-

lavce, s katerimi sem se lahko dogovorila za dejavnosti, ki so bile v korist razvoja Ljubljane in življenja njenih prebivalcev. V tem obdobju smo končali prvo fazo obnove Ljubljanskega gradu, dograjeni so bili številni objekti družbenega standarda, ki so bili financirani s samoprispevki, med njimi tudi porodnišnica v Ljubljani. Obnovljeni so bili številne srednje šole in športni objekti ter povečana graditev stanovanj. S takratnimi sodelavci se še vedno srečujemo ter se radi spominjamo dobrega sodelovanja in medsebojnega tovarštva, ki je dalo tudi koristne rezultate za mesto.

Za vaše prejšnje in zdajšnje delo ste pred leti postali častna občanka Ljubljane, kar je najvišje priznanje

Mestne občine Ljubljana. Kaj vam pomeni ta naziv?

S ponosom sem sprejela imenovanje za častno občanko Ljubljane, vendar pa vedno tudi s ponosom povem, da sem po rojstvu Primorka.

“

V Mestnem odboru ZZB za vrednote NOB je bil leta 1991 ustanovljen iniciativni odbor za ohranitev PST, ki je leto dni pozneje prerastel v Društvo Zeleni prstan. V zadovoljstvo nekdanjih, zdajšnjih in prihodnjih generacij je Društvo skupaj z MOL ohranilo Pot spominov in tovarštva.

V Ljubljani živite od leta 1934, ko se je v to mesto preselila vaša družina iz Renč na Goriškem. Kakšna je bila tedaj Ljubljana in kako se spomnite vojne?

Moji starši, ki so bili begunci že v času prve svetovne vojne, so v Ljubljano znova prišli na začetku 30. let prejšnjega stoletja kot gospodarski in politični begunci iz takratne fašistične Italije. Oče se je zaposlil, vendar družina ni dobila jugoslovanskega državljanstva. V Ljubljani smo lahko živeli na podlagi dovoljenja za bivanje, ki ga je moral oče vsako leto obnavljati. Med vojno mu je kot aktivistu OF ilegalna mestna oblast izdala ponarejene dokumente, da je družina lahko dobila živilske nakaznice in smo tako preživeli vojno.

Dogajanja med vojno se zelo dobro spominjam, čeprav mi je bilo šele enajst let, ko je bilo mesto okupirano in obdano z bodečo žico. Kot otrok sem hodila trikrat na teden na Ižansko cesto na tako imenovani »blok«, kamor je mlekarica iz Črne vasi prinašala mleko, ker ona v mesto ni smela, mi pa ne iz mesta. Spominjam se cestnih zapor in strahu pred aretacijami očeta in družinskih prijateljev. Spominjam se, kako je mama šivala oblačila za ilegalčke, ki so jih skrivali naši družinski prijatelji. Spominjam se tudi zadnjih noči pred osvoboditvijo Ljubljane, ko je mama s prijateljicami ponoči šivala zvezde na slovenske zastave.

Moj najlepši spomin pa je 9. maj 1945, ko so partizani vkorakali v osvobojeno Ljubljano. ■

OF je kot rodna mati Zveze borcev

Ob 75. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda je Ustanova Franca Rozmana - Staneta v sodelovanju z ZZB za vrednote NOB Slovenije izdala Slovenski zbornik 2016. Uredila sta ga Janez Stanovnik, častni predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, in zgodovinarica dr. Nevenka Troha.

// BESEDILO IN FOTO: J. H.

Slovenski zbornik 2016 predstavlja zbirko 59 besedil, ki so jih prispevali vidni slovenski avtorji vseh generacij. V njem so zbrani spominski zapisi treh še živečih slovenskih narodnih herojev (Andreane Družine - Olge, Draga Flisa - Strele in Jožeta Ožbolta) ter zapisi prvoborcev, nosilcev partizanske spomenice leta 1941, poveljnikov partizanskih enot in dru-

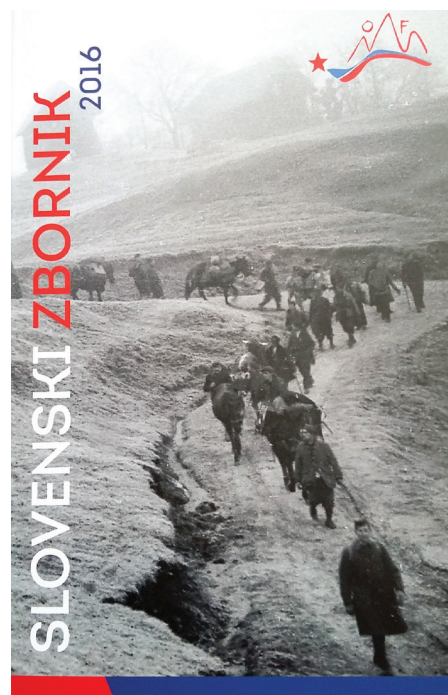
gih aktivnih udeležencev NOB, pa tudi prispevki vidnih osebnosti slovenskega javnega in političnega življenja. Med njimi je kar šest članov SAZU. »Zbornik je namenjen slovenskemu narodu, četrti povojni generaciji, ki na srečo ni doživela tega, kar smo doživeli mi. V njem niso zbrana le pričevanja, v njem so zapisani tudi raziskovanja, analize in sklepanja,« je ob predstavitvi opozoril

Nevenka Troha, Ljubo Bavcon in Janez Stanovnik na predstavitvi Zbornika 2016

Utrinek s predstavitve Zbornika

Janez Stanovnik.

Zbornik je na javni predstavitvi s svojim razmišljanjem na pot pospremil dr. Ljubo Bavcon, član Sveta ZZB za vrednote NOB Slovenije. Med drugim je dejal, da so se avtorji na urednikovo povabilo »odzvali, kot se je leta 1941 klicu Osvobodilne fronte odzvala velika večina Slovencev. Ob devetih nosilnih temah, ki se navezujejo na devet temeljnih točk Osvobodilne fronte, se je nabral še šopek kakšnih petdesetih analitičnih, pa tudi kritičnih, a ne sovražnih ugotovitev in razmišljanj, pričanj, pripovedi, doživetij in spoznanj. Zapisali so jih ljudje, ki so bili pred 75 leti udeleženci štiritletnega osvobodilnega boja slovenskega naroda ali pa so doživeli, sooblikovali ali pa zgodovinsko, sociološko, filozofsko in antropološko preučevali tisto resničnost, ki je po koncu vojne nastala tudi na podlagi devetih ciljev, ki so si jih določili snovalci Osvobodilne fronte.« Predgovor k zborniku je napisal akademik, 101-letni dr. Anton Vratuša. ■

Cena zbornika je 10 evrov, naročite ga lahko na telefonski številki 01/434-44-45 ali na e-naslovu: romana.jemec@zzb-nob.si

Slavnostna seja ZZB za vrednote NOB Slovenije pred dnevom upora

Za svojo usodo smo sami najbolj odgovorni

Ob državnem prazniku, dnevu upora proti okupatorju, je ZZB za vrednote NOB Slovenije v Pionirskem domu v Ljubljani pripravila tradicionalno slovesno sejo glavnega odbora. Letos je bila še posebej slovesna, saj je potekala v duhu 75. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte. Udeležili so se je tudi predstavniki drugih domoljubnih in veteranskih organizacij. Slavnostni govornik je bil podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije dr. Matjaž Kmecl.

// PIŠE: Nataša Predalič // FOTO: Aleš Nanut

»Tako po okupaciji je na vseh koncih naše domovine zagorel vseljidski upor; bil je oblika spontane in množične odgovornosti, ki jo je skupina vodilnih izobražencev v noči med 26. in 27. aprilom povzela v znani program. Njegov temeljni kamen je zaobsežen v besedi svoboda, zato osvobodilna, in fronta kot njena demokratična, uporna vseljidskost,« je v uvodu pojasnil osnovni pomen OF dr. **Matjaž Kmecl**, podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije.

je rodila globoko v duši našega naroda, zaradi ponižanja in razžaljenja ob okupaciji.« Tudi 25. obletnice osamosvojitve Slovenije ne bi bilo, če ne bi bilo dogodka pred 75 leti, je še dejal Tit Turnšek, saj sta oba zelo povezana: »Obakrat je bil narod enoten in branili smo svojo čast in svobodo.«

Ob tej priložnosti so podelili najvišja priznanja borčevske organizacije. Zlate plakete za najboljšo krajevno organizacijo ZB NOB so prejeli: KO ZB NOB Predmeja, KO ZB NOB Sromlje, KO ZB NOB Motnik - Špitalič, KO ZB

KO ZB NOB Šmartno pri Slovenj Gradcu, KO ZB NOB Kobarid in ZB NOB Črnuče. Zlate plakete posameznikom so podelili Frančišku Marijanu Drašlerju, Irmi Grbec, Jožici Hribar, Alešu Kardeľju, Matevžu Koširju, Jožetu Mermalu, Andreju Pengovu Bitencu, Francu Škufci, Marjeti Verbič in Julijani Žibert.

Najvišje priznanje borčevske organizacije, listino ZZB, so letos prejeli **Frančišek Bera, Ivo Grobelnik** in **dr. Maca Jogan** za izredno uspešno in kakovostno uresničevanje program-

Dobitniki listine ZZB: Ivo Grobelnik, Maca Jogan in Frančišek Bera

Dobitniki zlatih plaket ZZB

Uvodni pozdrav je sicer pripadel **Titu Turnšku**, predsedniku ZZB za vrednote NOB, ki je citiral častnega predsednika ZZB za vrednote NOB, Janeza Stanovnika. Ta je nekoč dejal: »OF se

NOB Bertoki, KO ZB NOB Kokrica, KO ZB NOB Brestanica, KO ZB NOB Volčina, KO ZB NOB Zadobrova - Sneberje, KO ZB NOB Šempeter pri Gorici, KO ZB NOB Vrtojba, KO ZB NOB Postojna,

skih usmeritev Zveze, za ohranjanje pridobitev in negovanje vrednot NOB in za njihovo uveljavljanje v družbi. V imenu prejemnikov se je zahvalila Maca Jogan in poudarila, da je to velika čast, ki jo sprejemajo s hvaležnostjo in odgovornostjo. S hvaležnostjo vsem prednikom, svobodoljubnim moškim in ženskam, ki so prisluhnili klicu svobode in se uprli okupatorju v času, ko je bil izid upora neznan: »Vsem tistim, ki so Osvobodilno fronto sprejeli kot zvezdo vodnico, ki je pomagala iskati pravo pot iz uničujočega pekla. Z odgovornostjo do sedanjih in prihodnjih pripadnikov te narodne skupnosti, da jim prenesemo upornega duha, da bodo v sporočilih in vzorih partizanskega boja in množične aktivistične podpore Osvobodilne fronte lahko iskali navdih in spodbudo za svoje delovanje v okviru vrednot narodnoosvobodilnega boja.«

Na prireditvi, ki jo je zasnovala in vodila Mojca Poredoš, so se prepletali recitacije pesmi in petje članov Partizanskega pevskega zbora, ki ga vodi Franc Gornik. ■

Množica prireditev ob 75. obletnici OF in ob obletnici zmage nad nacifašizmom

Letos 60. obletnica Pohodov ob žici

Po vsej Sloveniji se je konec aprila in na začetku maja zvrstila množica prireditev ob 75. obletnici ustanovitve OF, ki so jih marsikje združili tudi s slovesnostmi ob 1. maju, prazniku dela. Slovesnosti so se nadaljevale na začetku maja, ko smo se spomnili konca druge svetovne vojne in zmage nad nacizmom in fašizmom, posebej slovesno so tudi letos praznovali osvoboditev Ljubljane, mesta heroja.

// ZBRALA: Jožica Hribar

Na predvečer praznika je bila v Križankah v Ljubljani osrednja državna proslava, na kateri je govoril dr. **Milan Brglez**, predsednik Državnega zbora. Govornik se je med drugim zahvalil partizanom in partizankam, ki so leta 1941 organizirano krenili v boj proti sovražniku. Dodal je, da je ta boj tesno povezan s tistim, ki smo ga izbojevali v času osamosvojitve. Kljub izredno hladnemu vremenu so si obiskovalci ogledali zelo

h grobnici narodnih herojev v Ljubljani. Dopoldne pa se je množica ljudi v Rožni dolini v Ljubljani zbrala pred spomenikom nekdanje Vidmarjeve vile, v kateri je v noči s 26. na 27. april 1941 potekal ustanovni sestanek OF. Med udeleženci je bil tudi predsednik države Borut Pahor. Zbrane je najprej nagovoril župan Mestne občine Ljubljana Zoran Janković. Slavnostni govornik je bil **Tit Turnšek**, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, ki je v svojem govoru

Ob letošnjem 60. Pohodu ob žici so se v Ljubljani spomnili mnogih, zaslužnih za ta pohod. Na karikaturi Boruta Pečarja so člani Odbora za Pohod po poteh partizanske Ljubljane na 26. Pohodu leta 1982: Branko Marijan, Jože Šefman, Stane Aljančič, Miloš Jenko, Hermina Poljanšek, Franc Puterle, Janez Aljančič, dr. Edvard Pohar, Mišo Lipuš, Zoran Naprudnik, Polde Maček, Janez Slovenc, Franc Stadler, Janez Učakar, Pavle Lešnjak, Stane Koman, Slavko Čerpič in Savo Jakulin. Živ je samo še Maček. (Vir: Janez Kos, 50 spominskih pohodov).

zanimiv kulturno-umetniški program, ki ga je režiral Igor Zupe, nastopila pa je množica izvajalcev.

Ljubljana

Na praznični dan so najprej delegacije Zveze borcev, Mestne občine Ljubljana in Socialnih demokratov položile vence

med drugim opozoril na vrednote, izoblikovane med NOB, saj so še vedno aktualne, čeprav včasih nanje pozabljamo. Slovesnosti so se udeležili tudi veleposlaniki Črne gore, Velike Britanije, Nemčije, Združenih držav Amerike in Rusije, s partizansko pesmijo pa je prireditev pospremil zbor Lipa zelenela je.

Stavba, pred katero stoji spomenik,

posvečen temu dogodku, je v lasti države Nemčije, v njej je nemška ambasada. Nemška veleposlanica **Anna Elizabeth Prinz** je po slovesnosti v svojih prostorih pripravila krajši sprejem. V nagovoru je poudarila, da se zaveda simbolne zgodovinske vrednosti, ki jo ima hiša v slovenskem kolektivnem spominu, zato si prizadeva, da stavba postaja prostor prijateljstva in kulturne izmenjave. Prav v tem času je bila v sprejemnici veleposlaništva na ogled slikarska razstava slovenskega avtorja

Pohod in tek ob žici

V naslednjih dneh se je kljub zelo slabemu vremenu po Sloveniji zvrstila množica prireditev in proslav v počastitev dneva upora in dneva zmage. Najbolj množične prireditve so bile v Ljubljani, glavno mesto je letos praznovalo tudi 60. obletnico pohoda ob žici okupirane Ljubljane, ki je danes ena največjih športno-rekreativnih prireditev v Ljubljani. V treh dneh se je na pot okoli Ljubljane podalo več kot 42.000 pohodnikov in tekačev, med njimi je kar 12 trojk teklo v majicah ZZB za vrednote NOB Slovenije. Mestna občina Ljubljana je ob prazniku razglasila dva nova častna občana, to sta postala akademska slikarka in ilustratorka **Jelka Reichman** in akademik, pesnik, prevajalec in partizan **Ciril Zlobec**. Plaketo mesta Ljubljana pa je prejel tudi Taboriščni odbor Ravensbrück - Auschwitz.

V predverju Križank so bili pred državno proslavo ob Dnevu upora postrojeni prapori borčevskih organizacij in bojnih enot ter prapori drugih domoljubnih in veteranskih organizacij. (Foto: Jožica Hribar)

Anna Elizabeth Prinz in Tit Turnšek na sprejemu v nemški ambasadi. (Foto: Jožica Hribar)

Slovesnost pri spomeniku v Rožni dolini. (Foto: Jožica Hribar)

Orle

Na Orlah nad Ljubljano so se tudi letos na tradicionalni slovesnosti spomnili 9. maja 1945 in zadnjih bojov za Ljubljano. Ob množični udeležbi obiskovalcev sta zbrane po tradiciji nagovorila ljubljanski župan Zoran Jankovič in župan Škofljice Ivan Jordan, kamor spadajo Orle. Slavnostni govornik pa je bil **Tit Turnšek**, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije. Za odličen kulturni program so poleg Partizanskega pevskega zbora tudi letos poskrbeli učenci Osnovne šole Škofljica. ■

Jelka Reichman in Ciril Zlobec, častna meščana Ljubljane. (Foto: Nik Rován)

Tekači, ki so zastopali barve ZZB.

Slovesnost na Orlah. (Foto: Nik Rován)

Baza 20, Dolenjske Toplice:

Ena najpomembnejših spominskih slovesnosti ob 75. obletnici začetka upora je 27. aprila potekala v divjini Kočevskega roga, v znameniti Bazi 20. Kje drugje bi lahko takšno obletnico proslavili boljše kot v nekdanjem središču vodstva narodnoosvobodilnega boja?

Nekaj sto obiskovalcev se je v muhastem aprilskem poldnevu zbralo ob aleji spomenikov, da bi, kot se za tako pomemben praznik spodobi, s spoštovanjem in borbeno iskro v srcu spomnili vseh borcev, upornikov, talcev, internirancev in žrtev vojne. Podstavke štirih spomenikov vrhovnih poveljnikov partizanskih odredov Slovenije, s katerih so neznanci pred slabim letom dni ukradli bronaste kipe, so častno stražili pripadniki Slovenske vojske in partizanskih spominskih čet. Kot odličen govornik se je spet izkazal zgodovinar **Jože Pirjevec**, ki je preprosto in zanimivo povzel pomen partizanskega boja in pomembnost ohranjanja spomina nanj.

Žal pa je razočaral program slovesnosti. Na eni najpomembnejših proslav tega dne v Sloveniji sta namreč partizanska pesem, med drugim pa tudi uradna slovenska himna, ki bi na ta dan morala zveneti karseda slovesno, odmevali v zaspanem, skorajda boječem tonu črnomaljskega ženskega pevkega zbora. Prav tako je program uspavala dolga razglasitev nagrajencev likovnega in literarnega natečaja novomeškega združenja borcev. Sicer nekatera dobra literarna dela – med avtorji so bili tudi učenci in dijaki – so pisali prebiralci brez zanosa, kot bi sicer pričakovali za partizanska dela. Glede na idilično lokacijo bi lahko organizator literarno predstavitev del premaknil med barake, kjer bi poezija in partizanske slike prišle do večjega izraza, obiskovalcem pa bi bila takšna predstavitev bolj zanimiva.

Slovesnost je nato poživila ustanovitev spominskega 1. dolenjskega partizanskega bataljona v sestavi petih spominskih čet. Upokojeni general in partizan Lado Kocjan je po prejemu raporta komandantu novoustanovljenega bataljona predal zaplenjeno nemško pištolo. Konec proslave je postal še bolj slovesen z odkritjem kamnitih plošč s podobami Franca Leskovška - Luke, Ivana Mačka - Matije, Franca Rozmana - Staneta in Dušana Kvedra - Tomaža. Da na slovesnosti ni manjkala zmagovita partizanska pesem, so poskrbeli harmonikarji, ki so za konec na čelu vodili spominski bataljon v slovesnem mimohodu s prapori in bojnimi zastavami.

Besedilo: Andrej Lenič; Foto: Brane Praznik

Postojna:

Predsednik Borut Pahor se je v dogovoru s predsednikom Republike Poljske Andrzejem Dudom udeležil slovesnosti ob odkritju spominskega znamenja poljskemu vojaku Tadeuszu Sadowskemu - Tomu. Tomo Sadowski je bil udeleženec NOV in je vodil diverzantsko operacijo v Postojnski jami 23. aprila 1944. Tadeusz Sadowski - Tomo, rojen leta 1920 v Krakovu, se je po tem, ko je ušel iz nemškega taborišča, februarja leta 1943 zaposlil na železnici v Beljaku in od tam aprila 1943 odšel v partizane. Bil je obveščevalec in diverzant v Prešernovi brigadi in 31. diviziji, sodeloval je v številnih akcijah, med drugim v diverzantski akciji v idrijskem rudniku februarja 1944 in v Postojnski jami 23. aprila 1944. Padel je ob napadu na bunkerje, ob poskusu uničenja mostu v Praprotnem v Selški dolini 23. oktobra 1944.

Foto: Stanko Gruden/STA

Golo, Petelinove doline:

Tudi letos smo se kljub napovedi slabega vremena v velikem številu zbrali v Petelinovih dolinah v počastitev dneva upora proti okupatorju in 75. obletnice OF. Že dopoldne so pohodniki z Golega krenili prek vrha Mokroca v Petelinove doline. Pred začetkom proslave so si obiskovalci lahko ogledali muzej, ki je namenjen spominu na Šerčerjevo brigado. Brunarico, v kateri je postavljena muzejska zbirka, smo lani obnovili, letos pa smo zbirko obogatili še s slikami narodnega heroja Ljube Šerčerja in komisarjev Šerčerjeve brigade, Mihaela Butare - Aleksa in Franca Severja - Frante. Nov okvir je dobila tudi slika partizanske bolničarke Mete, delo Marije Jurca Kogej. Slavnostni govornik na prireditvi je bil predsednik Društva Odmev Mokroca **Jurij Kogej**.

V kulturnem delu programa so sodelovali: pevka Nataša Loborec Perovšek, recitatorka Mojca Poredoš in harmonikar Tone Rebov. S Primorskega je k nam prišla Marjetka Popovski in poskrbela, da je partizanska pesem zado- nela iz grl vseh obiskovalcev. Skozi ves program pa je Matic Virant recital verze pesmi Otona Župančiča Domovina je ena.

Boris Reven, foto: Janez Platiše

Ruše:

Zveza borcev za vrednote NOV občine Ruše je v Kulturnem domu v Rušah pripravila proslavo v počastitev dneva upora. Slavnostna govornica je bila (tedaj še) podpredsednica Državnega zbora Republike Slovenije, **Bojana Muršič**. V svojem govoru je poudarila svobodo kot temelj za ustvarjanje in napredek. Proslave se je udeležilo veliko članov ZBZ, njihovih svojcev in

občanov. Med udeleženci je bil tudi župan Občine Selnica ob Dravi Jurij Lep. V kulturnem programu so nastopili člani Mešanega pevskega zbora PD Ruše, recitacijska skupina KUD Svoboda Bistrica ob Dravi in Marjetka Popovska, pevka partizanskih pesmi iz Izole, ki je s svojim odločnim nastopom in izjemnim glasom navdušila vse v dvorani, da so z njo prepevali.

Besedilo in foto: Jožef Bračun

Laze, Logatec:

Približno tristo članov petih krajevnih organizacij logaškega združenja borcev za vrednote NOB, njihovih gostov in občanov se je v sredo, 27. aprila, zbralo na proslavi ob dnevu upora proti okupatorju v podružnični šoli v Lazah. Slavnostna govornica je bila podpredsednica ZZB NOB Slovenije, nekdanja ministrica za obrambo **dr. Ljubica Jelušič**.

»Kot po vsej Sloveniji je tudi na logaškem območju že poleti leta 1941 nastala močna in po vseh krajih razvejana organizacija Osvobodilne fronte. Do konca leta 1941 so Logatčani našli tudi prve odhode domoljubov v partizane. Prav ta odpor pa dandanes želijo nekateri razvrednotiti oziroma izmaličiti, češ da je bil samo revolucija. Seveda pa ta ni bila samo ena, hkrati so bile tri: narodna, družbena in kulturna,« je opozorila predsednica ZB NOB Logatec **Vesna Jerina**, zbrani pa so ugotavljali, da brez osvoboditve ne bi bilo osamosvojitve.

Ljubica Jelušič pa je predstavila ustanovitev Osvobodilne fronte 27. aprila pred 75 leti. »Slovenski odpor je bil edinstven dogodek te vrste v tedanji zasluženi Evropi. Odpor je bil spontan odgovor na smrt obsojenega, ponižanega in med okupatorje – Nemce, Italijane in Madžare – razkosanega naroda,« je narodnoosvobodilni boj ocenila Jelušičeva. »Osvobodilna fronta slovenskega naroda je množično voljo organizacijsko zajela, strateško obogatila in politično vodila.«

Člani logaškega združenja borcev in gostje, med njimi logaški župan Berto Menard, župan pobratene občine Repentabor Marko Pisani in predstavnik sekcije Vsedržavnega združenja partizanov Italije (VZPI ANPI) iz Repentabora, so na proslavi prisluhnili tudi kulturnemu programu. V njem so sodelovali učenke Podružnične osnovne šole 8 talcev, recitatorja Magda Lipovec, Franc Pupis in povezovalka Vanda Lavrič ter Partizanski pevski zbor iz Ljubljane.

Besedilo in foto: Matjaž Vizjak

Gornja Radgona:

Združenje borcev za vrednote NOB – KO Gornja Radgona je na predvečer 1. maja pripravilo praznovanje jubileja OF in dneva upora. Več kot sto članov borčevske in drugih veteranskih organizacij, občanov in gostov se je zbralo na kraju, kjer se je 14. avgusta 1941 vse začelo, torej ob stavbi Murske regulacije, na Tratah ob obrežju reke Mure v Gornji Radgoni. Ob spominski plošči Otu Jemcu in Štefanu Kuharju, ki sta bila med ustanovitelji OF v Gornji Radgoni in so ju kot talca kmalu ustrelili v Mariboru, so položili rože in prižgali sveče. Slavnostna govornica je bila **Vika Potočnik**, članica predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije, nekdanja političarka, sicer rojkinja iz Male Nedelje. Med drugim se je v nagovoru spomnila nastajanja Slovenije in slovenstva, s posebnim poudarkom na drugi svetovni vojni, ko so bili izgnani tudi njeni starši.

Predsednica KO ZB za vrednote NOB Gornja Radgona Mira Skok Korošec pa je v uvodu spregovorila o nastanku OF v Gornji Radgoni, o ustanoviteljih fronte in borcih, ki so žal hitro padli. Spomnila je na 5. april 1941, ko je znani radgonski vinogradnik in veleposestnik Bouvier večer pred napadom Nemčije na Jugoslavijo načrtno povabil v svoje prostore pripadnike jugoslovanske vojske in jih napil. Tako naslednji dan ni bilo težav s prihodom nemških enot na območje Gornje Radgone, kjer pa so se vojaki le uprli, največ mrtvih je bilo v Podgradu. Prisotne je pozdravil tudi radgonski podžupan Robert Žinkovič. V kulturnem programu so nastopili Pihalni orkester Gornja Radgona, Pevski zbor DU Gornja Radgona in recitatorka Zdenka Filipič.

Besedilo in foto: Oste Bakal

Novo mesto:

Kakor vsako leto smo tudi letos počastili dan upora proti okupatorju, ki ga praznujemo 27. aprila. Na praznik smo pripravili tradicionalni pohod Novo mesto v žici. Zbrali smo se pri krajevnem spomeniku iz druge svetovne vojne, pri bunkerju s topom na Drski, kjer so udeležence pričakali takti različnih pesmi upora. Ob bunkerju so bili tudi praporščaki ter postrojeni člani in članice Novomeške čete, ki z obleko in orožjem spominjajo na zmagovite partizanske čete. Po krajšem nagovoru predsednika KO ZB Drska Luke Hrovata je sledil še nagovor člana sveta KS Drska **Jožefa Preskarja**. Ta je zbranim povedal, da lahko do jeseni pričakujemo novo pešpot, ki bo potekala ob bunkerju na Drski. Pozdravne besede je zbranim namenil še poveljnik Novomeške čete Ivan Petančič - Ičo.

Od bunkerja se je kolona odpravila proti Loki, nadaljevala proti Bršljinu, se povzpela na Marof in se spustila do Glavnega trga v Novem mestu. Pot je bila skrajšana, saj se je veliko pohodnikov udeležilo proslave na Bazi 20. Pohod smo sklenili s kulturnim program na Muzejskih vrtovih, zanj so učen-

ci OŠ Center pripravili prijeten kulturni program s pesmimi upora, recitali in glasbenimi nastopi. Muzejski vrtovi so bili tudi prostor srečanja pohodnikov in pohodnic, ki so opravili različne odseke poti Novo mesto v žici in so se na pot podali iz Ločne, Centra ali z Drske.

Besedilo in foto: ZB Drska

Štore:

Ob dnevu zmage smo v naši občini obiskali partizanske grobove, saj se zavedamo, da kljub časovni odmaknjenosti ne smemo pozabiti na ta bo-

leči spomin. Veliko gorja je med drugimi zelo občutila Ocvirkova družina iz Kompol, ki je izgubila štiri svoje člane. Pred njeno domačijo je v njihov spomin lepo urejen spomenik in vsako leto se pred njim zbere vedno večje število praporščakov in obiskovalcev. Prijaznim potomcem družine se zahvaljujemo za vsakoletni prsrčen sprejem.

Člani borčevske, veteranske in častniške organizacije občine Štore smo letos obiskali še partizanske grobove na Javorniku nad Štorami in Svetini. Pri nas je pokopan tudi vojak ruske Rdeče armade. Vsako leto nas s svojim obiskom počastijo predstavniki veleposlaništva Ruske federacije iz Ljubljane in skupaj položimo cvetje na grobu neznanega vojaka.

Letos smo se na svetinskem pokopališču poklonili tudi veliki glasbeni legendi in ljudskemu godcu Ivanu Ulagi - Vrhovskemu Anzeku. Med vojno je bil med drugim kapelnik partizanske godbe. Bomo pa letos 20. julija počastili še spomin na 75. obletnico ustanovitve Prve celjske partizanske čete. Domačin Ivan Pavlič je dal na voljo del svojega zemljišča za postavitve novega spomenika in vsakič smo pri njem iskreno dobrodošli. Ponosni smo, da je z nami ob takšnih slovesnostih vedno tudi častni vod Slovenske vojske.

Besedilo in foto: Srečko Križanec

Osankarica, Pohorje:

Domoljubne in veteranske organizacije Občine Slovenska Bistrica so tudi letos pri Treh kraljih na Pohorju pripravile tradicionalni Festival miru, ki je bil združen s Šarhovim pohodom od Treh kraljev do Treh žebelj na Osankarici, kraja, kjer je leta 1943 izkrcaval celoten Pohorski bataljon. V prijetnem pomladnem vremenu se je pohoda tudi letos udeležilo zelo veliko ljudi vseh starosti in iz vse Slovenije, prišli so se pokloniti spominu na padle borce.

Po pohodu je v cerkvi svetih treh kraljev potekala maša za domovino, ki jo je daroval pater **Bogdan Knavs**. V svoji pridigi se je osredotočil na pojem domovine: »Domovina je kraj, kjer se ljudje poznajo, govorijo drug z drugim in si pomagajo. Domovina je tudi dežela, kjer so ljudje drug drugemu dobri sosedje in kjer nam spregovori prav vse: gore in doline, griči in vinogradi, gozdovi in polja, reke in potoki. Prav to domovino, domovino lepega slovenskega jezika in čudovitih pohorskih gozdov, so šli braniti Alfonz Šarh, njegovi mladoletni sinovi Lojzek, Pepček in Vanček in drugi borci Pohorskega bataljona.«

Zatem se je pod velikim šotorom pri hotelu Jakec začel Festival miru z bogatim kulturnim programom. V imenu veteranov je zbrane pozdravil ge-

neralmajor **Ladislav Lipič**, slavnostna govornica pa je bila študentka FDV **Kaja Primorac**. Temu je sledil koncert Ženskega pevskega zbora Kombinac. Foto: Primož Laubič

Črnomelj:

Prireditve ob državnem prazniku, dnevu upora proti okupatorju, so v Črnomlju popestrili še s podelitvijo priznanj Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije. Zlato plaketo je prejela dolgoletna zaslužna aktivistka ZZZB za vrednote NOB Črnomelj **Ivanka Moljk**, priznanje praporščaku pa je dobil neutrudni nosilec prapora **Jože Adlešič**.

Priznanja niso samo za dozdajšnje delo, je povedala **Ivanka Moljk** v svoji zahvali, »ampak tudi spodbuda za naprej, predvsem za delo na tistih področjih, ki jih še zmoremo, to pa je predvsem animiranje in vključevanje mlajših članov v tako pomembno civilnodružbeno organizacijo, kot ZZZB je in tudi mora biti«.

Martin Skube

OSTALI DOGODKI

Šid/Srbija:

Sedemindvajset članov ZZZB za vrednote NOB, območje Nova Gorica, od tega sedemnajst iz KO Šempeter, smo se v organizaciji odbora Sremska fronta 12. aprila udeležili komemoracije v spominskem kompleksu sremske fronte v Adaševcih pri Šidu v Srbiji. Z lovorovim vencem in slovensko zastavo smo počastili slovenske borce na tej zadnji, 172 dni trajajoči fronti v Evropi in se poklonili padlim.

Komemoracije, srbske državne proslave, so se udeležili predstavniki vlade Srbije, župan občine Šid, diplomatski predstavniki držav zaveznic v drugi svetovni vojni, predstavniki raznih borčevskih organizacij in nekateri še živeči borci s sremske fronte. Položili smo vence na maketo fronte. Pozdravil nas je župan občine Šid in spomnil na veliko vlogo tamkajšnjega prebivalstva, ki je v strašni zimi v sedmih bolnišnicah skrbelo za ranjence. Slavnostni govornik je bil minister za delo in socialne zadeve Srbije **Aleksander Vulin**. Njegovo sporočilo je bilo, da se je Srbija pred 71 leti zapisala na stran zmagovalcev, danes pa se bojujejo proti tistim, ki hočejo spreminjati zgodovino. Z nami je potoval tudi 90-letni **Izidor Čebon** iz Vrtovina, udeleženec bojev

na sremski fronti. V boj v Jugoslavijo je prišel s 1. prekomorsko brigado konec leta 1943, nato so ga vključili v 1. proletarsko divizijo, 13. proletarsko brigado Radeta Končarja. Ognjeni krst je doživel na Korčuli, nato se je bojeval na dalmatinskih otokih, po Dalmaciji, Bosni, v bitki za Drvar, na Žabljaku v Črni gori, v Sandžaku in Zlatiboru v Srbiji, v bojih za osvoboditev Beograda in na sremski fronti. Sodeloval je pri preboju sremske fronte 12. aprila 1945. Med udeleženci komemoracije nas je bilo šest potomcev borcev, ki so se bojevali na sremski fronti. Naši očetje so prišli v Jugoslavijo v različnih prekomorskih brigadah in so bili razporejeni v različne enote Jugoslovanske armade. Slovencev je bilo več tisoč. Na sremski fronti se je na obeh straneh bojevalo približno 250.000 vojakov, padlo jih je 30.000 na sovražnikovi strani in 15.000 na zavezniški strani. Na sliki z leve: Evgen Krušič, Izidor Čebren, Majda Nemec, Alojz Gulin

Majda Nemec,

Vodja odbora Sremska fronta pri ZZB za vrednote NOB Nova Gorica

Foto: Rade Prelič, Agencija Tanjug

Dolž:

Pri spomeniku padlim partizanom na Dolžu je bila v soboto, 16. aprila, slovesnost v spomin na vse, ki so v tem kraju dali življenje v narodnoosvobodilnem boju, posebej pa še v spomin na šest pripadnikov Cankarjeve brigade, ki so 1. aprila 1944 padli v boju proti številčno neprimerno močnejšemu napadalcu. Spomnili pa smo se tudi priljubljenega komandanta Cankarjeve

brigade in tukajšnjega rojaka, Lojzeta Dragana, ki je na pragu svobode, 16. aprila 1945, padel v Rogu. Od blizu in daleč so se na slovesnosti zbrali člani borčevskih in drugih domoljubnih organizacij ter sorodniki komandanta Dragana in domačini. K slovesnemu razpoloženju je pripomogla navzočnost številnih praporov in članov društva Novomeška četa v partizanskih uniformah s trofejnimi orožjem.

Skrbno načrtovano prireditev je vodil Aleš Kirn, član KO ZB Stopiče. Zbrane je pozdravil predsednik KO ZB Stopiče, Franc Kuzma. Njemu je raport Novomeške čete podal njen poveljnik, Ivan - lčo Petančič. Iz vrst Novomeške čete je bila tudi slavnostna govornica **Tilka Bogovič**, članica predsedstva GO ZZB in sekretarka ZB Novo mesto. Delegacija borcev Cankarjeve brigade je k spomeniku položila lovorov venec, k grobu komandanta Dragana pa šopek cvetja. Slovesnost je obogatil nastop mladinskega pevskega zbora OŠ Stopiče, ki je pod vodstvom prof. Anke Koračin ubrano in občuteno odpel več pesmi s tematiko NOB. Z doživetimi recitacijami pa je program še popestril učenec OŠ Stopiče Tomaž Stupar. Za pripravo tako uspešne spomske slovesnosti se zahvaljujemo Združenju borcev za vrednote NOB Novo mesto in njegovi krajevni organizaciji v Stopičah.

Besedilo in foto: Stojan Pertovt

Šentjur pri Celju, Laško:

Občino Šentjur je v okviru strokovnega obiska v Sloveniji sredi marca obiskal palestinski minister za lokalno samoupravo dr. Husain Al-Araj z močno delegacijo, spremljal jo je sekretar našega ministrstva za javno upravo Andrej Čokert. Člani delegacije so se ustavili tudi v občini Laško, natančneje v Šentrupertu nad Laškim, kjer so se ob znamenju poklonili spominu na dva padla rojaka. Pridružil se jim je laški župan **Franč Zdolšek**, predsednik

občinskega odbora za vrednote NOB **Andrej Mavri** pa je podrobno opisal usodo dveh padlih Palestincev.

Celjski četi sta se namreč takoj po ustanovitvi, 22. julija 1941, pridružila še dva Arabca. Neko julijsko noč sta namreč v Čretu pri Celju pobegnili z vlaka, transporta vojnih ujetnikov, in se po naključju zatekla k zanesljivim

sodelavcem OF na domačiji Dušana Hercoga. V pogovorih z njima tako s kretnjami kot s pomočjo slovarja so izvedeli, da sta doma iz Jeruzalema v Palestini, da so ju Nemci ujeli na Kreti in da sta še z nekaterimi drugimi poskušala zbežati s poti v ujetništvo. Manjši, z ranami na glavi, je bil narednik Abdul El Karim, star enaindvajset let, poročen in po poklicu sedlar, večji, z do krvi obdrgnjeno brado, pa je bil devetnajstletni vojak Mehmed Junis, samski, kmečki sin.

Vključili so ju v Celjsko četo, ki je v prvih spopadih z Nemci izgubila že nekaj borcev, vodil jo je Slavko Šlander, iskale pa so jo policijske in orožniške sile. Zato so se odločili za premik v Savinjsko dolino. Med spopadi je pri umiku skupina izgubila Palestinca Karima, ki se je izgubil in padel v nemške roke, od čete pa se je ločil tudi borec Skvarča. Preostalih pet borcev se je umaknilo na staro operacijsko območje in se 27. avgusta zjutraj ustavilo v Plavčevem mlinu v Šentrupertu, kjer so nameravali prenočiti. A so jih Nemci odkrili. Poslednji boj obkoljene skupine se je začel okrog desetih dopoldne. Ker se borci niso hoteli predati, so Nemci s slamo kriti skedenj zažgali. V njem so umrli štirje borci, enega so ustrelili pri poskusu pobega.

ZZB za vrednote Laško pri znamenju vsako leto pripravi spominsko slovesnost, na kateri sodelujejo tudi predstavniki Arabskega kulturnega društva Rozana iz Maribora. Palestinske goste je osupnilo dejstvo, da v občini tako spoštljivo skrbijo za spomenik in negujejo spomin na njihova rojaka, za kar so izrazili iskreno hvaležnost.

A.M.; foto: Občina Šentjur

Nova Gorica:

Spominska slovesnost ob 75. obletnici herojske smrti Sergeja Mašere je potekala 16. aprila pred spomenikom na Erjavčevi cesti v Novi Gorici. Približno 200 prisotnih so nagovorili predsednik organizacijskega odbora Anton Velikonja, predsednik KS Nova Gorica Gregor Humar in župan Mestne občine Nova Gorica Matej Arčon. Slavnostni govornik je bil kapetan bojne ladje **Boris Geršak**, poveljnik 430. mornariškega divizionu, ki je v svojem govoru povzel življenjsko pot narodnega heroja od rojstva v Gorici, šola-

nja v Ljubljani in Dubrovniku ter službovanja na ladjah vojaške mornarice Kraljevine Jugoslavije do junaške smrti 17. aprila 1941. Poudaril je domoljubno zavest mladega poročnika bojne ladje, ki je drugače od večine članov posadke in kapitana ladje skupaj z Milanom Spasićem ostal na rušilcu Zagreb in s potopitvijo ladje preprečil, da bi ta prešla v roke okupatorja. V skladu s tradicijo mornariških častnikov sta s Spasićem ostala na ladji in se z njo vred potopila. Nekdanja Jugoslavija ju je počastila s posmrtnim odlikovanjem narodnega heroja, samostojna Slovenija pa Mašero s pomenovanjem več ulic in ustanov, med njimi Pomorskega muzeja v Piranu. Prisotnost pripadnikov častne enote 430. mornariškega diviziona iz Kopra na prireditvi je dokaz, da se slovenska mornarica zaveda pomena in svetlih tradicij slovenskih mornariških častnikov in mornarjev v boju proti okupatorju in pri obrambi domovine.

V organizaciji krajevnih organizacij zveze borcev za vrednote NOB Nova Gorica, OZVVS Veteran Nova Gorica, Društva veteranov Sever Nova Gorica, Združenja slovenskih častnikov, Društva vojnih invalidov SPR, Društva TIGR in Krajevne skupnosti Nova Gorica so na slovesnosti nastopili Goriški pihalni orkester Nova Gorica in Moški pevski zbor Provox Nova Gorica, z ubrano besedo pa jo je vodila Tjaša Mišček.

Besedilo in foto: Miloš Lozić

Malkovec pri Tržišču:

V soboto, 16. aprila, je KO ZZB NOB Tržišče na Malkovcu pripravila tradicionalno proslavo v spomin na 21. april 1942, ko je 14 tukajšnjih fantov odšlo v partizane, in v počastitev 75. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Še pred proslavo smo položili venec k spomeniku padlim za svobodo na Malkovcu.

Proslave so se udeležili številni gostje, med njimi Tit Turnšek, predsednik, in Milan Gorjanc, član predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije, predsedniki številnih občinskih organizacij ZB za vrednote NOB, predstavniki veteranskih organizacij vojne za Slovenijo, policijskega veteranskega društva Sever, predstavniki društev izgnancev, še živeči borci in partizanski poveljniki Lado Kocjan, Mirko Mirtič, Franc Sever - Franta, Stanko Kušljan ter prvoborec, domačin, edini še živeči borec Duletove čete, Lojze Lenič - Mile. Svoje spoštovanje do polpretekle zgodovine, ljudi in dogodkov med osvobodilnim bojem pa so pokazali tudi domačini, ki so se zbrali v res velikem številu.

Zbrane so nagovorili podžupan Občine Sevnica Janez Kuček, predsednik sevniške občinske borčevske organizacije Maksimiljan Popelar in predsednica tukajšnje organizacije Vladka Blas. Slavnostni govornik je bil član sveta ZZB za vrednote NOB **Andrej Marinc**, ki je poudaril pomen Osvobodilne fronte in boja za svobodo, saj je ta slovenskemu narodu poleg svobode prinesel tudi priključitev Primorske k matični domovini in ne nazadnje samostojno Slovenijo.

Ob tej priložnosti smo podelili dve srebrni plaketi ZB za vrednote NOB Slovenije – prejemnika sta nekdanji dolgoletni predsednik krajevne organizacije ZZB za vrednote NOV Tržišče Ivan Lenič in OZVVS Sevnica. Bogat kulturni program so pripravili učenci OŠ Tržišče, pevci okteta Lira iz Krmelja in godbeniki iz Sevnice. Za prostor, prijetno druženje in pogostitev pa so poskrbeli v vinskem dvoru Deu.

Besedilo in foto: Tomaž Kužner

Naklo:

24. aprila je ob spominskem znamenju pri Okrogelski jami potekala tradicionalna spominska slovesnost ob 74. obletnici bitke pri jami, ki so jo pripravili Občina Naklo, ZB NOB Kranj in OO ZB NOB Naklo.

Bitka pri Okrogelski jami ima svojo predzgodbo, ki se je začela v jutranjih urah 16. aprila 1942, ko je približno tri tisoč Nemcev zožilo obroč okoli Kokrške čete, prikrite v Udin borštu v bližini Letenc. Med popoldanskim prebijanjem nemškega obroča nad Letencami je padlo pet partizanov (Jože Fink, Stane Bečan - Fajfca, Tine Teran, Karel Bečan in Slavko Švegelj). Padlo je

tudi nekaj Nemcev, vendar natančnih podatkov o tem ni. Kokrška četa se je bila nato prisiljena vrniti v Udin boršt, da bi počakala noč. Še pred tem pa so Nemci četo spet silovito napadli ter jo razbili na dve skupini. Ena skupina, v kateri je bilo trinajst borcev, se je 19. aprila zatekla v jamo pri Okroglem. Dva dni pozneje je skupino izdal partizan Pavel Kern iz Dobrave pri Kropi, ki ga je gestapo pred tem v begunjskih zaporih pridobil za delo proti NOB. Še istega dne so nemške enote zaprle obroč okoli jame in začele pozivati partizane k predaji. Iz jame se je uspelo rešiti le partizanu Vladimirju Peraiču, Nemcem pa niti v poznejših poskusih ni uspelo onesposobiti partizanov, čeprav so uporabili celo topove in bojni plin. 22. aprila, ko ni bilo več nobenih možnosti za preboj, se je šest partizanov rajši ustrelilo (Stane Žagar, Jaka Rabič, Ivan Županec, Lojze Hrovat, Stane Pavlin in Ivan Stroj), kot da bi živi prišli v roke okupatorjem. Zadnjih pet partizanov so Nemci nezvestne odpeljali v zapore v Begunje (Lado Smuk, Stanko Šmid, Danijel Rejc, Tonček Zupan in Stanko Mlakar). Prve štiri so ustrelili, živ je ostal le Stanko Mlakar, ki pa je še istega leta padel kot partizan v Udin borštu.

V kulturno-umetniškem delu programa tokratne slovesnosti so sodelovali: učenci OŠ Naklo (plesalci, recitatorji in harmonikar) pod vodstvom učiteljic: Tatjane Šter, Barbare Ušaj in Nataše Zaletelj, MPZ KUD Triglav Duplje in recitatorki KUD Dobrava Naklo. Zbrane je nagovoril predsednik OO ZB NOB Naklo Bojan Bajželj, slavnostni govornik pa je bil častni predsednik ZB NOB Kranj, **Andrej Babič**.

Besedilo in foto: Damjan Renko

Zagrad:

Zaselek za Starim gradom pri Otočcu je v petek, 22. aprila, sprejel številne obiskovalce, ki so se prišli poklonit ubitim aktivistom OF. Ti so se skrivali v podzemni kraški jami v bližini Beceletove kmetije skupaj z narodnim hero-

jem Vinkom Paderšičem - Batrejo, ki se ni hotel predati. Dokler se je lahko, se je branil z ročnimi bombami in streli, potem si je sam vzel življenje. Novomeški fantje so ga klicali Bato, kar sta potrdila tudi nekdanja interniranca in partizana Tone Šavelj in Stane Ilovár, ki sta bila prisotna na proslavi, prav tako kot člani Gorjanske, Novomeške in Duletove čete, zdaj združeni v društva. Za jama so vedeli redki, zato je moral domači župnik poizvedovati, da je lahko Italijanom in belogardistom povedal, kje se skrivajo aktivisti.

Kmet Becele je bil delegat v Kočevju. Tam je s preprosto besedo povedal, da je samo skrb za domačo grudo in slovensko besedo vredna žrtev, ki so jih svobodi namenili partizani. Domačijo so mu požgali, njega pa ujeli v vinogradu in ga skupaj z ženo ubili.

Govorniki na tokratni slovesnosti so bili trije: podžupan mestne občine Novo mesto Boštjan Grobler, predsednica sveta KS Otočec Vesna Barbori in v imenu ZZB za vrednote NOB Jožica Beg. Na kratko so predstavili delovanje kraja v času NOV. Beceletova jama je bila ob vhodu okrašena s tremi venčki, šopkom rož in prižganimi žalnimi svečami.

Besedilo in foto: Jože Pečnik

Sodražica:

V sredo, 13. aprila, je delegacija Veleposlaništva Ruske federacije v Sloveniji položila venec na grob med drugo svetovno vojno padlih borcev NOB na pokopališču v Sodražici, kjer so pokopani tudi trije ruski vojaki. Delegacijo je vodil svetovalec na veleposlaništvu Juri Metelov z ženo, spremljal ga je prvi sekretar Aleksander Vinnik.

Goste so sprejeli župan Občine Sodražica Blaž Milavec, direktorica občinske uprave Darja Vetrih in predsednik Krajevne organizacije ZB za vrednote NOB Sodražica Janko Divjak skupaj s člani te organizacije. Za kulturni del so

poskrbeli učenci Osnovne šole dr. Ivana Prijatelja iz Sodražice z recitacijami. V nagovoru se je Juri Metelov zahvalil naši organizaciji za skrbno urejanje spomenika in izrazil zadovoljstvo, ker so bili ob obisku prisotni tudi mladi. Moramo namreč ohranjati spomin na vse žrtve druge svetovne vojne, ki so žrtvovali svoje življenje za to, da živimo v miru, ter v opomin, da se kaj takega ne bi več zgodilo, je poudaril.

Besedilo: Pavlina Pihler, KO ZZB za vrednote NOB Sodražica

Foto: Marko Burger

Udin boršt:

Na praznično aprilsko sredo je v soorganizaciji ZB NOB Kranj, KOBZV NOB Kokrica, KOBZV NOB Duplje in ob pomoči KS Kokrica, PGD Kokrica, Turističnega društva Kokrica in Društva upokojencev Kokrica potekal že 23. Pohod prijateljstva in spomina Udin boršt 2016, ki so se ga že šesto leto udeležili tudi člani OZVVS Kranj in PVD Sever Gorenjska.

Osrednji razlogi za organizacijo pohoda so v želji po ohranjanju vrednot NOB in domovinske zavesti. Dodatni razlogi pa so rekreativno gibanje pohodnikov po še dokaj neokrnjeni naravi krajinskega parka Udin boršt, ki je od leta 1985 na pobudo ZZB NOB zavarovan z odlokom kot zgodovinski in kulturni spomenik.

V deževnem jutru so se pohodniki že zgodaj začeli zbirati na izhodiščni točki na Kokrici in so se glede na svoje psihofizične sposobnosti odločali za pohod na krajši (7 km) ali daljši (13 km) trasi. Pohodniki na daljši trasi so

šli po gozdni cesti mimo umetnih jezer Račnik do zatrepja doline Želin (Kapnik), kjer stoji partizansko spominsko znamenje. To spominja na čas NOB, ko so bila na tem območju zbirališče, bivališče in izhodišče za partizanske akcije na območju Udin boršta. Pohodnike so pričakali člani KO ZZB NOB Duplje in članice TD Kokrica s toplim čajem, vsi pa so se opoldne vrnili na sklepno prireditev na Kokrico. Povezovala jo je Ana Pavlovski, sodelovali pa so učenci Osnovne šole dr. Franceta Prešerna – podružnične šole Kokrica pod vodstvom Brigite Fojkar.

Zbrane je najprej nagovoril predsednik ZZB NOB Kranj Marjan Gorza. Po-

vedal je, da je KO borcev za vrednote NOB Kokrica letos dobila zlato plaketo ZZB NOB Slovenije za svoje uspešno delovanje in ohranjanje vrednot NOB. Slavnostna govornica je bila poslanka **Violeta Tomič** iz poslanske skupine Združena levica. Njen ognjevit in času primerni govor so poslušalci večkrat prekinili z navdušenim ploskanjem, končala pa ga je z besedami: »Ta narod je preživel že mnogo nesreč, pa bo preživel tudi ta brezdušni neoliberalni kapitalizem!«

Besedilo in foto: Damjan Renko

Kobarid:

Konec aprila je delegacija Ruske federacije v Sloveniji položila na Tolminskem žalne šopke v spomin na padle ruske vojake v drugi svetovni vojni. Spremljali so jih predstavniki društva veteranov Sever severne Primorske, predstavniki ZB NOB, krajevne skupnosti Breginj, TD Nadiška korita. V občini Kobarid se je delegaciji pridružil tudi župan Robert Kavčič. Najprej so položili žalni šopek na pokopališču v Dolenji Trebuši. Pot jih je vodila naprej v Plaze za Breginjem, nato na breginjsko pokopališče, kjer so v grobnici pokopani vsi, ki so padli na tem območju. V Kobaridu so se najprej poklonili

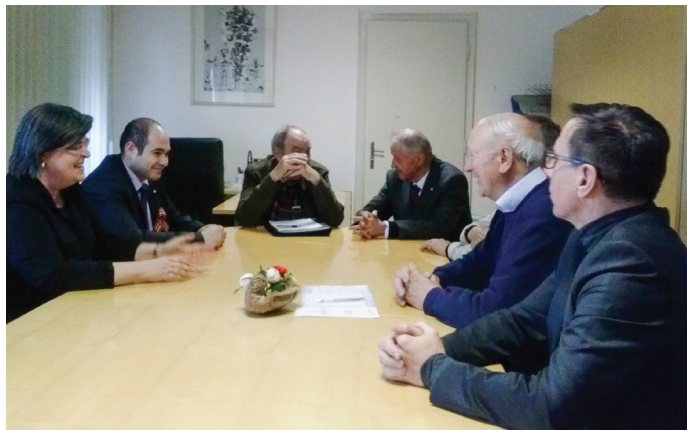
padlemu ruskemu vojaku Levu Kolontajevu pri Napoleonovem mostu in za tem vsem padlim, ki počivajo v grobnici na kobariškem pokopališču.

Delegacijo je vodil namestnik vojaškega atašeja na Veleposlaništvu Ruske federacije, Anton Mamatjuk, ki končuje svoj mandat namestnika vojaškega atašeja v Sloveniji. Predstavil je naslednika Sergeja Banina, ki bo v prihodnje nadaljeval njegovo poslanstvo in se udeleževal vsakoletnega spomina na padle ruske vojake na Tolminskem v drugi svetovni vojni. Na fotografiji: delegacija pred spominskim znamenjem pri Napoleonovem mostu.

Besedilo in foto: Vojko Hobič

Nova Gorica:

Delegacija Veleposlaništva Ruske federacije pod vodstvom dr. Galine Zamjatine je 25. aprila obiskala Območno združenje ZZB za vrednote NOB Nova Gorica. Ob tej priložnosti je gostja izrazila zahvalo območni organizaciji za skrb za spomenike in spominska znamenja, na katerih so poleg drugih zapisana imena ruskih vojakov, padlih v drugi svetovni vojni. Posebej je omenila skrb za spomenik vsem vojakom nekdanje Sovjetske zveze, ki so se bojevali v vrstah IX. korpusa in katerih 56 imen je zapisanih na osrednjem spomeniku na Trnovem. Ruska federacija nadaljuje tradicijo nekdanje Sov-

jetske zveze, še prej pa carske Rusije, zato skrbi in bo še naprej skrbela za vse spomenike svojih nekdanjih pripadnikov. Ker Rusija v Sloveniji še nima osrednjega spomenika, je v pripravi spomenik na ljubljanskih Žalah, namenjen »sinovom Rusije, ki so umrli v obeh vojnah na območju današnje Slovenije«. To bo na simbolni ravni nekakšna sprava med generacijami in je pomembna zaradi proslav, ki se bodo vrstile v naslednjih letih. Prva taka proslava bo letos na Vršiču ob stoti obletnici Ruske kapelice, ki se je bo udeležil tudi ruski predsednik Vladimir Putin.

Po obisku je delegacija veleposlaništva skupaj s predstavniki Območne organizacije ZB in Mestne občine Nova Gorica položila venec pri spomeniku na Trnovem v počastitev praznika dneva upora proti okupatorju.

Besedilo in foto: Miloš Ložič

Ostrožno Brdo:

V prostorih nekdanje osnovne šole na Ostrožnem Brdu je 23. aprila potekala spominska slovesnost ob 72. obletnici ustanovitve in delovanja partizanske bolnice Zalesje oziroma po naše Za gozdom. Bolnica je v letih od 1943 do 1945 pomagala in dala zavetje 220 ranjencem in bolnikom, za katere

so skrbeli vaščani Ostrožnega Brda pod budnim očesom dr. Mogameda Gadžijeva – Miša, majorja Rdeče armade. Danes na bolnico Zalesje spominjajo zgolj znamenje in kašipoti do mest, kjer so nekoč stale kolibe.

Na slovesnosti, ki jo je pripravila bistriška občina ob pomoči Krajevne skupnosti Ostrožno Brdo, je zbrane nagovoril župan **Emil Rojc**, ki je poudaril, da sta pomen in zgodovina brkinske bolnice Zalesje širši javnosti precej neznana. Zato so v občinski upravi skupaj z Združenjem borcev za vrednote NOB in Veleposlaništvom Ruske federacije pripravili načrt za njeno rekon-

strukcijo na mestih, kjer so nekoč stale stavbe. Tako bodo Ostrožno Brdo z bolnico Zalesje, Pregarje z muzejem žganjekuhe, Prem z gradom, jezera s prenočišči – turistične destinacije, povezane s kolesarskimi potmi – lahko postali pomembna turistična ponudba Brkinov.

V kulturnem programu so prisotni uživali ob nastopu vokalne skupine Ruski talisman, ki je bila ustanovljena v okviru Ruskega centra znanosti, moškega pevskega zbora Fantje spod Karlovce in učencev Osnovne šole Pregarje. Prireditve so zaokrožili s partizanskim golažem in sladkimi dobrotami. Na sliki z leve: župan Emil Rojc, Roman Čigancev, sekretar na Ruskem veleposlaništvu, in predstavnik OO ZZB za vrednote NOB Ilirska Bistrica Stanislav Zver

Foto in tekst: Maja Uljan

Krmelj:

Društvi izgnancev Šentjanž in Krmelj - Tržišče sta povabili na 14. tradicionalni pohod od Murenc pa do Telč svoje člane, svojce in prijatelje izgnancev ter člane drugih sorodnih društev in organizacij. Že več let se pohodnikom pridružijo tudi člani borčevske organizacije iz Krmelja, Tržišča in Sevnice. Pohodnike je pot vodila od Murenc, kjer sta v junaškem boju padla narodna heroja Milan Majcen in Janči Mevželj. S krajšim nagovorom predsednice Društva izgnancev Šentjanž **Terezije Repovž** so se spomnili njunega odpora in boja z nemškimi okupatorskimi policisti. Na pot sta jih pospremila še župan občine Sevnica Srečko Ocvirk in predsednik ZZB za vrednote NOB Sevnica Maks Popelar. Zadnji je posebej opozoril na tvorno sodelovanje obeh organizacij in pozval k še tesnejšemu povezovanju, saj so bili člani obeh organizacij žrtvi istega sovražnika. Na izhodišču so priredili še krajši kulturni program.

V Šentjanžu je bil prvi počitek ob prigrizku domačih dobrot. Naprej je pot vodila ob nekdanji meji med okupatorjema, ustavili so se ob mejnem kamnu pri Hinjah, kjer je **Cvetka Jazbec** iz Šentjanža kot izjemna poznavalka krajevne zgodovine opisala dogodke pred 75 leti. V Hinjah je bila nova postaja, že precej utrjene pohodnike pa je pričakala pogostitev, tudi s pristnim rujnim iz Kamenškega. Tudi tu so prireditelji pripravili krajši program. Zbrane je nagovorila predsednica društva izgnancev Krmelj - Tržišče Anica Hočever. Gusti Lah pa je v pretresljivem nagovoru opisala strah in trpljenje Krmeljčanov ob nemški ofenzivi konec oktobra leta 1943, ko so okupatorjevi vojaki ubili 13 talcev pod vasjo, druge prebivalce pa napol boste pogнали proti Boštanju, tudi otroke in starejše ter matere z dojenčki. Prek Vrhka so se pohodniki spustili k reki Mirni in nato v dolgem vzponu povzpeli do Telč. Na Telčah so se jim pridružili še krajani Telč, Malkovca, iz Sevnice pa jih je pripeljal avtobus. Zbrane je nagovoril podpredsednik Društva izgnancev Slovenije **Albin Pražnikar**. Med drugim je tudi on pozdravil sodelovanje z borčevsko in drugimi veteranskimi organizacijami in pozval k tesnemu sodelovanju še v prihodnje. Pohod so končali z okusno malico in jo zalili s cvičkom z znamenite Pijane gore.

Posebej velja omeniti kulturni program, saj so ga izvajali učenci šol iz Šentjanža, Krmelja in Tržišča. Kot vedno ga je vodil učitelj Marjan Dirnbek.

Besedilo in foto: Milan Gorjanc

Dolenja vas, Senožče:

Belogardišni plačanci pod vodstvom nemških SS-enot so 2. junija 1944 bliskovito in neopazno obkolili bližnjo Dolenjo vas. Prijeli so nekaj starejših ljudi in aktivistov ter jih sredi vasi ob prisotnosti svojcev postrelili, nato pa pometali v hišo, ki so jo zažgali. Nepopisni in strašni prizor, ki so ga doživeli svojci, žene in otroci ustreljenih, je odmeval daleč naokrog. Organi vaških terenskih oblasti in obveščevalcev so o tem krvavem dogodku takoj obvestili štab južnoprimorskega odreda, ki je taboril nedaleč od Dolenje vasi. Takoj so partizani pripravili zasedo na Gabrku ob cesti, ki pelje od Senožče

proti Sežani. Komaj so zasedli položaje, že je bilo slišati motor, ki ga je vozil nemški vojak kot predstraža nemško-domobranske skupine, ki se je po pokolu v Dolenji vasi vračala proti Sežani, kjer so imeli štab. Nemškega motorista so s težkim srcem spustili mimo. Ko pa se je zasedi približala motorizirana enota, je padlo povelje: »Pali!« Ogenj iz zasede in bliskovit juriš sta v nekaj trenutkih obračunala z morilci. Le nekaj domobrancev je živih padlo v roke partizanov. Zvezane so odvedli na kraj zločina in jih pokazali svojcem ustreljenih vaščanov. Ljudstvo jih je takoj obsodilo za zločin. Rafal iz brzostrelke jim je poplačal izdajstvo in zločin proti lastnemu narodu in svojim bratom. Tako govori uradna zgodovina, zgodovina zmagovalcev. Ta dan je tako ostal vsem, ki so preživeli drugo svetovno vojno, v spominu kot dan groze ter hkrati junaštva in obračuna z izdajalci. V spomin nanj si ga je Krajevna skupnost Senožče izbrala za svoj krajevni praznik, ki ga vsako leto praznujemo.

Andrej Škapin

Ljubljana, Petanjci:

V vrtu spominov in tovarištva v občini Tišina je Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija letos že petnajstič pripravila tradicionalno majsko prireditev, ki je tokrat potekala pod geslom Naši zakladi – moč besede. S prireditvijo so se spomnili dneva Evrope, med drugimi pa so se je udeležili tudi dr. Anton Vratuša, slovenski generalni konzul v Monoštru dr. Boris Jesih in madžarski v Lendavi Zoltan Marky ter delegaciji madžarskega mesta Šarvar z županom Ištvanom Kondorjem na čelu in Društva Primorcev in Istranov v Prekmurju s predsednikom Vladimirjem Radikonom.

Slavnostni govornik je bil dr. **Jože Pirjevec**, zgodovinar in predstavnik Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, ki je spomnil, da smo Slovenci v minule stoletju doživeli tri vojne. Poudaril je: »Če primerjamo prvo in drugo svetovno vojno, moramo ugotoviti, da je v kratkih dvajsetih letih prišlo v kolektivni zavesti velikega dela našega naroda do kakovostnega skoka, ki je bil odločilen tudi za našo držo v tretji vojni, v katero smo bili vpeti v dvajsetem stoletju, ko je izbruhnil osamosvojitveni spopad z JLA. Ta epizoda je trajala le nekaj dni in še zdaleč ni zahtevala toliko žrtev in gorja kot prva in druga svetovna vojna, je pa bila kljub temu travmatična, saj smo se trgali od jugoslovanske skupnosti, v katero smo dolgo časa verjeli in jo z drugimi sorodnimi narodi gradili. Toda tudi v tem primeru je prevladala zavest, da sloni naš upor na vrednotah zahodne civilizacije, demokracije v prvi vrsti, in da je zato upravičen,« je med drugim poudaril Pirjevec.

»Zgodovina nas danes uči, da se spominjamo, odpuščamo in sklepamo prijateljstva«, pa je v svojem nagovoru poudaril **Ištvan Kondor**, župan občine Šarvar na Madžarskem. V tamkajšnjem taborišču je med drugo svetovno vojno umrla množica internirancev, med njimi so tudi številni Slovenci, na kar na tamkajšnjem pokopališču spominja 700 belih križev. V imenu šarvarskih internirancev iz Slovenije, med njimi je bilo največ Primorcev iz kolonij v Prekmurju, je zbrane nagovoril **Stanko Bensa** iz Društva Primorcev in Istranov v Prekmurju. Letošnje 15. majsko srečanje, na katerem so v kulturnem programu sodelovali dijaki Gimnazije Frana Miklošiča iz Ljutomera, pevski zbor Mavrica iz tišinske osnovne šole in člani Društva Primorcev in Istranov v Prekmurju, so strnili z zasaditvijo dveh dreves: predstavniki Šarvarja so zasadili rumeni, dr. Jože Pirjevec pa rdeči dren.

Predstavniki Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija pa so 22. aprila ob dnevu zemlje v Ljubljani na Poti spominov in tovarištva zasadili rdeči javor kot priznanje vsem, ki skrbijo za ta izjemni zeleni obroč okrog Ljubljane. Sadtivte sta se udeležila tudi ljubljanski župan Zoran Janković in župan Tišine Franc Horvat. Drevo pa sta pomagala saditi prekmurski rojak, akademik dr. Anton Vratuša, in predsednica Društva Zeleni pristan Nuša Kerševan ob pomoči obeh županov in predsednika ter podpredsednika Ustanove Ernesta Ebenšprangerja in Marjana Šiftarja.

J. H.

Bergen in spomin na odporniško gibanje

Ko spregovorijo materialni spomini

Na zemljevidu krajev, ki so (bili) pomembni v odporniškem gibanju na Norveškem v času druge svetovne vojne, je tudi Bergen. O tem se lahko prepriča vsakdo, ki ga pot zanese v to slikovito mesto, če se zanima za njegovo kulturno in zgodovinsko dediščino. Treba je samo poiskati muzej Theta, »ki predstavlja pomemben prispevek k zgodovini odporniškega gibanja na Norveškem v drugi svetovni vojni in razkriva zanimivo vlogo v novejši zgodovini Bergna«, kot je zapisano v vodniku po mestnih znamenitostih.

// PIŠE: **Maca Jogan** // FOTO: **Thetamusset**

S kratkim orisom najprej vstopimo v preteklost, ko je Norveška preživljala nemško okupacijo, zoper katero so se bojevali pripadniki odporniškega gibanja. V Bergnu je bila maja 1940 ustanovljena skupina Theta, ki so ji pripadali mladi fantje, stari od devetnajst do dvaindvajset let, in katere cilj je bil vzpostaviti radijski stik med norveško vlado v Angliji in domačim odporniškim gibanjem. Potem ko so premagali številne ovire in uredili radijski oddajnik v Bergnu, je bila njihova glavna naloga, da so v Anglijo poročali o gibanju nemških mornariških sil ob norveški obali. Poleti leta 1942 je skupina prenehala delovati, ker je gestapo aretirал enega od ključnih nosilcev, drugi pa so naprej delali skrivaj v Bergnu. 17. oktobra 1942 so v času velike racije Nemci po naključju odkrili oddajniško skrivališče in ga uničili, vsi člani skupine pa naj bi (po ukazu iz Anglije) pobegnili v Anglijo. Dva člana skupine so pripadniki gestapa pred pobegom aretirali in ju poslali v nemško taborišče. Večini je uspelo pobegniti, eden pa je ostal v Bergnu in deloval v odporniškem gibanju do decembra 1944, ko so ga aretirali in maja leta 1945 obsodili na smrt, a ga je kapitulacija 8. maja rešila. Skupina Theta je v vojni izgubila dva člana: prvi je padel julija leta 1944 kot pripadnik letalskih sil pri napadu na Gelsenkirchen v Nemčiji, drugi pa je novembra leta 1944 umrl v koncentracijskem taborišču Doutmergen.

Leta 1981 je bilo sklenjeno, da sobico, v kateri je bilo to pomembno skrivališče, obnovijo v stanje, kakršno je bilo pred uničenjem. Pri obnovi so sodelovali preživeli člani skupine in tako se lahko sedanji obiskovalci te sobice v ulici Enhjørningsgården v muzeju Theta živijo v ilegalno delovanje ter spoznajo pogumne pripadnike odporniškega

gibanja. V majhnem prostoru govorijo vsi razstavljeni predmeti o velikih dejanjih odpora zoper nemške okupatorje v času druge svetovne vojne, kar v sedanjosti lahko pripomore k oblikovanju nepristranskega zgodovinskega spomina z jasno ločnico med storilci in trpečimi.

V letu 2016, ko se povsod po Evropi širi praksa spreminjanja zgodovinskih dogajanj in se poskuša zamegliti prav to razmerje neenakih položajev v okupiranih državah, se je en primer takšnega početja zgodil tudi v Bergnu. V aprilu letos je bilo namreč tu mednarodno znanstveno srečanje, vsem udeležencem pa je bila predstavljena tudi kulturna in zgodovinska dediščina mesta. V tem okviru je bil tudi ogled muzeja Theta, ki je pozneje sprožil živahno razpravo, o čemer govori pripoved udeleženke iz Slovenije:

»13. aprila 2016 nam je muzej predstavila uradna vodnica po Bergnu; pred muzejčkom smo se ustavili za kakšnih deset minut. Tam nas je tudi seznanila z odporniškim gibanjem ter z zgodbo o nastanku skrivališča in tudi o tem, kako so skrivališče po naključju odkrili Nemci, na srečo pa je bilo prazno.

Naslednji dan, 14. aprila 2016, smo v okviru priprav na javno nastopanje imeli poskusne nastope, pri čemer si je vsak

nastopajoči prosto izbral temo. Kolegici iz Nemčije in Portugalske sta za razpravo izbrali obisk muzeja Theta: pred nami sta na »odru« razpravljali o tem, da je vodnica nastrojena proti Nemcem, da je žalila Nemce, da je resnica zmeraj nekje na sredini ... Poslušalci smo najprej menili, da se šalita, a izkazalo se je, da mislita povsem resno. Vsi drugi udeleženci smo nasprotovali njunim ocenam in skušali pokazati, da je vodnica govorila le o dejstvih, ne da bi hotela koga žaliti. Vročo razpravo smo

prekinili, v odmoru za kavo pa se je razprava še razvnela: Nemka in Portugalka nista popuščali v oceni, da je bila vodnica krivična, medtem ko udeleženci iz dvanajstih drugih evropskih držav nismo imeli občutka, da je bila vodnica kakor koli krivična do Nemcev ali da bi jih kako posebej izpostavljala.«

Kot kaže ta razprava, je oblikovanje zgodovinskega spomina na pretekla dogajanja lahko zelo gibljivo in prilagodljivo potrebam sedanjega pre(d)stavljanja položajev. Zato je prav ohranjanje materialnih spominskih znamenj ključno, da v kolektivnem zgodovinskem spominu ne prevladajo stališča in razlage, ki relativizirajo dogajanje v drugi svetovni vojni. Glede zadnjega vidika, tako nazorno uresničenega spomladi letos v Bergnu, obstaja v Sloveniji izjemno bogata dediščina. Zelo daleč od bergenske turistične ponudbe pa je sodobna slovenska praksa (ne)celovite turistične ponudbe ogleda zgodovinskih znamenitosti za domače in tuje obiskovalce. Naj na tem mestu omenim le dinamično zgodbo o Kričacu (radiu Osvobodilne fronte), na katerega opozarja nekaj spominskih plošč, ni pa muzejsko opredmetenega prikaza tega pomembnega in odmevnega zgodovinskega delovanja. ■

90 let **Marije Mahnič**

// PIŠE: V. M.

Tridesetega marca letos je v krogu svojih najbližjih praznovala 90 let naša članica Marija Mahnič iz Sežane. Za popolno slavlje je poskrbela Mirica Renner s svojo harmoniko in partizansko pesmijo.

Marija Mahnič se je rodila v vasi Rjavče v osrčju Brkinov. Ko so na to območje prišli prvi partizani, se je tako kot vsi vaščani vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Še ne sedemnajstletno so jo marca 1943 Italijani zaprli, najprej v zapor Gesuiti v Trstu, nato pa v taborišče Frascette d'Alatri. Po kapitulaciji Italije je pobegnila iz taborišča in se vrnila domov, kjer je nadaljevala delo za NOB do konca vojne.

Po vojni je najprej delala v krajevnem ljudskem odboru na Tatrah, potem pa do leta 1952 na okraju v Ilirski Bistrici. Po poroki se je preselila v Sežano in zaradi zdravstvenih težav

pustila službo ter se posvetila družini. Leta 1965 se je znova zaposlila v hotelu Tabor v Sežani, kjer je vse do upokojitve delala kot receptorka blagajničarka.

Marija Mahnič je vedno rada pisala. Že med vojno je za potrebe partizanskih mitingov napisala več pesmi in skečev, ki jih je tudi režirala in nastopala v njih. Intenzivneje pa se je posvetila pisanju po letu 1986, ko ji je umrl mož, partizan prekomorec. Velik del njenih sestavkov je posvečen opisu dogodkov iz druge svetovne vojne, ki so jih prebivalci Brkinov tako kot drugod na Primorskem doživljali kot narodno-osvobodilni boj v njegovi najčistejši obliki, brez odklonov in nepravilnosti, kakršne bi mu danes radi naprtili tisti, ki so takrat prisegli zvestobo okupatorju. Sredi osemdesetih let je objavila dva prispevka o vasi Rjavče med drugo svetovno vojno, ki sta izšla v TV-15 in kot podlistek v Primorskih novicah. Svojo pot skozi italijanski zapor in internacijo pa je opisala v sestavku *Moji spomini na internacijo v taborišču Frascette d'Alatri*, ki je izšel leta 2002 v reviji Borec, št. 594–597. Te spomine je predstavila tudi v dokumentarnem filmu o italijanskih fašističnih taboriščih Strah ostane režiserja Dušana Moravca in scenaristke Saše Petejan, ki je bil na TV Slovenija prikazan lani.

Večina njenih zapisov, ki poleg dogodkov iz NOB obsegajo tudi zgodbe iz otroštva in spomine na dogodke iz zrelih let njenega življenja, je ob njeni devetdesetletnici izšla v knjigi *Moja hoja skozi življenje*. Uredila in s fotografijami sta jo opremila njena sinova.

90 let **Stane Trdan**

// PIŠE: Jasmin Rizvić

Sedmega maja je Stane Trdan iz Kočevja praznoval 90. rojstni dan. Rodil se je leta 1926 v Lipovšici v občini Sodražica. Izhaja iz skromne, delavne in partizanske družine, v kateri je bilo devet otrok. Družina se je zgodaj odločila za pomoč partizanom. Sestro Štefko, ki je bila terenska aktivistka, je leta 1944 na domačem pragu ubil pripadnik črne roke Vinko Levstek iz Sv. Gregorja, brata Janeza je na Blokah, kjer je bil v patrulji, prav tako zahrbtno ubila skupina črnorokcev, preoblečenih v partizanska oblačila. Drugi brat Jože je umrl v italijanskem taborišču Renicci.

Tudi Stanetova pot med vojno je bila težka. Februarja leta 1942 je z dvema prijateljema (vsi trije so bili še mladoletni) odšel na Reko prodajat suho robo, ki so jo izdelovali doma. V Gerovem na Hrvaškem so jih ustavili Italijani. Ker so partizanske enote v tistem času blokirale nekatere ceste, so jih obtožili, da so povezani s sabotažami, in jih aretirali. Odpeljali so jih

v zapore v Trst, od tam pa v zapore v Capodistrii (današnjem Kopru), od koder so vse tri po treh mesecih izpustili. Doma je Stane opravljal kmečka dela in dodatno delal na žagi Lovšin. Avgusta leta 1942 je v vas prišla italijanska vojska, pobrali so vse moške iz vasi, med njimi so bili tudi Stane ter njegov oče in brat. Očeta so pozneje izpustili, oba brata pa odpeljali v ribniško vojašnico, od koder so Staneta čez Kočevje in Trst poslali v taborišče na otok Rab. Tam je občutil vse grozote vojne in fašizma, trpinčenje, lakoto in žejo. Leta 1943 so ga z Raba prepeljali v taborišče v Padovo, kjer je ostal do kapitulacije Italije. Ko so taborišče prevzeli Nemci, so zapornike prepeljali prek Zagreba v domače kraje. Staneta so odpeljali na postojanko na Viču, kjer so mu ponujali vstop med domobrance. Ker je izhajal iz partizanske družine in so mu domobranci že ubili del družine, je ponudbo seveda odklonil. Odpeljali so ga v bližino Kranja, kjer je nemški okupator ujetnike izkoristil za delovno silo v tovarni Jugočeška (kasnejša Iskra). Tam je na prisilnem delu ostal do konca vojne in se domov vrnil aprila leta 1945.

Takoj po vrnitvi se je Stane javil ribniški partizanski komandi, tam pa so ga dodelili na služenje vojaškega roka v skupino KNOJ. V vojaški uniformi je prebil polnih 40 mesecev. Po vrnitvi domov se je izobraževal ob delu in se zaposlil na oddelku za finance v Okrajnem ljudskem odboru, leta 1953 je prevzel ljudsko restavracijo v Kočevju, leta 1963 pa je postal direktor Kina Kočevje, kar je ostal do upokojitve leta 1981.

Stane je ves čas delaven član ZZB, bil pa je tudi zelo dejaven v sindikalnih vrstah in kar 30 let član pevskega zbora Svoboda.

Častni občan občine Ig

Ob praznovanju občinskega praznika občine Ig so na predlog OO SDS razglasili za častnega občana Antona Oblaka z obrazložitvijo, da ima njegov umetniški opus v Argentini veliko vrednost, saj prispeva k skupni slovenski kulturni dediščini in bogati vse Slovence. Kako pa bogati našo občino?

Anton Oblak je Slovenijo zapustil leta 1945 in zdaj živi v Argentini. Sam se je predstavil 26. avgusta 2014 v oddaji Pričevalci, v kateri je govoril o obdobju druge svetovne vojne. Nanizal vam bom le nekaj njegovih trditev iz te oddaje.

Med drugim je dejal, da je imela vaška straža pod vodstvom Franca Fraklja takrat, ko so v Tomišlju ustrelili Ljuba Šerčerja, postojanko v cerkvenem zvoniku in šoli. Ljubo Šerčer je bil ustreljen 22. decembra 1941 in takrat vaških straž še ni bilo! Po Oblakovih besedah je imel Ljubo Šerčer takrat že svojo, Šerčerjevo brigado. Dejstva pa so, da brigad takrat še ni bilo!

Šerčer je bil domoljub in se ni strinjal s komunistično teorijo, zato je postal žrtev komunistov, ki so ga postavili na tako mesto, da so ga v roke dobili fašisti. Šerčerja so 16. novembra 1941 izdali njegovi stanovski kolegi – nekdanji oficirji jugoslovanske vojske in ne komunisti.

In še: ko so domobranci skupaj z Nemci pripravili hajko na Strahomer, so se partizani skrivali v hišah. Ker sta neki Nemec in Antonov brat Ivan nekoliko zaostala za kolono, so ju partizani ujele. Jože Vidic v knjigi Črna roka pa piše takole: »Ko so Frakljevi domobranci 10. februarja leta 1944 v Iški vasi aretirali enajst vaščanov in jih hoteli kar mimo grede v Kozlarjevi gošči pomoriti, so jih napadli partizani in pri tem ujeli tudi domobranca Ivana Oblaka.«

O drugem Antonovem bratu, Martinu Oblaku, ne bom izgubljal besed, saj sem o njegovih zločinih pisal že v Nedeljskem dnevniku 25. novembra 2015 v rubriki Pisma bralcev.

Ob trditvah Antona Oblaka se lahko resnično sprašujemo o njegovi verodostojnosti, posebej takrat, ko obračunava s partizani in NOB. Cvetk, kakršne sem opisal, je v njegovem »pričevanju« še veliko.

Pri izboru za častnega občana pa so pogoji morali biti napisani nekako takole: kandidat ne sme biti občan naše občine; če je le mogoče, naj bi celo ne živel v Sloveniji; dobro bi bilo, ko bi izhajal iz domobranske družine in imel bližnje sorodnike, ki so med vojno po-

bijali partizane in njihove somišljenike; iz vsega srca si mora prizadevati, da na vsakem koraku blati partizane in NOB.

Samo pod temi pogoji je namreč Anton Oblak idealen kandidat!

Žalostno pa je predvsem to, da OO SDS med svojimi občankami in občani ni našel kandidata ali kandidatke, ki že vse življenje živi v tej občini in ji plačuje davke; ki se je odpovedoval(-a) dobršnemu delu OD za graditev tovarn, ki so številnim tudi vso delovno dobo dajale zaslužek in jim omogočale preživetje; ki je plačeval samoprispevke za vrtce, šole in še marsikaj drugega. Da torej niso našli kandidata med ljudmi, ki so dejavno pripomogli k temu, da je občina Ig zdaj takšna, kakršna je. Še bolj žalostno oziroma ponižujoče pa je, da celo v volilni bazi SDS niso našli človeka, ki bi bil enakovreden, če ne za občino celo zaslužnejši od izseljenca Antona Oblaka. Če bi se samo malo ozrli okoli sebe, bi videli žene – matere, ki hodijo vsak dan na delo in obenem požrtvovalno in z ljubeznijo skrbijo za svoje družine; žene, katerih dan je prekratek za vse. Katero koli izmed njih bi izbrali, bi bil izbor več kot odličen. Poglejte očete, sosedo, prijatelje, ki so zagotovo veliko prispevali k razvoju občine in ki se vsak dan trudijo za preživetje, in si postavite vprašanje, ali si naziva častnega občana res ne zasluži nihče med njimi.

V tolažbo volivkam in volivcem SDS pa tole: ne glede na to, da nihče od vas ni postal častni občan(-ka), verjemite, da včasih pomislijo tudi na vas. Vsaj takrat, ko potrebujejo vaš glas.

Za konec pa še to: ko so 9. maja 1945 v Ljubljano vkorakali osvoboditelji, so na prsih nosili slovenska odlikovanja. Če bi se zgodilo, da bi tistega dne v Ljubljano kot zmagovalka prišla domobranska vojska, bi njeni pripadniki na uniformah nosili nacistični železni križec.

Boris Reven, Ig

Javorovica naj ostane takšna, kakršna je bila

Šentjernejski politični veljaki z županom na čelu so se v lastnem imenu odločili, da krajevna organizacija Zveza borcev Šentjernej letos ne sme uradno sodelovati na prireditvi ob prazniku dela na Javorovici. Njihova odločitev je nedemokratična in ni v skladu z ustavnimi načeli in voljo vsakoletnih obiskovalcev prireditve 1. maja. Ta odločitev je samovoljna in s politično obarvanim ozadjem.

V vrstah občinskih politikov že nekaj

let delujejo posamezniki, ki se na vse načine trudijo spremeniti zgodovino. Vodijo umazano igro s tem, ko pljuvajo po partizanstvu, rdeči zvezdi in prejšnji sistem označujejo kot totalitarne. S takšnim početjem zavajajo ljudi in delajo veliko uslugo avtorjem neplodnega zakona o totalitarnih sistemih in seveda Katoliški cerkvi, ki je bila pobudnica tovrstnih popačenj. Gospodje, ki to počnejo, so očitno »neizobraženi zgodovinarji«, ki pozabljajo, koliko zla so med drugo svetovno vojno storili nacizem, fašizem in narodni izdajalci.

Hvalisanje po okoliških gostilnah o »zmagi nad komunajzarji«, da so z Javorovice izgnali »partizanske maškare«, vse rdeče zvezde, prapore in zastave, je zelo nizkotno početje. To lahko delajo le ljudje brez srčne kulture in tisti, ki vedno v ospredje postavljajo sebe – zaradi materialnih koristi ali političnega interesa. Kdor se boji rdeče zvezde in delavske zastave, je podrepanik političnih sil, ki po Evropi ustanavljajo fašistične stranke, pri nas postavljajo spomenike (Grahovo) in ustanavljajo združenja, ki častijo kljukasti križ in simbole nacizma. Javorovica je za Dolenjsko simbol partizanstva in hkrati opomnik o žrtvah pokola, ki so ga 6. marca 1944 povzročili domači izdajalci skupaj z agresorsko vojsko.

Iz globokega spoštovanja do 113 žrtev 4. bataljona Cankarjeve brigade je bil postavljen spomenik ubitim, ki nas spominja na ta kruti dogodek. To nas obvezuje, da se s spoštovanjem poklonimo žrtvam. Tudi 1. maja 2016 bi se moralo to zgoditi. Pa se ni, ker so drugače misleči razsodili po svojem okusu. Občinski možje so očitno pozabili, da so nekatere človekove pravice in temeljne svoboščine varovane tudi po smrti posameznika. Pozabili so, da obstaja pravica do pietete: »Če nekdo prizadene ugled umrlega, obenem prizadene tudi sorodnikove osebne dobrine. Zato v teh primerih lahko zgolj ožji družinski član sprožijo postopke za zaščito pietete umrlega, njegove časti in integritete ...«

Mar ni 1. maj delavski praznik, ki ga označujejo rdeči nageljni, rdeče zastave in zvezde, pripete na prsi in kape? To je praznik delovnega človeka, ki se bojuje za svoje pravice. To je upor proti kapitalu, ki danes iz delavcev dela sužnje in drugorazredne državljane. Zato menim, da je bilo neprimerno, da je bil slovesni govornik na prireditvi kapitalist. S tem dejanjem je organizator razvrednotil poslanstvo praznika. Gospoda Iva Bascarolija cenim kot odličnega gospodarstvenika, uspešnega direktorja, vendar pa je lastnik kapitala, ki ljudi deli na dva razreda.

Praznovanje na Javorovici naj bo takšno, kakršno je bilo! Naj tega dne plapolajo rdeče zastave, naj se na prsih bohotijo zvezde. Javorovica naj še naprej združuje borce in delavce, mlade in stare in naj ostane sinonim svobode enakopravnih ljudi. Javorovica je naša zgodovina in je shajališče dobromislečih Slovencev. Ljudje potrebujemo staro Javorovico, zato naj se nikoli več ne zgodi, da se na tem mestu na praznik dela ne bi poklonili žrtvam pokola.

Lojze Podobnik, Rdeči veter

Domoljubje zapisano z ničlami

Tak je podnaslov knjige Mateja Šurca z naslovom *Prevarana Slovenija*, ki bi jo morali prebrati vsi politiki, ki trasirajo usodo Slovenije. Slovenija je domovina vseh Slovencev – tudi tistih, ki so jo izdali in to še vedno počnejo.

Samostojnost sem doživel emocionalno in z velikim spoštovanjem akterjev osamosvojitve. Ker smo živeli v Jugoslaviji pod »totalitarizmom«, je bilo to nujno dejanje. Najmanj, kar smo pričakovali, sta bila poštena in pravna država ter dostojno življenje vseh državljanov. To so elementi, ki v človeka vnašajo ponos, optimizem, zaupanje in spoštovanje. Toda kaj smo dobili?

Tisti, ki so si državo prilastili, se na vse to počvižgajo in jim sploh ni mar, kaj se dogaja na čedalje nižjem dnu. Izkazalo se je, da je večina nosilcev osamosvojitve delala le za osebne koristi, saj so si v raznih kupčijah nagrabili ogromna bogastva. Osamosvojitve je bila torej cena, ki jo je morala Slovenija nekemu plačati. Toda to ni bilo dovolj. Da bi zameglili svoja »plemenita« dejanja, so uporabili staro pravilo: »Skregaj, pa vladaj!« S poveljevanjem kolaboracionizma to ni bilo težko. In medtem ko so vse druge države po vojni stvari uredile, so naši akterji, večina z nazivi »dr.« našo domovino razbili vsaj na dva dela. Častna in plemenita dejanja so naši samooklicani »osamosvojitelji« popljuvali in posredno uničili tudi pravno državo.

Volivci podpiramo tiste, ki obljublajo poštenost, spoštovanje pozitivnih vrednot in blaginjo. Le da ne povejo, kdaj se bo to zgodilo. So pa učinkoviti pri razprodaji v »totalitarizmu« ustvarjenega premoženja za drobiž, ki ponikne v vreče brez dna, saj niso niti kopali niti orali. V naši pravni državi se sicer včasih omenja beseda »odgovornost«, vendar je v praksi neuporabna.

V Bruslju služi astronomske vsote tudi določeno število slovenskih evroposlancev. Ker nam Bruselj naloži skoraj vsak teden kakšno kazen, se vsiljuje misel, da je treba plače »zaslužiti«.

Nedavno sem zasledil, kako neki evroposlanec, ki se pred imenom podpisuje z »dr.«, pljuva po svoji domovini. Zatožil je slovenske partizane, ki so zunaj sodno pobili natančno 200.000 nedolžnih domobrancev. Ob tem se sprašujem, ali sploh ve, da je bila druga svetovna vojna tudi na slovenskih tleh. Če ve, je bil verjetno zraven in na mestu je vprašanje, kako so on in nekaj tisoč kolaborantov preživeli. Se pa delno strinjam z njim: mogoče je namreč, da je bilo tudi nekaj zunaj sodnih pobojev, saj so bili številni sodniki v imenu vere in boga zverinsko in krvoločno pobiti, pa tudi otroci, ženske in drugo nemočno prebivalstvo Slovenije.

V slovenskih arhivih »praska« tudi pravnomočno obsojeni kriminalci ustških korenin. Ali je lahko takšna oseba slovenski domoljub? Koga in kako naj sploh spoštujem? Tistih, ki so mu to omogočili, se preprosto sramujem. Našemu »demokracično« izvoljenemu gospodarju financ ne morem preslišati besed, da nismo več v komunizmu. Tudi Nemci, ki jih tako radi jemljemo za vzor, to niso, niti niso nikoli bili. Skrbijo pa za to, da je njihova tehnika uporabna, delavec pa motiviran, če gospod doktor veste, kaj je to. Tu se namreč začne dodana vrednost življenja. Kaj imamo pa pri nas? Morda totalitarni klerofašizem?

Jože Bračun, Artiče

Odmev na članek

V prejšnji številki Svobodne besede smo objavili reportažo Verene Dobnik, novinarke ameriške tiskovne agencije Associated Press, ki je v taborišče Bergen Belsen spremljala svojo mamo Anno Zetko Dobnik. Gospa Dobnik je zelo želela izvedeti, ali v Sloveniji še živi kdo, ki se je spomni. Oglašila se nam je naša bralka Sonja Cunder, z dekliškim priimkom Wagner, iz Ljubljane, ki je bila z gospo Ano skupaj v taborišču, celo sobo sta si delili. Gospa Cunder je Ani napisala ganljivo pismo, ki je po elektronski pošti že odpotovalo v ZDA, v njem pa je med drugim napisala, da živijo v Sloveniji še tri nekdanje taboriščnice, ki so bile v skupni celici v ženskem zaporu Jesuiti, poleg nje še Lučka Žagar Ivica in v Kopru Marta Peljhan Polonca. Vse tri nestrno pričakujejo odgovor z druge strani Atlantika.

Smrečje pri Turjaku

V gozdu, dober kilometer od Turjaka je v organizaciji Društva Zarja spominov Velike Lašče potekala slovesnost v spomin na enega najbolj tragičnih dogodkov, ki se je zgodil 4. maja 1945, na pragu svobode in na pragu Ljubljane. Tedaj so namreč v gozdu v Smrečju domobranci pobili tako rekoč celotno vodstvo ljubljanske OF, »cvet inteligence in delavstva v uporni Ljubljani, mestu heroju«, kot je opozoril slavnostni govornik **Srečo Knafelc**, predsednik Društva Zarja spominov Velike Lašče. Knafelc je ob tem spomnil še na

en žalostni dogodek v bližini – na izdajo in podl pobjo partizanov in begunk z Iga v vasi Mački 7. maja leta 1944. Na hiši v Mačkih, kjer je bila v tistem času komanda mesta Velike Lašče, je postavljena spominska plošča.

»Čas je najboljši zdravnik, oprostimo lahko, ne smemo pa pozabiti, kajti kdor pozablja, bo morda moral boleče izkušnje ponavljati. In ljudje v teh krajih so se med seboj že spravili, pa nekemu to ni bilo všeč. Čas je, da ponudimo mladi generaciji, ujeti v neperspektivnost tega trenutka, prihodnost in ne preteklost!« je končal slavnostni govornik. V kulturnem programu so zapeli Pevci izpod Rožnika, z recitacijami pa so nastopili Lola ter Jaša Nika Petrovič in Matjaž Gruden.

Z 8. seje predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije

Na 8. redni seji predsedstva ZZB za vrednote NOB Slovenije 3. maja so člani največ pozornosti namenili oceni proslav, slovesnosti in drugih prireditvev ob 27. aprilu, dnevu upora. Poudarili so, da je po vsej Sloveniji potekala množica prireditvev, ki so bile odlično pripravljene in vodene ter zelo dobro obiskane, na njih je bilo tudi veliko mladih ljudi. Pohvalno so ocenili osrednjo državno proslavo, ki je na predvečer praznika potekala v Križankah v Ljubljani, in slavnostni govor dr. Milana Brgleza, predsednika Državnega zbora.

Odlično je bila obiskana slovesnost 27. aprila pred nekdanjo Vidmarjevo vilo v Rožni dolini v Ljubljani, kjer je pred 75 leti potekal ustanovni sestanek OF. Prireditve so se udeležili predsednik države Borut Pahor ter veleposlaniki Nemčije, Velike Britanije, Rusije in Črne gore. Slavnostni govornik je bil Tit Turnšek, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije. Po slovesnosti je nemška veleposlanica dr. Anna Elisabeth Prinz ude-

S seje predsedstva // Foto: Jožica Hribar

dr. Milanu Brglezu, nemški veleposlanici dr. Anni Elisabeth Prinz ter poslanki DZ in nekdanji ministrici za kulturo Julijani Bizjak Mlakar.

Na seji so pohvalno spregovorili tudi o Zborniku 2016, ki ga je v sodelovanju z ZZB za vrednote NOB Slovenija izdala Ustanova Franca Rozmana Staneta in je v celoti posvečen 75. obletnici OF. V njem je zbranih 59 avtorskih prispevkov uglednih osebnosti, med njimi svoje spomine objavljajo številni še živeči udeleženci druge sve-

Sprejem pri predsedniku Pahorju // Foto: Nebojša Tejić/STA

leženice povabila na kratko srečanje v prostore stavbe, v kateri je zdaj nemška ambasada, stavba je namreč v lasti države Nemčije.

Člani predsedstva so pozitivno ocenili tudi sprejem 26. aprila pri predsedniku države Borutu Pahorju. Predsednik je v predsedniško palačo povabil člane predsedstva in dobitnike letošnjih zlatih plaket in listin, ki so jih na slavnostni seji glavnega odbora ZZB za vrednote NOB Slovenije podelili na dan pred praznikom. Sprejeli so sklep, da se Zveza javno zahvali državljanom in državljanom Slovenije, ki so na številnih prireditvah in na druge načine izrazili spoštovanje do Osvobodilne fronte in dneva upora. Posebna zahvalna pisma pa so poslali predsedniku države Borutu Pahorju, predsedniku državnega zbora

tovne vojne. Zbornik sta uredila Janez Stanovnik in Nevenka Troha. Člani predsedstva so sprejeli sklep, da zbornik brezplačno pošljejo v vse javne in šolske knjižnice v Sloveniji in v nekatere knjižnice v tujini.

Predsedstvo ZZB za vrednote NOB Slovenije je soglasno podprlo pobudo o vpisu pravice do vode kot javne dobrine v Ustavo RS, o čemer so obvestili dr. Milana Brgleza, predsednika Državnega zbora.

Podprli pa so tudi zahtevo za odstranitev spominskega znamenja domobranski enoti pod poveljstvo nacistične SS v Grahovem, o čemer so obvestili ministrstvo za kulturo, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Državno pravobranilstvo.

USTAVNO zavarovanje pravice do pitne vode

Pismo poslano dr. Milanu Brglezu, predsedniku Državnega zbora

Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije sporoča polno podporo svojih 40.000 članov vsem tistim pobudam različnih državljskih skupin, ki se zavzemajo za **ustavno** zavarovanje pravice do pitne vode.

Čeprav je slovensko ozemlje bogato z vodnimi viri, ti niso vselej ustrezno varovani in zavarovani tako z vidika kakovosti kot glede nadzora nad njihovo rabo. Vprašanje dostopa do vodnih virov kot temeljne javne dobrine, ki sploh omogoča obstoj življenja, postaja v procesih privatizacije in globalnega prevladovanja velikih korporacij/multinacionalk vse bolj pereče tudi v Sloveniji. Kot navajajo pristojne službe in zaskrbljene nevladne organizacije ter posamezniki, naj bi v Sloveniji takšne korporacije že zdaj upravljale več kot polovico virov pitne vode.

Skrajno slabe izkušnje nekaterih drugih držav, kjer je proces že v polnem teku, opozarjajo, da je treba v Sloveniji takoj storiti vse za zavarovanje tega področja – gre za osnove suverenega obstajanja in za temeljne interese države in njenih prebivalcev.

ZZB za vrednote NOB zato nasprotuje vsem obstoječim in morebitnim prihodnjim poskusom oteževanja dostopa večini prebivalcev do pitne vode in še posebej poskusom komercialnega prisvajanja vodnih virov. Odločno podpira vpis državljske pravice do vode v ustavo in pričakuje družbeno odgovorno delovanje vseh pristojnih demokratično izvoljenih predstavnikov prebivalstva kot tudi nosilcev izvršne oblasti v tem smislu.

Z izrazi spoštovanja!

predsednik
Tit Turnšek

ZAHTEVA za odstranitev spominskega znamenja domobranski enoti pod poveljstvom nacistične SS v Grahovem

Pismo Vladi Republike Slovenije

Zelo soglašamo z zahtevo podpisnikov za odstranitev spomenika domobrancev v Grahovem z dne 6. aprila 2016 in z utemeljitvijo o lažnivosti napisa na njem.

Verjamemo, da se Republika Slovenija ne more osramotiti s postavljanjem spomenikov pripadnikom pomožnih enot SS-policije, organizacije, ki je bila na nürnberškem procesu razglašena na zločinsko.

Z odličnim spoštovanjem,
Tit Turnšek

Poslano:

- Ministrstvo za kulturo
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Republike Slovenije
- Državno pravobranilstvo

JAVNA ZAHVALA

za praznovanja praznika upora in ustanovitve OF

Spoštovane državljanke in državljani, hvala vsem, ki ste na številnih prireditvah ali na drugačne načine tako množično izrazili spoštovanje do veličine Osvobodilne fronte in zmage nad nacizmom in fašizmom.

Minilo je že 75 let od začetka druge svetovne vojne in nastanka OF, ki je začela in vodila upor proti okupatorjem. Slovensko ozemlje je bilo razkosano, OF ga je povezala, partizani so se spopadli z okupatorjevimi bojnimi silami. Uporniška država v državi je osvobodila Slovenijo in polagala temelje današnji slovenski državnosti. Čas je ublažil spomine na krutost vojnih časov. Živo pa gredo naprej sposobnost, pogum in samozavest zmagovite Slovenije.

Zato ne pozabimo: Slovenija zmore veliko, če se zaveda tudi svojih uporniških korenin in se strne za dobro prihodnost.

Tit Turnšek, predsednik Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije

Spoštovani gospod Borut Pahor, predsednik Republike Slovenije

Na seji predsedstva Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije 3. maja 2016 smo pozitivno ocenili številne proslave po državi ob državnem prazniku upora proti okupatorju in ob 75. obletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je tudi praznik naše organizacije. Posebno smo bili zadovoljni z državno proslavo v Križankah in z vašim sodelovanjem na proslavi pred »Vidmarjevo vilo« ter z Vašim sprejemom naše delegacije 26. aprila in ob dnevu odprtih vrat 27. aprila 2016, ko smo z zadovoljstvom/priznanjem poslušali in sprejeli tudi Vaše nagovore ob teh sprejemih.

Ob tem prazniku smo izdali Zbornik 2016, v katerem 59 avtorjev obravnava NOB in OF kot prelomna dejanja v zgodovini slovenskega naroda in odsev tega časa v naših razmerah. Zbornik Vam prilagamo.

S prijaznimi pozdravi,

v imenu predsedstva
dr. Tit Turnšek,
predsednik Zveze

Spoštovani gospod dr. Milan Brglez, predsednik Državnega zbora RS

Na seji predsedstva Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije 3. maja 2016 smo zelo pozitivno ocenili številne proslave po Sloveniji, ki so bile organizirane v počastitev državnega praznika, dneva upora proti okupatorju, in ob 75. obletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Vrhunec teh praznovanj je bila državna proslava v Križankah, ki je verodostojno predstavila pomen OF in NOB kot prelomnih dejanj v slovenski zgodovini.

Z velikim zadovoljstvom in priznanjem smo poslušali Vaš govor na tej proslavi in mu pritrdili, zlasti še, ker ga razumemo kot pozitivno sporočilo vsem slovenskim državljanom o resničnem pomenu NOB in OF za osvoboditev izpod nacistične okupacije, za združeno Slovenijo, za ustanovitev slovenske republike v okviru jugoslovanske ustavne ureditve in za njeno osamosvojitve v suvereno slovensko državo pred 25 leti.

Ob tem prazniku smo izdali Zbornik 2016, v katerem 59 avtorjev odstira NOB in OF in odsev teh izjemnih dogodkov v današnjem času. Zbornik Vam prilagamo.

Z lepimi pozdravi,

v imenu predsedstva
dr. Tit Turnšek,
predsednik Zveze

Vaša ekszellenca dr. Anna Elisabeth Prinz, veleposlanica Republike Nemčije

Z zadovoljstvom se vam zahvaljujemo za prijazen sprejem delegacije udeležencev proslave ob 75. obletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je organizirala štiriletni narodnoosvobodilni boj proti okupatorjem v času druge svetovne vojne.

V častnem spominu bomo ohranili tudi, da ste ob spomenik OF pred Vašo rezidenco položili cvetje.

Z globokim spoštovanjem in prijaznimi pozdravi,

dr. Tit Turnšek,
predsednik Zveze združenj borcev
za vrednote narodnoosvobodilnega boja Slovenije

Podpora dr. Jožetu Pirjevcu

Predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije podpira dr. Jožeta Pirjevca pri vložitvi pritožbe na Ustavno sodišče zoper Boštjana M. Turka, ki ga je v kolumni, objavljeni v Reporterju 13. junija 2011, razžalil s spremembo priimka. V celoti podpiramo njegove pritožbe, saj so nesporno upravičene, ker so Turkove obtožbe absurde in očitno sovražno manipulativne. Čudimo se, da Ustavno sodišče tega ni prepoznalo.

predsednik
Tit Turnšek

IZJAVA

Sveta ZZB NOB Slovenije zaradi zaskrbljenosti nad današnjim stanjem politične kulture pri nas

Ob 75. obletnici slovenske osvobodilne vstaje leta 1941 pod vodstvom OF in ob 25. obletnici državne osamosvojitve leta 1991, ki sta bili sijajni dejanji slovenske vseljanske enotnosti, smo kot nadaljevalci njunih vrednot ob vsem ponosu zaskrbljeni nad zmeraj nižjo ravni slovenske politične kulture. Ta žal postaja nečastno komolčenje in zaslugarsko prerivanje, ki ne izbira sredstev in žene sprotno zgodovino do absurda. Takšni so ta trenutek predvsem napadi na predsednika Državnega zbora Milana Brgleza, takšna je obtožba prvega predsednika države Milana Kučana, da naj bi pred 25 leti zagrešil veleizdajo naše domovine.

Ves slovenski narod ve, kako odločilno vlogo je Milan Kučan ob osamosvojitvi v resnici odigral; in prav tako dobro ve, kako častno in odgovorno vodi najvišjo institucijo naše parlamentarne demokracije Milan Brglez. Zato ni mogoče razumeti nesramnih podtikanj in agresivnih napadov nanju drugače kot poskuse razkrajanja in destabiliziranja našega političnega prostora; kot relativiziranje vseh meril in vrednot, vsega in vsakogar. Vse to lahko tudi napoveduje naši še zmeraj mladi državi mučno in težavno prihodnost; zato te metode v imenu naših 40.000 članov odločno zavračamo.

Svet ZZB NOB Slovenije

1. Predsedstvo

5. 4. Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje; Sklepi in predlogi iz razprave na seji Glavnega odbora ZZB NOB Slovenije; Predlogi za priznanja ZB: Sklep o podelitvi listin; Sklep o podelitvi zlatih plaket najboljšim krajevnim organizacijam ZB; Sklep o imenovanju urednice Svobodne besede in o nadomestnem članu uredniškega odbora; Tekoče finančne zadeve; Druga medsebojna obvestila in dogovori.
3. 5. Poročilo o uresničevanju sklepov in potrditev zapisnika prejšnje seje; Ocena praznovanja državnega praznika Dneva upora proti okupatorju in 75. obletnice ustanovitve OF; Usoda Inštituta za promocijo vrednot NOB; Stališče predsedstva o javni skrbi za vodo; Predhodna informacija o sredstvih iz državnega proračuna za naloge ZB v javnem interesu; Druga medsebojna obvestila in dogovori.

Člani predsedstva so se udeležili:

10. 4.	spominske slovesnosti, posvečene tragediji Istrskega odreda v Stari Sušici;
12. 4.	priditve ob obletnici Sremske fronte v Adaševcu;
15. 4.	spominske slovesnosti ob obletnici streljanja talcev in ob 27. aprilu na Cvenu;
23. 4.	slovesnosti ob obletnici nanoške bitke in Dnevu upora proti okupatorju - OF na Nanosu;
25. 4.	posveta o vojaški rezervi v organizaciji ZVVS in ZŠČ v Ljubljani;
26. 4.	razširjene slavnostne seje predsedstva v Pionirskem domu;
26. 4.	državne proslave ob Dnevu upora proti okupatorju v Ljubljani;
26. 4.	sprejema pri predsedniku države v Ljubljani;
27. 4.	polaganja vencev pred grobnico narodnih herojev in Vidmarjevo hišo v Ljubljani;
27. 4.	spominske slovesnosti v spomin na padle partizane in pobite domačine leta 1942 na Preži;
21. -	priditev in dogodkov ob Dnevu upora proti okupatorju in 75. obletnici ustanovitve OF v:
30. 4.	Celju, Izoli, Mariboru, Domžalah, Škofji Loki, Gornji Radgoni, Logatcu, Žirovnici, Sromljah;
5. 5.	spominske slovesnosti, posvečene padlim v zadnjih bojih za Ljubljano na Orlah;
11. 5.	predstavitve Zbornika 2016 v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani;
11. 5.	svečanega koncerta »Na pragu svobode« v Celju;
12. 5.	priditve v spomin na spopad Tigrovcev z italijansko policijo na Mali Gori;
13. 5.	okrogle mize na temo »Prvi protifašistični upor leta 1921«;
14. 5.	proslave ob 71. obletnici zadnjih bojov v 2. svetovni vojni na Poljani;
14. 5.	srečanja borcev NOB ob 75. obletnici ustanovitve OF v Trzinu;
15. 5.	Dneva veteranov vojne '91 v Slivni pri Vačah;
15. 5.	proslave ob Dnevu slovenske vojske v Ljubljani;
15. 5.	dogodka ob postavitvi spominske plošče duhovniku Francu Malalanu – vodji upora proti fašizmu v Oslu;
19. 5.	sprejema ob Dnevu samostojnosti Črne Gore v Ljubljani;
22. 5.	slovesnosti v spomin na tragične dogodke med NOB pri Peterneleu v Goriških Brdih;
22. 5.	slovesnosti v spomin na delovanje kurirske postaje P2-P14 v Podragi;
27. 5.	spominske slovesnosti v spomin na požig vasi Gabrovica;

2. Kolegij predsednika

Vsak torek, razen prvega v mesecu

3. Mladinska komisija

25. 4. Konstituiranje mladinske organizacije ZB; Razno

4. Zgodovinska komisija

17. 5. Načrti za delo komisije v mandatnem obdobju 2015 - 2019; Razno.

5. Svet

19. 5. Obravnava zaključnega računa Zveze za leto 2015; razno.

Dr. Milan Brglez, predsednik Državnega zbora,
26. aprila 2016 na državni proslavi ob dnevu upora proti okupatorju v Ljubljani

»Svetel zgled iz naše preteklosti, ki ga praznujemo jutri, priča o pomenu upora, o tem, kaj se z upornostjo lahko doseže in kaj vse se brez nje lahko izgubi. Osvobodilna fronta je nastala zato, ker se je skupina rodoljubov in rodoljubk odločila, da se upre razkosanju Slovenije in poskusom izbrisa Slovenk, Slovencev in naše države iz svetovne zgodovine in z zemljevida. Tudi v osamosvojitveni vojni smo zmagali zato, ker smo vedeli, kaj hočemo in kako hočemo živeti: v svobodni in lastni državi.

Zato moramo izraziti svojo hvaležnost tako tistim, ki so se pred dobrimi 70 leti bojevali za to zemljo in narod, torej našim partizankam in partizanom in Osvobodil-

ni fronti, kot tudi tistim pogumnim predstavnikom teritorialne obrambe, policistom in politikom, ki so pred 25 leti pravočasno začutili zgodovinski trenutek ter branili in uresničili upanja številnih Slovenk in Slovencev, da smemo in moremo danes živeti tako, kot si želimo. Na svojem, po svoje in skupaj. Slovenijo smo si priborili in Slovenijo moramo ohraniti.

In danes? Naša pot še vedno vodi v pravo smer – v smer, ki je načrtana v ustavi Republike Slovenije; v smer vključujočega in trajnostnega družbenega razvoja; v smer, ki sledi spoštovanju vseh in vsakogar; v smer, ki vodi k naši skupni prihodnosti. Na nas je, da ji sledimo. A naša hoja bo lažja, če bomo sledili vrednotam upora, svobode, solidarnosti in poguma; vrednotam, ki so jih načrtali naši dedje in babice, očetje in matere. Za nadaljnjo ohranitev

Slovenije se bomo morali skupaj bojevati tudi za spremembe doma, za spremembe v Evropski uniji in mednarodni skupnosti, ki bodo koristile vsem, ter se hkrati upirati postavljenim pogojem, ki koristijo le peščici. Zato, spoštovane državljanke in spoštovani državljani, spoštovani Slovenke in Slovenci, si za zgled lahko vzamemo tudi Gregorčičevo kljubovanje usodi: »Kljubuj usodi, mož sam svoj bodi! Karkoli naj se ti zgodi, usode gospodar si le-ti.« Dolžni smo se upirati slabemu in se bojevati za dobro ne samo za nas, ampak za prihodnost naše države in naših otrok. Pomemben je naš zgled. Če bomo pogumni mi, bodo pogumni tudi oni. In narodu, ki je pogumen, se ni česa bati. Tak narod ima prihodnost. Že mnogokrat smo dokazali, da jo imamo, ker smo se zanj pripravljeni upreti in si jo znamo in upamo skupaj izboriti.«

Tit Turnšek, predsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, 27. aprila 2016 ob 75. obletnici ustanovitve OF pred Vidmarjevo hišo v Ljubljani

»O značaju naše NOB morada največ pove partizansko zdravstvo. Bilo je ena od bistvenih prvin nove slovenske države. V njem je delovalo več kot 200 zdravnikov, 267 medicincev in čez 3100 drugega bolniškega osebja. Imeli smo 121 partizanskih bolnišnic, v katerih se je zdravilo več kot 15.000 ranjencev. Sredi vojne vihere je bil, na primer, angažiran IX. korpus za prenos ranjencev na varno. Na osvobojenih ozemljih se je vzpostavljalo slovensko šolstvo. Otroci na Štajerskem so v šoli spet lahko govorili slovensko. Imeli smo svoje ilegalne tiskarne. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je leta 1942 izdalo pesniško zbirko Mateja Bora: Previharimo viharje. Pokrajinski odbor OF za Gorenjsko je izdal leta 44 ob 100. obletnici Zdravljico Franceta Prešerna. Ustanavljale so se kulturne skupine. Ustanovilo se je gledališče. Česa podobnega do danes ni bilo v nobenem odporiškem gibanju v svetu.

In kot je zapisal Matej Bor: »Kadar čez gozdove viharji rjovejo, se drevesa svojih korenin zavedo«. Zavedli smo se svojih korenin. Vse to se je dogajalo sredi okupirane Evrope.

K matični državi sta bila priključena velik del Primorske in Prekmurja. Na slovenski obali je zasijalo sonce svobode.

Bili smo del velike zavezniške koalicije, ki so jo sestavljale liberalno kapitalistične Velika Britanija in Združene države Amerike ter komunistična Sovjetska zveza. Ideološke razlike jih v tem skupnem boju niso prav nič motile. To ni bila ideološka ali verska vojna. Zelo jasno je bilo, kdo je sovražnik in kdo zaveznik. Tega se za nazaj ne da spreminjati. Tudi zato je nesmiselno in klavirno opravičevati kolaboracijo z nekakšno ideološko vojno proti komunizmu. Skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi smo bojevali neenak boj z okupatorjem.

Zavezniki so prepoznali naš prispevek k skupnemu boju proti silam osi in se nam zanj večkrat tudi zahvalili. Dwight Eisenhower se je za zdravljenje zavezniških

letalcev zahvalil zdravnici Bidovec: »Tega, kar ste storili za nas, ne bomo mogli nikdar poplačati, zato pa tega ne bomo nikdar pozabili.« Veliko večino svojega ozemlja smo osvobodili sami. Na slovenskih tleh je bilo prvo osvobodeno ozemlje sredi okupirane Evrope. Za vse to je bil potreben pogum. To je tisti pogum, s katerim smo branili dostojanstvo svojega naroda, katerega bistvo je v verz strnil že davno prej France Prešeren: »Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužnje dnovi.«

V NOB so se izoblikovale vrednote: požrtvovalnost, domoljubje, tovarištvo, solidarnost, poštenost, suverenost. Spoštujemo preteklost, radi se je spominjamo, ponosni smo nanjo. Ne bomo pa dopustili, da jo kdor koli potvarja. Črpamo iz vrednot, ki so se izoblikovale v NOB, toda nismo zagledani v preteklost. Nenehno se sprašujemo, kaj te vrednote pomenijo danes za današnji čas. Ni nam vseeno, kam gre naša domovina, kaj se dogaja okoli nas. Ponovno bo treba zbrati pogum in kdaj komu reči tudi ne!»

Dr. Matjaž Kmecl, podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, 26. aprila 2016 na slavnostni razširjeni seji glavnega odbora v Festivalni dvorani v Ljubljani

»Naj pa v tej zvezi in ob tej slovesni obletnici vsaj jaz osebno predlagam, da se s posebnim spoštovanjem spomnimo krščanskih socialistov. Bili so eden od stebrov slovenskega NOB.

Pod njihovim vodstvom in z njihovim spodbujanjem se je bojevala množica kmečkih fantov in deklet, žena in mož in mnogo študentov. Njihov vodja Edvard Kocbek je bil eden najpomembnejših ideologov in aktivistov NOB. Po vojni pa so ga njegovi bojni tovariši kljub izrecni drugačni zaobljubi v programski izjavi novembra leta 1941 povsem netovariško odrinili. Po domače povedano: snedli so besedo in ob tem tudi daljnosežno načeli izvirno pluralnost Osvobodilne

fronte. Predvsem kmečki fantje in dekleta z vrstniškimi študenti so že na začetku odpora izbojevali nekaj pomembnih bitk, ki so ostale celo zamočlane. Bili pa so verni kristjani, zvesti polnovredni in resnični človečnosti in s tem domovini. Zato bi bilo prav, da gredo ob tej obletnici na njihove grobove vsi tisti naši člani, ki so enako verujoči, ter molijo v njihov spomin in zahvalo. Tako kot je storil celovško-krški škof Schwarz na Koroškem pod Arihovo pečjo. Takrat je tudi povedal, zakaj: ker je pozaba podaljšana spozaba nad žrtvami in ker pač čas ne zaceli vseh ran.

V naši Zvezi smo, zvesti pluralnosti OF, že zdavnaj po človeško odpustili vsem, ki so jih okupatorji zvabili v tistih surovih in nasilnih časih medse, čeprav izdaja domovine in lastnih ljudi nikoli v zgodovini civilizacije ni veljala za nič lepega. Obžalovali

smo že nekajkrat tudi katero koli pobijanje ljudi v katerem koli političnem imenu. Ne mislimo pa odpustiti – najbrž prav nihče izmed naših 40.000 članov – tistim, ki še danes delajo iz preteklosti umazano politiko, mešajo prihodnost z blatom in nam jo s tem sproti razprodajajo in uničujejo. Največkrat celo z domoljubnimi frazami in zastavami, kot se je zadnje čase na debelo razpaslo.

Nocoj bomo zakurili kresove in praznovali, da smo imeli 1945. tako ponosne, uporne, zveste in pogumne ljudi! Sijajno se je ozreti v zgodovino in jih tam ugledati v njihovi neskončni zvestobi. Cankar je takšne pri nas videl samo še v kmečkih uporih pred stoletji, 1941. pa bi bil zagotovo sam med njimi, kot je bil njegov umetniški tovariš Župančič. Naj živi izročilo Osvobodilne fronte slovenskega naroda!«

Dr. Jože Pirjevec, zgodovinar, 27. aprila 2016 na slovesnosti ob vnovični postavitvi spominskih tabel v Bazi 20 v Kočevskem rogu

»Na srečo se je pojavila v tej obupni situaciji, med najtežjimi v okupirani Evropi, nova elita, sestavljena večinoma iz mladih ljudi, ki so vzeli stvari v svoje roke in se odločili za upor.

Šlo je za nadvse drzno dejanje, če pomislimo na razmerje sil: na eni strani mogočni Tretji rajh z vsem svojim vojaškim in intelektualnim potencialom ter s svojimi številnimi zavezniki, začeni z Italijo, na drugi peščica patriotov različnih ideoloških nazorov – komunisti, krščanski socialisti, liberalci – združeni samo v prepričanju, da se je treba upreti sovražnim tujcem, glasnikom pogleda na svet, ki je s svojim naukom o rasni prevladi izbranih nacij nad manjvrednimi, med katerimi so bili tudi Slovani, nasprotoval samim temeljem evropske civilizacije. Nasprotoval je krščanski ideji bratstva, liberalni ideji svobode, socialistični ideji enakosti. V imenu teh vrednot, ki so jih oplemenitili še z idealom Zedinjene Slovenije, vpete kot avtonomen subjekt v družino evropskih narodov, so ti mladi dali zagon osvobodilnemu gi-

banju, v katerega se je vključil najbolj izobraženi, razgledani, narodnostno zavedni del Slovencev.

Baza 20, ta zaselek kolib v kočevskih gozdovih, je postala eno od redkih žarišč svobode v zaslužnji kontinentalni Evropi. Ne samo to, bila je prestolnica slovenskega uma in poguma, kakršne v svoji zgodovini še nismo imeli. Ko poudarjam pomen Osvobodilne fronte in njenega motorja, Komunistične partije Slovenije, nisem pripravljen spregledati napak, slabih ali krivičnih odločitev, celo zločinskih dejanj, ki so bili storjeni med vojno in po njej in so prizadeli na žalost tudi nedolžne ali nevedne. To pa še ne pomeni, da bi bil pripravljen zaradi njih zanikati veličino in pomen našega odpora, ki je rasel iz težnje množic do svobode in pravičnejše družbene ureditve. Brez te kolektivne volje, ki je dajala partizanskemu boju netivo, brez žrtvovanja tisoč in tisoč mladih in starih, mož in žena slovenski narod ne bi izšel iz strašnega ognja druge svetovne vojne kot zmagovalec, ne bi postavil temeljev svoje državnosti, ne bi zakoličil meja, ki jih imamo – skratka, ne bi stopil v zgodovino kot osebek, ki mu pred drugi-

mi starodavnimi in slavnimi narodi Evrope ni treba kloniti glave.

Izhajajoč iz tega prepričanja sem mnenja, da so na stranpoti tisti, ki skušajo danes zanikati in omadeževati dediščino narodnoosvobodilnega boja in celo opravičujajo, da ne rečem poveličujejo hlapčevsko sodelovanje z okupatorjem. V svojem sovraštvu do enopartijskega režima, ki se je uveljavil po vojni in je stvar preteklosti, pozabljajo na epsko dimenzijo našega upora in na njegov prispevek k boju protihitlerjevske koalicije, brez katerega ne bi bilo sodobne Evrope. Gre za retrogradno miselnost, ki sodobni slovenski družbi ne more dati nič konstruktivnega, saj se odpoveduje dediščini, na kateri sloni naša država. To pomeni, da se je treba taki miselnosti upreti, če nočemo zapraviti rezultatov, ki smo si jih pridobili zahvaljujoč Osvobodilni fronti in vsem tistim, ki so z njo sodelovali. Mislim, da ne pretiravam, če rečem, da Slovenija nima prihodnosti, če ne gradi na vrednotah, ki so bile izpovedane pred 75 leti v Vidmarjevi vili v Ljubljani in so bile pozneje udejanjene v divjini Kočevskega roga. Zato mora OF v naši zavesti živeti, danes in jutri!«

Borut Pahor, predsednik Republike Slovenije, 26. aprila 2016 ob sprejemu članov razširjenega predsedstva Glavnega odbora ZZB za vrednote NOB v Ljubljani

»Ni razlogov, da bi v temelju dvomili o poslanstvu narodnoosvobodilnega boja za Slovence in za ves svobodoljubni svet. V prvi vrsti je bil to upor proti okupatorju. Slovenci smo se sami, po svoji odločitvi, s svojim pogumom in močjo ubranili pred okupatorjem in s svojimi silami pripomogli, da se je premagalo nemške, italijanske in druge okupacijske sile. Moje mnenje je, da je za vsak narod zelo pomembno, da v zgodovinskem spomi-

nu nima temnih lis in da k temu lahko pripomore odkrita, poštena in jasna razprava. Ustanovitev OF je pomenila zametek nečesa, kar je v štirih letih osvobodilo Slovenijo, in brez tega gibanja Slovenci ne bi bili na pravi strani zgodovine in ne bi sami ubranili svoje domovine pred okupatorjem. Zato je ta dogodek zelo impozanten del slovenske zgodovine, na katerega smemo biti upravičeno ponosni. Seveda to ni bil enoznačen čas, bili so vzporedni procesi, o katerih še danes teče beseda, in zato moramo vsi, ki cenimo, spoštujemo partizanski boj in s ponosom gledamo nanj, toliko bolj prispevati

k resnicoljubni razpravi, da bi ohranili pomen NOB in da se ta ne bi izgubil v razpravah o državljanski vojni in o surovih pobojih razrednih sovražnikov po njej. Imamo eno državo in moje sporočilo je, da si moramo prizadevati za eno domovino. Imam občutek, da smo na boljši poti kot pred časom.

Moramo poskušati sodelovati, kar je pomembno, ker različno mislimo, ter da te razlike premostimo in dosežemo enotnost. Druga pot so prepiri o vseh majhnih stvareh, ki namenjajo več pozornosti stvarjem, ki nas razdvajajo, kot tistim, ki nas povezujejo. Slovenci imamo obe izkušnji.«

Dr. Ljubo Bavcon, član Sveta ZZB za vrednote NOB Slovenije, 11. maja 2016 ob predstavitvi Zbornika 2015 v Ljubljani

»Slovenski zbornik, ki ga danes predstavljamo, je spomenik Osvobodilni fronti in veličastnemu obdobju v zgodovini slovenskega naroda, ki mu je bila na čelu tudi s svojimi vizijami v devetih temeljnih točkah, in hkrati kritično sporočilo preteklosti za prihodnost.

Globoko se me je dotaknil govor našega podpredsednika tovariša Matjaža Kmecla na proslavi v Festivalni dvorani, ko je z izjemnim občutkom za pravo mero in tudi kritičnost postavil občudovanja vredno podobo Osvobodilne fronte v očeh in zavesti vrhunskega slovenskega intelektualca in kulturnika. Močan vtis je name naredil slavnostni govor dr. Milana Brgleza, predsednika državnega zbora. Naj poudarim povsem jasno, nedvoumno in po petindvajsetih letih naše samostojne državnosti prvo odločno državno opredelitev Osvobodilne fronte in

narodnoosvobodilnega boja kot odločilne prelomnice v zgodovini slovenskega naroda. Brez te prelomnice ne bi bili mogoči osamosvojitve in mednarodno priznana državnost Slovenije, je med drugim povedal predsednik državnega zbora. Zdaj bi že moralo biti vsakomur jasno, da svoboda ni samoumevna in da morejo in morajo nove, mlade generacije svoj obstoj in svojo prihodnost samozavestno graditi na pogumnem in ponosnem boju za vrednote, ki so zapisane v devetih temeljnih točkah Osvobodilne fronte, ne pa na nacionalnem izdajstvu in poniglavi kolaboraciji z nacizmom in fašizmom.

Ta splošni okvir letošnje obletnice OF še toliko bolj poudarja vsestransko odličnost zamisli našega spoštovanega in draga častnega predsednika, tovariša Janeza Stanovnika, kako naj Zveza borcev za vrednote NOB proslavi to obletnico. Najprej, si je najbrž rekel, mora biti med drugimi proslavitvenimi dejanji tudi knjiga, saj je knjiga eden od stebrov in sim-

bolov slovenstva, a ne samo slovenstva, je bistvena sestavina tudi svetovne kulturne zakladnice. V časih moje mladosti in vse do današnjega dne je izid vsake slovenske knjige pomenil zame, za mojo generacijo in za vsaj še dve za menoj praznik in neke vrste čudež. Ta mali narodič, ki ga je tudi še leta 1941 sestavljal večinsko kmečki sloj, večno ogrožen s severa, zahoda in vzhoda, kot je zapisal prof. Pirjevec, je zmožni toliko moči, da je poleg prizadevanj za ohranitev svoje fizične in duhovne eksistence porodil še nenavadno veliko število pesnikov, pisateljev, znanstvenikov in sploh publicistov, to je zares čudež. In še več, ta mala in skromna, pa še skregana skupina ljudi izdaja vsako leto več knjig, ki bogatijo zakladnico slovenske in vedno bolj tudi svetovne kulture. Zamisel tovariša Stanovnika, sourednice dr. Nevenke Troha in vodstva naše organizacije, ki je zamisel sprejela, ima torej globoko v bit slovenskega naroda vsajene korenine.«

SVOBODNA
B E S E D A

www.svobodnabeseda.si

facebook: Svobodna beseda

e naslov: svobodna.beseda@gmail.com

Z Danilom Škorjo po 71 letih vnovič na usodni koti **Zasvetil se je Mostar v spomladansko jutro**

V Mostar smo šli v zadnjih treh letih tretjič z istim ciljem: obiskati koto nad mestom, kjer je bil 14. februarja 1945 med osvobajanjem Mostarja hudo ranjen Danilo Škorja, borec 3. prekomorske udarne brigade. Tokrat nam je uspelo, in to s pomočjo policijskega atašēja na slovenskem veleposlaništvu v BiH, Janka Gorška, in njegovega bosanskega kolega, Seja Humačkića iz Mostarja. Danilo Škorja je marca praznoval 91. rojstni dan.

// PIŠE: Aleksandra Jankovič // FOTO: Ibrahim Durmo

Danilo Škorja nam je vso pot do Mostarja navdušeno opisoval pot svoje brigade. Človek res kar težko verjame, kaj vse so borci takrat zmogli. »Bili smo mladi, na utrujenost in nevarnost niti pomislili nismo! Kar šli smo,« je pripovedoval.

Danilova kalvarija se je začela že veliko prej. 8. marca leta 1943 so italijanske posebne sile ob pomoči policije vdrle v njegovo rojstno vas Črnotiče in sredi noči odpeljale s seboj še edino delovno silo, ki je lahko obdelovala zemljo – vse fante, rojene leta 1925 in 1926. Aretirani so bili na silo in odpeljani v taborišča na jugu Italije, kamor so jih zaprli in jih nadzirali kot vojne ujetnike – »partiza-

ugotavlja Danilo, ki vidi v tem zaničevanju primorskih fantov, žrtev fašizma.

Iz taborišča v partizane

»Takoj ko smo dobili zvezo s partizani, smo se določili, da se jim pridružimo. Ustanovili smo 3. prekomorsko udarno brigado, ki naj bi odšla v Slovenijo, na osvobodeno ozemlje v Beli krajini. A namesto tja smo odpluli na Vis, branili otok in zatem napadali še druge otoke. Na koncu smo osvobodili Brač, Korčulo in polotok Pelješac; na kopno smo se izkrcali v Omišu in šli skozi Zagoro vse do Trogirja. Ves čas smo se spopadali s sovražnikom. V Trogirju smo nekaj dni počivali, nato pa je prišel ukaz, da mora-

brez strehe nad glavo. Ves 8. dalmatinski korpus je deloval na tem območju in košček za koščkom osvajal ozemlje. Območje je bilo zelo pomembno za Nemce in domače ustaše, zato smo se le s težavo prebijali, saj je bilo vse zaminirano. Brigada je tu utrpela velike izgube, moja četa je izgubila komandanta Repiča in komisarja Bončino.«

Ko smo prispeli pod Biokovo, se je Danilo Škorja spominjal: »Tudi tu čez smo šli v vsiljenem pohodu. Ko smo že menili, da se bomo skozi Liko vendarle odpravili v Slovenijo, je prišel ukaz, da moramo na pomoč v Hercegovino. Začela se je nova drama: z vso opremo smo se povzpeli na tovarnjake, se odpeljali do Splita, nato z ladjo do Omiša, potem pa tule čez, pa skozi Zagoro in Imotski do Širokega brega – v treh dneh. Bili smo popolnoma izčrpani.«

Po prihodu v Mostar nas je v hotelu obiskal **Sejo Humačkić** in nam zaupal tragično zgodbo svoje družine v zadnji balkanski vojni; Danilo pa mu je po spominu opisal, kaj je videl s »svoje« kote. Na Musali, kjer Mostarčani ob dnevu osvoboditve počastijo spomin na svoje junake, ki so postali žrtve okupatorja in domačih izdajalcev, je Danilo zbranim

Naša oblast žal še vedno trdi, da smo bili italijanski vojaki, v nas ne vidijo žrtev fašističnega in vojnega nasilja, ampak celo drugorazredne borce.

Obisk in pripoved Danila Škorje sta pritegnila tudi pozornost bosansko-hercegovskih medijev.

ne«. »Naša oblast žal še vedno trdi, da smo bili italijanski vojaki, v nas ne vidijo žrtev fašističnega in vojnega nasilja, ampak celo drugorazredne borce, čeprav smo se, takoj ko je bilo mogoče, kljub velikemu trpljenju in žrtvam prostovoljno odločili za boj za domovino,« trpko

mo v vsiljenem pohodu na Konjevrate nad Šibenikom, s čimer bi Nemcem preprečili napredovanje proti Kninu. Sovražniku smo povzročili hude izgube, zanjete pa predali oblastem. Sami smo nadaljevali do Drniša in osvobodili Knin. Vse to je trajalo 40 dni, brez počitka in

spregovoril lani. V slovenščini. Postal je legenda. Tudi letos so ga sprejeli z velikim navdušenjem.

Nato smo se s tovariši iz vse Bosne odpravili proti enemu najlepših spomenikov v Jugoslaviji, posvečenemu NOB. Partizansko pokopališče, veličastno

delo arhitekta Bogdana Bogdanovića, je popolnoma uničeno. Spremenilo se je v prisposodo človeškega zla, norosti, omejenosti in nizkotnosti, predvsem pa znova in znova prebujajočega se fašizma. Mostar je poraženo mesto, v katerem in o katerem vsi molčijo, kot je v svojem esaju zapisal Dragan Markovina. Danilo pravi, da je razočaran, hkrati pa vidi v tem dokaz, da se novi fašisti maščujejo celo padlim.

Tudi spomenika, ki so ga na Danilovi kotu padlim tovarišem na svoje stroške leta 1981 postavili prekomorci ob pomoči republike Slovenije, ni več. Ko smo prispeli tja, so nas pričakali le temelji, na katerih je nekoč stal. Zdaj je

boja. Prebili smo se tako daleč v zaledje Mostarja, da smo ostali brez oskrbe, brez hrane in streliva. Prišel je ukaz, naj se najdemo in si hrano pridobimo od ljudi na območju. Žal je bilo to gorato in redko naseljeno, poleg tega je bilo veliko snega. Nikjer ni bilo nobenega moškega, doma so bili le starejše ženske in otroci. Vsi drugi so šli z ustaši – kamišarji. Hrano smo si morali priskrbeti s silo. Sovražniki so nam bili povsod za petami. Klali smo ovce, koze in koanje; na hitro smo jih morali speči, včasih smo jedli še vse napol surovo. Poleg tega smo morali varčevati s strelivom, ker je bilo pred nami še glavno sovražno oporišče pred Mostarjem. Zaradi

Na mesto, kjer je nekoč stal spomenik, so položili cvetje.

tam repetitor. Ni več niti grobnice 184 borcev in bork iz slovenskega Primorja in Istre, čeprav je ob zavzetju dominantne kote 684 v enem samem, odločilnem dnevu, padlo kar 72 Danilovih soborcev. In kako se počuti človek, ko se po 71 letih znajde na kraju, kjer je bil hudo ranjen in kjer so za vedno ostali njegovi tovariši? Drug drugemu so obljubili, da bodo preživeli obiskali grobove padlih.

Ko se je Danilo ozrl okoli sebe, je razburjen vzkliknil: »To je to! To je ta vrtača! Tu me je zadelo!« V daljavi je bilo mesto, tam je bilo letališče ...

Ranjen, a živ

»V hercegovsko hribovje smo se zalezli po enem samem dnevu počitka. Takoj zvečer smo naleteli na prvo postojanko bosanskih kamišarjev. Sledil je boj, odgnali smo jih, vendar so nas ves čas napadali, tako da ni bilo niti dneva brez

vsega tega smo bili popolnoma izčrpani in še zdaj se čudim, kako smo vse to zdržali.

Po desetih dneh bojev smo se 13. februarja 1945 le prebili pred Mostar in se rešili snega in mraza. Prišli smo na vrh planine Crni vrh, na Planinico, do kote 868, in dalje do kote 684, do zaselka Trnovača. Naša 1. četa 2. bataljona se je že spuščala proti Mostarju. Videli smo že mesto in letališče. Bila je noč, nenadoma pa so nas z vseh strani Nemci začeli stiskati v obroč. Odgovorili smo z orožjem, obroč je postajal čedalje ožji. Nenadoma na naši levi in desni ni bilo nikogar od naših. Pravočasno so se umaknili. Tudi naša skupina se je branila z orožjem; imeli smo srečo, da smo imeli dovolj streliva za lahki mitraljez, zato se je tudi nam uspelo izviti iz obroča in se vrniti v četo. Nemci so zavzeli že ves Crni vrh, utrdili so se na dominantni koti in si iz kamena zgradili bunkerje in gnezda. Ko se je naša

Partizansko pokopališče, veličastno delo arhitekta Bogdana Bogdanovića, je popolnoma uničeno. Spremenilo se je v prisposodo človeškega zla, norosti, omejenosti in nizkotnosti, predvsem pa znova in znova prebujajočega se fašizma.

skupina vrnila v četo, nam je poveljnik dejal, da nas je že odpisal. Bil je vesel, da smo bili spet vsi skupaj. Noč do naslednjega dne, 14. februarja, je naša četa spet prebila v snegu na rezervnem položaju. V jutranjih urah je najprej krenil v napad 3. bataljon. Gledali smo, kako so tovariši jurišali na koto. Ni jim uspelo zavzeti, bilo je veliko žrtv, pa tudi veliko ranjenih. Potem pa je prišel ukaz iz divizije: '1. četa 2. bataljona 3. prekomorske udarne brigade, v napad! Starešine naprej, borci za njimi! Crni vrh je treba zavzeti ne glede na žrtve!'

Pred menoj je bil poveljnik čete Mirko Eržen. Dajal je navodila borcem za mano. Imeli smo mitraljeze in smo napredovali. Še ko je bil ranjen, je zavpil: 'Danilo, za mano! Naprej!' Stopil sem naprej – in takrat je počilo. Zadelo me je v obraz, obrisal sem si kri in se obrnil; drugi šrapnel mi je priletel v kolk in boj je bil zame končan. Ko sem se zavlekel v zaklon, me je bolničar vprašal, ali bom lahko hodil. Odvrnil sem, da bom. Spominjam se le še, da so naši zavzeli še zadnji bunker, potem pa sem se onesvestil.«

Danilo se je zbudil v brigadni ambulanti za prvo pomoč, kjer je bilo zbiralishče ranjencev. Komisarji so ga po navodilih bolničarjev vso noč nosili po snegu, v ambulanti pa je bil tudi ranjeni komandant. »S tovrnjakom so nas odpeljali v Imotski, tam pa so nas razporedili glede na zahtevnost poškodbe in nas poslali na zdravljenje. V Jelsi na Hvaru sem ostal vse do avgusta leta 1945. Doma niso vedeli, kaj je z mano; govorilo se je, da sem mrtev. A prišel sem domov in sem še vedno živ,« je sklenil Danilo Škorja.

In priznal, da je zelo vesel, da mu je po mnogo letih le uspelo obiskati zanj usodni kraj. Posebej je hvaležen tovarišema, ki sta ga 14. februarja peljala na to mesto in mu izpolnila veliko željo. »Posebno sem bil srečen, ko mi je mlado dekle dejalo: 'Hvala vam, da ste osvobodili naš Mostar in nam omogočili, da to zdaj proslavljamo.' Morda pa le ni bilo zaman.« ■

Milan Bračika

Drugega februarja se je na ljubljanskih Žalah množica ljudi poslovila od Milana Bračike, prvoborca in dolgoletnega predsednika ZB Brdo v Ljubljani. Bil je človek širokih obzorij, jasnih misli, prijazen do vseh dobrih ljudi, ki jih je imel rad, oni pa njega.

Rodil se je leta 1923 v uspešni in domoljubni kmečki družini v Metliki. Ob okupaciji je bil dijak klasične gimnazije v Zagrebu. Že leta 1941 je začel sodelovati s tamkajšnjo organizacijo odpora proti okupatorju. Od junija do septembra leta 1942 je bil v ustaškem zaporu v Karlovcu, a so ga izpustili brez sodbe. Leta 1943 je z odliko maturiral in 8. julija odšel v partizane v Dolenjski odred. Oktobra leta 1943 je bil v XV. diviziji

nekaj časa zaradi znanja latinščine odgovoren za lekarno, pa tudi za druga dela v štabu.

Po koncu vojne in demobilizaciji je Milan Bračika študiral in leta 1951 diplomiral na Fakulteti za agronomijo. Z dekretom je prvo službo nastopil na Hrvaškem, v kobilarni v Kut-

jevu. Tam je srečal svojo bodočo ženo. Leta 1956 je prevzel vodenje srednje kmetijske šole v gradu Grm pri Novem mestu, kjer je že pokazal svojo nadarjenost za organizacijo in vodenje, kar je opazilo tudi republiško vodstvo. Nato je prevzel oživiljanje Kmetijsko-gozdarskega podjetja v Kočevski Reki in iz njega naredil uspešno in pomembno podjetje. Leta 1971 je postal pomočnik generalnega direktorja podjetja Emona. Pozneje je postal uspešen in priljubljen direktor Perutnine Zalog, poznejše Jate. Bil je tudi član izvršnega sveta mesta Ljubljana, odgovoren za preskrbo s hrano. Uspelo mu je razširiti oskrbo z domačimi kmetijskimi pridelki.

Za svoje uspešno in požrtvovalno delo na različnih področjih je dobil številna priznanja: red za zasluge za narod, red dela z zlatim vencem, srebrno plaketo SOZD Hmezad, priznanje Zveze kmetijskih inženirjev in tehnikov, red za vojne zasluge s srebrnimi meči, odlikovanje Zveze borcev za sodelovanje v NOB v obdobju od 1941 do 1945.

KO ZB Vrhovci Brdo Kozarje

Karol Rus

Lani, 16. oktobra, smo se na pokopališču v Hrovači pri Ribnici poslovili od prijatelja, borca, partizana, upokojenega polkovnika JLA in vse do poznih let dejavnega Karola Rusa. Rodil se je 7. novembra 1921 v številni kmečki družini v Travniku v Loškem Potoku. Po končani osnovni šoli si je želel pridobiti poklic, a ker je bil očetu v pomoč pri kmečkih in gozdnih delih, se mu želja ni uresničila. Svoje mladostne želje je uresničeval drugače. Bil je nadarjen za glasbo in kot najmlajši član vaškega tamburaškega zbora je igral na harmoniko in več drugih glasbil. Skupaj s štirimi brati je bil član Sokola, v katerem se je ukvarjal z orodno telovadbo. Ob okupaciji leta 1941 so Italijani takoj po prihodu v kraj začeli teror, požigali so hiše, izvajali aretacije in obsodbe na zaporne kazni. Med obsojenimi je bil tudi njegov starejši brat Franc, ki je preživel leto dni strogega zaporu.

Karol je že aprila leta 1942 odšel v partizane, postal je borec Zidanškovega bataljona in se z njim udeležil številnih akcij. Poleti leta 1942 so se med roško ofenzivo organizirali v manjše skupine. Njegova skupina se je zatekla v gozdni masiv Mušnevec nad Belo vodo. Območje so Italijani temeljito

prečesali, streljali talce in požigali vasi, zgorela je tudi Karlova rojstna vas. Med drugimi so ustrelili štiri učitelje v Mrta-lozu, zgodila se je tragedija bolnišnice Ogenca, osemnajst talcev so ustrelili v Sodolu. Ker je ofenziva trajala zelo dolgo, so bili borci telesno in duševno izčrpani in take so zajeli sovražniki. Karol je pristal v koncentracijskem taborišču Padova, kjer je zaradi nečloveških razmer in lakote komaj preživel in dočakal kapitulacijo Italije. Taborišče so zajeli Nemci in ujetnike s transportom prepeljali do Ljubljane, od tam pa v Dachau. Karolu je v Ljubljani uspelo pobegniti. S pomočjo zvez se je skozi žico prebil v Polhograjske Dolomite in se pridružil partizanski enoti. Tedaj še ni vedel, da je avgusta leta 1943 padel brat Anton kot komandir čete v Šerčerjevi brigadi. V partizanskih enotah so bili štirje bratje Rus.

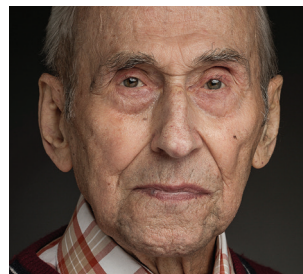
Kmalu so Karola napotili v 31. (Triglavsko) divizijo in ga dodelili k štabni enoti za zveze. Na svobodnem ozemlju v Beli krajini je opravil tečaj za telefonske in radiotelegrafske zveze. Vrnil se je na Primorsko in bil med drugim v enoti, ki je spremljala transport ranjencev na letališče v Nadlesk. Zaradi svoje predanosti, mladostnega poguma in odgovornosti je postal komandir čete za zvezo. Po koncu vojne je odšel v višjo oficirsko šolo v Beograd, na tehnično izpopolnjevanje na področju radijskih zvez. Po končanem šolanju se je vrnil v Slovenijo in opravljal številne funkcije v štabih JA.

Svojo poklicno pot je nadaljeval v Zagrebu, kjer je bil 20 let, vse do upokojitve, predavatelj na oficirski šoli za področje radijskih zvez. Aktivno se je vključil tudi v delo borčevske organizacije v Zagrebu. Po ženini smrti se je leta 1982 vrnil v Slovenijo in vse do smrti živel v Ljubljani. Bil je član ZB za vrednote NOB Ljubljana Bežigrad. Bil je nosilec številnih vojaških priznanj in odlikovanj mesta Zagreb. Do konca je ohranil svojo samostojnost, pri 94 letih je še vozil avto in bil še vedno dejaven. Od Karola Rusa smo se poslovili v navzočnosti članov ZB Bežigrad in ZZB za vrednote NOB Ribnica.

Stanko Rus

Valentin Zdravko Petrič

Zadnje dni januarja smo na zadnjo pot na ljubljanskih Žalah pospremili tovariša Valentina Zdravka Petriča, upokojenega prometnega inšpektorja MNZ in člana ZZB za vrednote NOB Slovenije. Zdravko Petrič se je rodil 30. marca 1927 v delavski družini na Škofljici pri Ljubljani. Že kot gimnazijca ga je ujela okupacija, ko je – star komaj 14 let – delal kot progovni delavec. Njegova družina je bila zavedna in vključena v

osvobodilno gibanje. Starejši brat Srečko je kot partizan padel leta 1942 v roški ofenzivi. Oče je bil interniran na Rabu, nato pa je bil odposlanec Kočevskega zbora. Konec leta 1943 so ga umorili Nemci. Sestra Marija je preživela taborišče Ravensbrück.

Po kapitulaciji Italije se je Zdravko pridružil SNOB Frana Levstika, 10. novembra 1943 so ga na Igu ujeli in ga 6. decembra poslali v taborišče Dachau, kjer je imel številko Rdeči trikotnik J 59565. Marca leta 1944 so Zdravka z večjim transportom poslali na graditev podzemnih

oborožitvenih tovarn v dolino Neckarja v Franciji, in sicer v taborišče Neckarelz, ki je bilo izpostava taborišča Natzweiler. Dobil je novo številko: 58963. V poletju 1944 je bil izdan ukaz SS, da je treba vse mladoletne ujetnike prestaviti iz natzweilerskih vzporednih taborišč v osrednje taborišče Natzweiler in nato naprej v druga taborišča. Avgusta leta 1944 so približno 200 mladoletnih ujetnikov, med katerimi je bilo pet Slovencev letnika 1927, prepeljali v Mauthausen. Na tej poti sva se z Zdravkom prvič srečala. A Mauthausen je bil le vmesna postaja, po nekaj dneh so nas prestavili v Gusen I. Taborišče je imelo ogromne kamnolome, mi pa smo pristali pri izdelavi letal Messerschmitt. Zdravko je dobil novo številko, 91299. Prestala sva težko preizkušnjo v Gusnu I, sledil pa je Gusen II. To taborišče je imelo le en vhod in le en izhod. Prvega si prestopil na dveh nogah, drugega pa le v obliki dima in pepela.

Tovarne letal Messerschmitt so bile za taboriščem Gusen II v vasi St. Georgen globoko pod zemljo, deset kilometrov jih je bilo in smo se vsak dan na delo vozili z razpadajočim vlakom. Ujetniki v tem taborišču so preživeli le mesec ali dva. Zdravko je ob neverjetni življenjski energiji prestal tudi preizkušnjo taborišča Gusen II in od tam sva se po osvoboditvi v istem improviziranem transportu vrnila domov v Ljubljano.

Po vrnitvi sta se ločili tudi najini poti. Zdravko je bil v svojem poklicu uspešen in sva se pogosto srečevala. A žal zdravje ni zdržalo in tako smo se v žalosti poslovili od njega.

Dušan Stefančič

Stanko Zupanc

Na začetku aprila smo se na pokopališču v Gotovljah pri Žalcu poslovili od Stanka Zupanca, nekdanjega borca Tomšičeve brigade. Vse do svojega 87. leta je ostajal čvrst in veder, v zadnjih mesecih pa so se njegove zdravstvene težave poglobljale. Tovariš Stanko se je rodil v zavedni kmečki družini z napredno vzgojo in navezanostjo na zemljo in domačijo. Zemlji je ostal zvest vse življenje, saj je večji del delovne dobe preživel v ugledni in mogočni kmetijski organizaciji Hmezd Žalec.

Kot mlad fant je najprej začel sodelovati v OF kot aktivist, oktobra leta 1944 pa se je pridružil Tomšičevi brigadi, saj so bili v partizanih že trije njegovi bratje. Sodeloval je v sklepnih bojih partizanskih enot na Poljani na Koroškem.

Po osvoboditvi in demobilizaciji se je takoj pridružil akcijam za obnovo domovine. Zgodaj se je vključil v borčevsko organizacijo in bil vse življenje v njej zelo aktiven borec za vrednote NOB. Več kot 30 let je bil predsednik pododбора borcev Tomšičeve brigade iz Spodnje Savinjske doline, član glavnega odbora te brigade in član glavnega odbora legendarne XIV. divizije. Redno se je udeleževal spominskih prireditev na Graški gori in srečanj soborcev. Več mandatov je bil predsednik Občinskega odbora ZB Žalec in predsednik krajevne organizacije. V Združenju borcev za vrednote NOB Žalec je bil več mandatov podpredsednik, član predsedstva in nazadnje predsednik nadzornega odbora. Bil je znan organizator in reden udeleženec spominskih prireditev in komemoracij. Njegova govorjena ali pisna beseda je bila vedno odkritosrčna in ostra do težav ali stranpoti že v obdobju socializma, še bolj pa v času po osamosvojitvi. Kritičen je bil zlasti do sramotne razprodaje družbenega premoženja, ki ga je tudi sam soustvarjal. Bolele

so ga krivice do delavstva, revščine in brezposelnosti.

Vaščani Gotovelj, Žalca in vse Spodnje Savinjske doline se bomo Stanka Zupanca spominjali kot uglednega in zavednega Slovenca. Poznali smo ga tudi kot dobrega pevca moškega KUD Gotovlje. Z velikim zanosom je rad zapel čudovite partizanske pesmi, posebno na tradicionalnih partizanskih srečanjih. O NOB je pogosto spregovoril mladim po šolah. Za njegove zasluge mu je ZZB za vrednote NOB Slovenije pred dvema letoma podelila zlato plaketo za življenjsko delo, prejel pa je tudi zlati grb mesta Žalec, številna mestna in krajevna priznanja in zlato Gallusovo značko.

Janez Meglič

Stanislav Bornekar

Oktobra lani smo na pokopališču v Oplotnici na zadnjopot spremili našega člana KO ZB za vrednote NOB Oplotnica Stanislava Bornekarja. Rodil se je leta 1926 in bil najmlajši otrok v štiričlanski družini. Otroštvo je preživel kot njegovi vrstniki, ob šolanju in vaškem življenju. V letu 1944, ko je nemškemu vojaškemu ustroju že primanjkovalo vojakov, je Stanko izpolnil pogoje za vpoklic, zato so ga na silo, ker se sam ni hotel odzvati na nabor, odpeljali na vojaško usposabljanje v Gradec. Na urjenju je po naključju videl seznam slovenskih fantov, določenih za odhod na rusko fronto. Novico je povedal še drugim mobilizirancem. Trije domačini so se odločili za pobeg. Uspelo jim je priti v domače kraje in vsi so se vključili v NOB. Preostali mobiliziranci, ki niso pobegnili, so v večini za vedno obležali na ruskih tleh. Stanko Bornekar je bil kurir obveščevalec v Šerčerjevi brigadi, ki je delovala na Pohorju in v Savinjski dolini.

Po koncu vojne je odšel v Banat na služenje vojaškega roka. Po vrnitvi se je vpisal v Srednjo gozdarsko šolo v Postojni in kot gozdar pozneje opravljal to delo vse do upokojitve. Poročen je bil s Slavo Sodin, aktivistko NOB, v zakonu so se jima rodili trije otroci. Naši organizaciji je ostal zvest vse do smrti.

OO borcev za vrednote NOB Oplotnica

Alojz Črešnar - Milenko

Alojz, Lojzek, kot smo ga klicali, se je za vedno poslovil novembra lani. Član organizacije borcev za vrednote NOB Oplotnica je bil vse od ustanovitve, en mandat je bil tudi njen predsednik.

Rodil se je leta 1927 in še ne 17-leten je začel delovati v terenskih odborih OF, v katerih je sodeloval tudi njegov oče. Sam je bil med ustanovnimi člani Pohorskega odreda pri Črnih mlakah v bližini Peska na Pohorju. Pozneje je bil borec Zidanškove brigade. Najbolj se mu je vtisnila v spomin akcija Zidanškove brigade v Oplotnici, ko je brigada 22. maja

1944 napadla žandarmerijsko postojanko, onesposobila delovanje okupatorjeve občine v graščinskih prostorih (uničena je bila dokumentacija o mladoletnih nabornikih za vpoklic v nemško vojsko) in organizirala miting za krajanje. Te odmevne akcije se Oplotničani vsako leto spomnimo.

Alojz Črešnar je pred leti sodeloval na uri zgodovine med oplotniškimi devetošolci. Pred kritičnimi mladostniki je pripovedoval, da je bilo domoljubje najpomembnejša vrednota, ki je vodila v oborožen upor proti okupatorju. Ob tej pri-

ložnosti je učencem položil na srce, naj ne pozabijo na žrtve, ki so bile potrebne za dosego cilja. Žalosten je ugotavljal, da sta pomanjkanje domovinske ljubezni in malomaren odnos do maternega jezika dve izmed največjih anomalij sodobnega časa. Njega sta vojna in dogajanja po njej za vedno zaznamovala. V zadnjem obdobju pa je bil zelo prizadet zaradi prirejanja zgodovine aktualnim političnim potrebam.

Po končani vojni je bil Alojz Črešnar zaposlen v kmetijski zadruzi. Zemljo je neizmerno ljubil in bil z njo povezan. Živel je na domačiji na Straži pri Oplotnici, ki jo je zelo skrbno uredil in prepustil svojim potomcem.

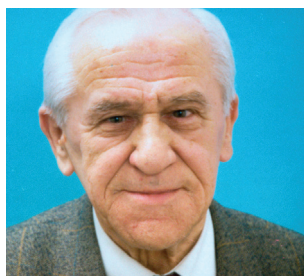
Partizan Milenko je za svoja domoljubna in pogumna dejanja dobil več priznanj in odlikovanj.

OO borcev za vrednote NOB Oplotnica

Ivan Košir

Zadnjo soboto v marcu smo se na kranjskem pokopališču poslovili od tovariša Ivana Koširja, ki se je rodil 23. aprila 1921 v Kranjski Gori kot peti otrok očetu železničarju in materi gospodinji. Ker se je družina zaradi očetovega dela pri železnici večkrat selila, je šolo obiskoval v Kranjski Gori in v Preski pri Medvodah. Ko je bil star devet let, mu je umrla mama. Ivan se je moral zaradi težkega gmotnega stanja po osnovnem šolanju izučiti poklica in se zaposliti.

Že leta 1942 se je povezal z organizatorji narodnoosvobodilnega upora in postal član trojke. Ker pa je Nemcem postal sumljiv, so mu omejili gibanje na tovarniško območje. Na začetku leta 1944 mu je po več poskusih uspelo priti do partizanov. Najprej je bil v Tomaževem bataljonu Gorenjskega odreda, nato pa so ga poslali v vojaško šolo IX. korpusa na Primorsko. Bil je tudi komisar čete samostojnega bataljona, ki je deloval v Beneški Sloveniji in Goriških brdih. V zadnjih

bojih v Trnovskem gozdu je bil v Gorenji Trebuši ob umiku nemške vojske, četnikov in vlasovcev 1. aprila 1945 hudo ranjen. Kar devet dni je ranjen in neoskrbovan skrit ležal v brinovem grmovju. Brinove jagode z grmičevja so bile edina hrana in rešitev zanj, dokler ga niso našli in oskrbe-

li njegovi soborci. Prenesli so ga v partizansko bolnišnico Pavla, kjer mu je morala dr. Pavla Jerina Lah zaradi sepse amputirati roko. Tako mu je rešila življenje, zdravil pa se je tudi v bolnišnici Franja.

Po vojni so Ivana Koširja sprejeli v invalidski dom v Ljubljani, kjer je spoznal svojo bodočo ženo Editu. Edita je bila od leta 1942 zaprta v taborišču na Rabu. Ob kapitulaciji Italije septembra leta 1943 se je pridružila Rabski brigadi, v sklepnih bojih je bila tudi ona ranjena. Pozneje se je pridružila Ljubljanski brigadi. Tudi ona je bila sprejeta v invalidski dom v Ljubljani. Od tukaj dalje sta imela skupno življenjsko pot, ustvarila sta si družino, rodila sta se sinova Borut in Branko. Po ženini smrti je poleg sinov zanj skrbela snaha Mihela.

Ivan se je ob delu izobraževal, končal je gimnazijo in študij na pravni fakulteti. Zaposlen je bil kot sodnik za prekrške, javni tožilec, sodnik. Upokojil se je s polno delovno dobo kot predsednik temeljnega sodišča v Kranju.

Poleg svojega poklicnega pravnškega dela je bil ves čas tudi družbeno in politično dejaven. Tudi po upokojitvi ni miroval, med drugim je bil organizator Zveze vojaških vojnih invalidov Gorenjske, dolgoletni predsednik občinskega odbora

zveze združenj borcev Kranj, pozneje Območnega ZZB za vrednote NOB. Za svoje plodno in vsestransko delo je prejel več odlikovanj: dve medalji zaslug za narod, red hrabrosti, red zaslug za narod s srebrno zvezdo, red dela s srebrnim vencem in red dela z zlatim vencem. Pa tudi številne plaketa in priznanja raznih organizacij, od Republiškega sekretariata za obrambo, Zveze za šport in rekreacijo invalidov, Sodniškega društva, srebrno priznanje OF, zlato plaketo ZZB NOB.

Erazma Stevanović,

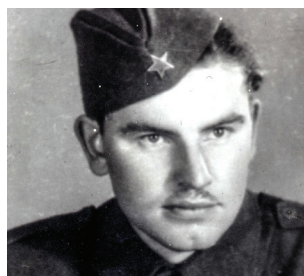
predsednica KO ZB Zlato Polje - Struževo

Matevž Trček - Matko

Na začetku leta sva s kolegom v Domu upokojencev na Vrhniki obiskala Matevža Trčka-Matko. Kot vedno naju je bil vesel, hkrati pa takoj povedal, da je edini še živeči partizan iz Rovt. Obujali smo spomine in hudomušno se je spomnil nekaterih prigod iz časov NOB. Razšli smo se z obljubo, da se kmalu spet srečamo. Pa nam ni bilo dano, 4. marca smo se v krogu družine in prijateljev na kranjskem pokopališču za vedno poslovili od njega.

Matevž Trček se je rodil 22. septembra 1921 očetu Matiji in mami Ani na Praprotnem Brdu v bližini Rovt nad Logatcem. Po končani osnovni šoli in opravljeni mali maturi je v letih od 1938 do 1941 kot zidar delal pri vojaških utrdbah tako imenovane Rupnikove linije na Praprotnem Brdu. Kot 20-letni fant se je pridružil prvim dolomitskim partizanom, ki so se uprli fašističnim silam in njihovim domačim pomagačem.

Vedeti je treba, da je bila za Matevža in njegovo družino to izredno pogumna odločitev, saj je izhajal iz okolice, kjer so bili partizani v manjšini. Kljub pritiskom, ustrahovanju in zastraševanju predvsem domačih izdajalcev – belogardistov iz Rovt in Št. Jošta je svoje delovanje v NOB nadaljeval najprej kot terenec in po-

tem kot partizan mitraljezec v prvem Dolomitskem odredu in dobil je partizansko ime Matko. Danes si težko predstavljamo komaj polnoletnega mladeniča, ki se pridruži partizanom in kot izkušeni borec s činom kapetana I. razreda dočaka osvoboditev in konec

vojne. Kot zavedni osvoboditelj je bil na voljo tudi novi državi za njen napredek in razvoj. V tistih časih je bilo častno sprejeti in opravljati delo v službi Državne varnosti, kjer je bil Matevž po končani partijski šoli zaposlen od leta 1945 do 1964, najprej v Ljubljani, nato v Kranju, kjer se je upokojil.

Za sodelovanje v NOB in za svoje uspešno delo v poklicni karieri je dobil Matko veliko pohval in visokih državnih priznanj in odlikovanj: red hrabrosti, red bratstva in enotnosti, red za vojne zasluge s srebrnim mečem, red partizanske zvezde s puškami in red dela s srebrnim vencem.

Uradna upokojitev ni ustavila njegovega delovnega pola, saj je še vrsto let na Vrhniki in v njeni okolici kot obrtnik izdeloval in montiral žlebove ter opravljal druga kleparska dela. Prosti čas je preživel v krogu svoje družine in pa med prijatelji upokojenci, s katerimi je zelo rad »vrgel«, karte. Tesno ob strani mu je stala žena Stanislava. V Kranju sta zgradila dom in v njem vzorno vzgojila hčerko Majdo in sina Matevža, pozneje pa sta se preselila na Vrhniko. Naš Matko je odšel tiho, tako kot je večino svojega dolgega življenja tudi živel. Ostal pa bo za vedno v naših mislih.

Miran Štupica

Tomaž Alauf, zbiratelj

Strast, imenovana zbirateljstvo

»Strast, imenovana pohod« je bil naslov razstave, ki so jo v počastitev 60. pohoda ob Žici postavili v galeriji Kresija v Ljubljani. Njen avtor, Tomaž Alauf, nas je na njej popeljal skozi zgodovino Pohoda, ki ga v naslovu piše z veliko začetnico, saj je bil to zanj, kot pravi, vedno velik dogodek. Presenetljivo je, da gre za mladega zbiratelja, rojen je leta 1977, torej ve o vojni le to, kar je o njej prebral ali so mu povedali starejši. Njemu je največ pripovedoval dedek.

// BESEDILO IN FOTO: Jožica Hribar

»S Pohodom ob žici sem povezan že od osnovnošolskih let, ko sem za opravljeni del poti dobil svoje prve značke. Celotno 34 kilometrov dolgo pot sem prvič prehodil leta 2003 in od takrat se rekreativnega pohoda udeležujem vsako leto. Navdušuje me,

tekala trasa teka, kako je bila označena (s papirčki, zastavicami ...), tek čez pontonski most, opremljenost tekačev s puškami in nahrbtniki, kakšna priznanja so dobili udeleženci ... Novejše fotografije navdušujejo predvsem z motivi množičnosti udeležbe pohodnikov in tekačev ter z idilično naravo. Zbirka

Tomaž Alauf ob spominskem stebru, kakršni še stojijo ob poti, izdelal pa ga je sam.

da je uspelo Ljubljani traso iz sivih časov okupacije in strahot bodoče žice, ki jo je obdajala, spremeniti v čudovit zelen obroč s številnimi drevesi in zelenimi površinami. Prireditve je zame športno rekreativnega značaja, pomembni so druženje ter hkrati spomin in opomin na drugo svetovno vojno in na z bodočo žico obdano Ljubljano,« pravi.

Na vprašanje, kaj ga je pritegnilo k temu, da je sam začel zbirati fotografije in druge predmete, povezane s pohodom, pa odgovarja: »Fotografije Pohoda ob žici, črno-bele in zdaj barvne, pomenijo bogat dodatek k moji zbirki in so v veliko pomoč pri preučevanju zgodovine prireditve. Starejše pogosto razkrivajo, kako je v preteklosti potekala ta rekreativna prireditve, kje je po-

pa ima glavni poudarek na predmetih, ki so kakor koli povezani s Pohodom ob žici (značke, plakete, diplome, kipci, plakati, medalje, startne številke in drugi spominki).

Za razstavo je iz lesa izdelal različico jamborov z rdečo zvezdo, ki so jih leta 1991 ob Poti spominov in tovarštva požagali, iz mavca pa je oblikoval primere spominskih kamnov, ki še vedno obkrožajo pot in so jih za pot podarjala nekdanja ugledna ljubljanska podjetja. Ob tem je najbolj žalostna ugotovitev, da nobenega od teh podjetij, ki so nekdanj najbolj izdatno materialno podprla nastanek Poti, danes ni več. Na razstavi je njen snovalec posebej omenil, da razstavo posveča svojemu dedku. »Razstavo sem posvetil svojemu dedku

Lovru Alaufu, po njem sem podedoval zbirateljsko žilico. On me je navdušil, mi podaril prve značke z zvezdo in ilegalcem, ki jih še vedno hranim v zbirki in jim dodajam nove. Lovro Alauf je bil v prekomorski brigadi, ki je v zadnjem letu vojne prek Trsta prišla v takratno Jugoslavijo. Bil je odlikovan z redom za hrabrost. Kot praporščak okrajne organizacije Zveze borcev pa se je redno udeleževal slovesnih proslav ob prazniku Ljubljane in prazniku Pohoda.« ■

Tekmovanje v orientaciji za pokal Gubčeve brigade

OOZB borcev za vrednote NOB Mokronog - Trebelno v okviru praznovanja obletnice ustanovitve XII. SNOUB, Gubčeve brigade in Mokronoške čete v **soboto, 4. junija 2016, ob 8. uri** prireja V. orientacijski pohod, na katerem bodo tekmovala ekipe osnovnih šol ter društva in organizacije iz različnih krajev občin Trebnje, Mirna, Šentrupert in Mokronog - Trebelno. Tako si naša organizacija prizadeva ohraniti vrednote, pridobljene med NOB, ter spomin na dogajanje med NOB 1941–1945 in v osamosvojitveni vojni leta 1991. V času tekmovanja se bodo tekmovalci seznanjali s pomembnimi dogodki iz vojnega obdobja, s spominskimi znamenji NOB in z dogajanjem v času osamosvojitvene vojne, izvajali pa bodo tudi določene naloge na različnih kontrolnih točkah. Na cilju bo organizirano tekmovanje v streljanju z zračno puško v kategoriji otrok do 15 let in članov.

Tekmovanje se bo pričelo v **soboto, 4. junija 2016, ob 8. uri** v Športnem parku pred OŠ Mokronog. Organizator je OO ZB za vrednote NOB Mokronog – Trebelno, vodja tekmovanja pa Matej Dreža. Start je ob 8.30 v ŠD Mokronog, cilj pa LD Mokronog (Preloge). Kategorije: učenci OŠ do 15 let, člani in članice od 16 let dalje. Ekipe je sestavljena iz treh članov ali članic, lahko so mešane ekipe. Poimenska prijava članov ekip na startu. Prijave zbirajo do vključno 27. maja 2016 na naslov mirko.hrovat@gmail.com

Startnina: za učence OŠ brezplačno, za druge deset evrov na osebo (pijača, hrana in majica). Več informacij: Mišo Hrovat, tel. št. 040 796-475, Matej Dreža, tel. št. 040 667-501

Na cilju bo test z desetimi vprašanji o dogajanju med NOB in osamosvojitveno vojno (viri: Gubčeva brigada, Mokronoška četa, XII. SNOUB, Milan Majcen in Janček Mevželj, Občina Trebnje med NOB in osamosvojitveno vojno. Na spletni strani Združenja borcev za vrednote NOB Trebnje www.zb-nob-trebnje.si bo od 23. maja 2016 objavljenih 50 vprašanj, od katerih bo deset vprašanj naključno izbranih v testu.

Kumrovec:

Zveza društev »Josip Broz Tito« Hrvaške ter Zveza antifašističnih borcev in antifašistov Republike Hrvaške organizirata **v soboto, 28. maja, ob 11. uri** v Kumrovcu slavnostno prireditev ob Dnevu mladosti – radosti. Program bodo pripravila različna kulturna in umetniška društva.

Žirovnica:

ZZB za vrednote NOB Žirovnica v sodelovanju z ZTK Žirovnica, planinskim društvom in TVD Partizan ter Barom Zavrh vabi na drugi pohod na Mali vrh in v Titovo vas, ki bo **v soboto, 28. maja**. Pričetek pohoda bo **ob 8. uri** pri Baru Zavrh, kamor se bodo pohodniki tudi vrnili.

Janče:

ZZB za vrednote NOB Ljubljane vabi na spominsko prireditev v spomin na boje 2. grupe odredov na Jančah. Prireditve bo **v nedeljo, 29. maja, ob 11. uri** na Jančah. Avtobus bo izpred Hale Tivoli odpeljal ob 9 uri. Prijave sprejema Tatjana na telefonski številki: 01/432-52-41.

Dolenjske Toplice:

Društvo za vzdrževanje partizanskih grobišč v Rogu vabi na 2. pohod po Poti upora, ki bo **v soboto, 28. maja. Ob 9. uri** bodo pohodniki iz parkirišča pod Bazo 20 krenili na prijeten 11 kilometrov dolg pohod. Podrobnosti o pohodu na FB strani društva.

Ljubelj:

Koordinacijski odbor žrtev vojnega nasilja pri ZZB NOB Slovenije, ZB Tržič in Občina Tržič vabijo na slovesnost ob obletnici osvoboditve Koncen-

tracijskega taborišča Ljubelj, ki bo **v soboto, 11. junija ob 11. uri** na mestu nekdanjega taborišča Ljubelj.

Letošnja slovesnost bo zaznamovana tudi s praznovanjem 50-letnice pobratenja francoskega mesta Sainte-Marie-aux-Minesu in Tržiča. Mesti je združilo trpljenje ljudi v času druge svetovne vojne, saj sta bili v obeh občinah koncentracijski taborišči, v tržički Ljubelj, podružnica Mauthausna, v Sainte-Marie-aux-Minesu pa podružnica taborišča Natzweiler-Struththof. Tokratnega dogodka se bo udeležila številna delegacija iz Francije ob prisotnosti visokih francoskih in slovenskih politikov. Slavnostni govornik na prireditvi bo **Boris Pahor**, eden največjih še živelih Slovencev, antifašist, taboriščnik in literat, ki je v knjigi Nekropola opisal svoje spomine na taborišče Natzweiler-Struththof.

Iz Ljubljane bo organiziran avtobusni prevoz. Prijave sprejema Tatjana na telefonski številki: 01/432-52-41.

Ljubljana, Gorski Kotor, Delnice:

Odbor skupnosti borcev 10. SNOUB Ljubljanske vabi na izlet v Gorski Kotor, ki bo **v soboto, 11. junija** z odhodom **ob 9. uri** izpred Hale Tivoli v Ljubljani. Obiskali bomo kraje, kjer je imela bojne operacije Ljubljanska brigada in grobove borcev Ljubljanske brigade, ki so padli v borbah v Gorskem Kotarju in so pokopani na mestnem pokopališču v Fužinah in Delnicah. Udeležence z lga se nam bodo pridružili na bencinski črpalki pri Čotu, udeleženci z Ribnice na avtobusni postaji v Ribnici, udeleženci iz Kočevja pa na avtobusni postaji v Kočevju. Pot nas bo naprej vodila proti Brodu na Kolpi do pokopališča v Delnicah. Tam

se bomo poklonili padlemu borcu, pokopanim na mestnem pokopališču, položili venec in prižgali sveče. Od tukaj se bomo odpeljali proti Fužinam do mestnega pokopališča, kjer se bomo poklonili padlemu partizanu. Nato bomo šli še do spomenika 18. slovenski divizije.

Iz Fužin se bomo odpeljali v Opatijo, kjer bodo potekale partizanske športne igre Primorsko - Goranske županije. Izlet je brezplačen. Prijavite se lahko na elektronski naslov: **milicsikirica@zib.com**, ali po mobitelu številka: **041/67-22-37**, ali po stacionarnem telefonu številka: **01/50-53-001**, ali po pošti na naslov: **Milič Sikirica, Česnikova 16, 1000 Ljubljana**. Prijave zbiram do ponedeljka, 8. junija.

Kostel:

Organizacijski odbor OO ZZB za vrednote NOB Kostel vabi **v soboto, 18. junija, ob 11. uri** v PIK Petrina 11, občina Kostel na prireditvi v počastitev 75. obletnice ustanovitve OF in 25. obletnice samostojne Slovenije ter državnem prazniku.

Zapotok, Ig:

MO ZZB NOB Ljubljana, Mestna občina Ljubljana, Društvo Odmev Mokrcra in Društvo Zapotok vabijo na tradicionalno vseslovensko spominsko srečanje z naslovom *Mi pa nismo in se ne bomo uklonili* ob 75. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte in v spomin partizanskih brigad: Tomšičeve, Šerčerjeve, Ljubljanske, Cankarjeve, Gubčeve, Levstikove, Bračičeve in Krimskega odreda, ki bo **v soboto, 18. junija ob 11. uri** v Zapotoku pod Kureškom. Slavnostni govornik bo general major Ladislav Lipič. Iz Ljubljane bo odpeljal avtobusa izpred Hale Tivoli ob 9 uri. Prijave sprejema Tatjana na tel.št. 01/432 52 41

Vzpostavljamo novo mladinsko borčevsko organizacijo!

Dragi mladi tovariši in tovarišice!

Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije ustvarja nacionalno mladinsko borčevsko organizacijo, katere osrednja namena sta krepitev in prenos vrednot NOB na mlajšo generacijo. Organizacijo smo poimenovali **Mladi borci za vrednote NOB Slovenije**, vanjo pa se lahko včlanijo mladi, stari od 15 do 29 let, ki sprejemajo vrednote NOB in program delovanja borčevske organizacije.

Neizpodbitno dejstvo je, da je samostojna Slovenija skovana na temeljih partizanskega odporniškega gibanja v NOB in da brez organiziranega odpora Osvobodilne fronte, ki si je izbojeva-

la pravico do samoodločbe, ne bi bilo niti slovenskega naroda, kaj šele samostojne Republike Slovenije. Mladi bomo lahko gradili domovino le na trdnih temeljih preteklosti, zato moramo ohraniti vrednote NOB, saj so te aktualne v vsakem času!

Organizacija *Mladi borci* deluje tako na regionalni kot na nacionalni ravni in avtonomno znotraj okvirov ZZB za vrednote NOB Slovenije. Na regionalni ravni delujejo pokrajinski odbori Mladih borcev, ki so temeljne celice delovanja naše organizacije, te pa nato sestavljajo nacionalno mladinsko borčevsko organizacijo. Naloga Mladih borcev je spremljati družbenoekonomske razmere in položaj mladih v družbi

ter kritično presojati in si prizadevati za izboljšanje položaja mladih. Poleg tega pa Mladi borci omogočajo prostor za dejavno preživljanje prostega časa z možnostjo pridobivanja bogatih izkušenj za prihodnost.

Če se nam želite pridružiti in ste stari od 15 do 29 let, vas vabim, da izpolnite pristopno izjavo, ki je priložena tej številki revije Svobodna beseda, in nam jo vrnete po pošti na naslov: ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana. Starejši člani ZB pa povabite k Mladim borcem svoje sinove in vnuke! Veselimo se sodelovanja z vami!

Aljaž Verhovnik

Predsednik Mladinske komisije ZZB NOB Slovenije

Andrej Mavri:

Laško pod kljukastim križem

»15. avgusta leta 1942 so v celjskem Starem piskru ustrelili 17 prebivalcev vasice Šentlenart, današnji Vrh nad Laškim. Ko sem naletel na ta podatek, me je začelo zanimati, kaj se je zgodilo, da je v tako majhni vasi naenkrat tako tragično umrlo toliko ljudi. In naletel sem na zelo obsežne gestapovske in SS-arhive, zato sem svoje raziskovanje razširil na medvojno dogajanje na območju celotne občine Laško.« Tako je Andrej Mavri, avtor knjige *Laško pod kljukastim križem*, pojasnil razloge za nastanek knjige, ki so jo nekaj dni pred dnevom upora predstavili v Laškem.

// PIŠE IN FOTO: Jožica Hribar

Gre za zelo obsežno delo, kakršna so danes zelo redka, saj dogodki iz časov druge svetovne vojne zaradi časovne oddaljenosti tonejo v pozabo, trpljenje in žrtve so marsikje bolj ali manj pozabljeni, ponekod sploh več ne vedo, kaj predstavljajo krajevni spomeniki. Mavrijeva knjiga pa ima posebno vrednost zato, ker je ni pisal zgodovinar, čeprav se je pri njenem nastanku opiral na zgodovinske vire, arhive in pričevanja ljudi, a zanimale so ga usode posameznikov, družin, otrok, domačij. Zato je knjiga zbirka osebnih zgodb in spominov na ljudi iz občine Laško in vasi na obeh straneh reke Savinje.

Andrej Mavri, ki je predsednik ZB za vrednote NOB Laško, je pred leti že napisal knjigo *Od Kojzice do Šmohorja*, v kateri je zelo natančno predstavil predvojno revolucionarno vrenje med Savinjsko dolino, Kozjanskim in Zasavjem, ki je vrh doseglo 22. maja 1941, ko je bil na Kojzici nad Šmarjeto pri Rimskih Toplicah ustanovljen pokrajinski odbor OF za severno Slovenijo, 6. julija 1941 pa v Govcah nad Hudo jamo še okrožni odbor OF Celje. To je bilo pretežno katoliško kmečko-rudarsko socialno okolje, v katerem so ljudje že na predvečer vojne tesno sodelovali s komunisti iz zasavskih knapovskih revirjev ter iz celjskega industrijskega bazena. Zato so se hitro in burno odzvali na prihod Nemcev.

Andrej Mavri poudarja, da ga vodi želja po raziskovanju, saj so, kot pravi, gestapovski in esesovski arhivi izredno natančni, predvsem najrazličnejša nemška poročila in zapisniki gestapovskih zasliševanj. Zato je nekatere zgodbe o posameznikih, ki so na območju občine

Konrad Jurkošek

med drugo svetovno vojno odigrali pomembno vlogo, obogatil tudi z zanimivimi prevodi odlomkov iz teh zapisnikov. Ker je živih prič zelo malo, si je pomagal predvsem s pripovedmi ukradenih otrok. Teh je bilo tudi v Laškem veliko, saj je bil na 1. osnovni šoli v Celju zbirni center, od koder so jih pošiljali v otroška taborišča v Avstrijo in Nemčijo. Predgovor h knjigi je napisal dr. Tonček Kregar, v. d. direktorja Muzeja novejšje zgodovine Celja, ki pravi, da je Mavrijeva knjiga »poklon upornemu človeku«.

Konrad Jurkošek iz Vrha nad Laškim, rojen leta 1929, je danes ena redkih še živih prič okupatorjevega divjanja. Njegovega očeta Jerneja so ustrelili v celjskem Starem piskru, mama Antonija in sestra Tončka sta umrli v Auschwitzu, trije otroci so bili med ukradenimi otroki, en brat je bil v partizanih, drugi pa prisilno mobiliziran v nemško vojsko in ujet. Na povsem razdejano domačijo se je vrnilo pet otrok, tudi njihova zgodba je opisana v knjigi. ■

Dr. Tonček Kregar in Andrej Mavri (desno)

Naročam revijo SVOBODNA BESEDA

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
ZZB za vrednote NOB Slovenije
Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana

Ime in priimek:

Kraj, ulica, poštna številka:

Telefonska številka:

Naročnino bom plačeval(a): (odgovor označite)

četrtno 9 €,

letno

36 €.

Podpis:

NAROČILNICA

							SVOBODNA BESEDA	GESLO	STAROGR- ŠKA FILO- ZOFSKA ŠOLA (ELEATI)	KONEC GESLA	ANTIČNI JUDOVSKI KRALJ	LOVRO TOMAN	NEZNAT- NOST, MALOVRED- NOST	AMERIŠKI POLITIK DWIGHT EISEN- HOWER	ITALIJAN- TEVE ZVEZDA (RAFFA- ELLA)	SLOVEN- SKI BANČNIK (FRANCE)
								FRIZER- SKI SALON ZA ŽENSKO								
								ŠUKLJE- TOV PRI- PADNIK, ELASTIK								
								NASPROT- JE SVETLOBE				KORUZN STORŽ (IZ: HČER)				
								INDIJSKI PISATELJ (RADŽA)			RUDOLF EISLER			RADIJ		
								MLEČNI IZDELEK			TINE OREL			ZNAMKA NEMŠKIH PREHRAM. IZDELKOV		
SVOBODNA BESEDA	ROKOV- NJAC	NEKDANJA ČLANICA AFŽ	RAZPEČE- VALEC MAMIL (IZ: LIDER)	TELICA, KRAVICA	OLIMPIJ- SKE IGRE	MARK TWAIN			ŠTRAJKAČ							
						PODZEMNI ŽUŽKOJED			ELDA VILER							
RADIO- KASETIK																KDOR RAD IGRA TEATRALNO, TO JE POUDARJENO GLEDALIŠKO
OFICIRSKI POKLIC											ANTON INGOLIC	PRIPADNIK SOTOV ANG. PRA- VOK. TRG (IZ: REVSKI)				GLASBENA ZASEDBA
ZIDARSKA ŽLICA					TLA, POD				VELIKA UJEDA							
									JANEZ HOČEVAR							
OŽA, VRV				ZNAMKA ZA NEON	POPOLNI VZORI, IDOLI	OLJČNI NAŠAD STARO KITAJSKO BRENKALO							EGIPČAN. BOG SONCA PREBIVA- LEC ŠVICE			
PROSTOR- NINSKA MERA ZA ŽITO						ODMEV, ODJEK PREVLEKA ZA ODEJO (NI: KAPRA)					VINKO SIMEK			TOMAŽ NOSE		
											KATRAN			MAK. NAR. HEROINA (VERA)		
ANTON JANŠA			ODLOK, RAZGLAS						LETALSKI STREŽNIK							
			POLITIK ERJAVEC						SLAVKO PREGL							
STOLETJE				NOGOMET- NA EKIPA DRUGI RIMSKI PAPEŽ												NEKDANJI VZHODNI SLOVAN
IZRAŽANJE HVALEŽ- NOSTI, ZAHVALA						NANJ TISKAMO ČASOPIS NIKOLAJ ASEJEV						SOBICA, CELICA				
												SILVA TRDINA				
AMERIŠKO POLI- AKRILNO VLAKNO											SLOVENSKI SKLA- DATELJ (RISTO)					
PLAČILO ZA ORANJE, ORNINA											DEL ZGRADBE					

Rešitve križanke pošljite do 15. junija 2016

Trem izžrebanim reševalcem bomo podarili knjigo.

**SVOBODNA
BESEDA**

Izžrebaní reševalci križanke iz

6. številke revije Svobodna beseda 2016:

1. **Pavla Plavc**, Kopališka ulica 10, 1000 Ljubljana
2. **Sonja Košmrlj**, Karlovca 3, 1315 Velike Lašče
3. **Marija Borišek**, Jablana 5, 1410 Zagorje ob Savi

Rešitve križanke:

KOSTNI RAK, ESPLANADA, AVE, SKLON, TORIJ, OLA, GOBAVEC, ES, OSKAR DANON, ZLOST, PARTNER, DS, DILCA, OLIO, SANI, ROSE, NATRON, JL, ČU, ENS, AMI, TALON, IŽANCI, ŠANSA, OKAPNIK, AR, ANAKLET, FL, LT, LD, VIRH, RARA AVIS, KEPEN, AROSA, NEBO, ARARA, RANTA, TLAK.

Geslo: OSVOBODILNA FRONTA NAS JE ZDRUŽILA.

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do 15. junija 2016.

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Geslo 7. številke SB: